ETICĂ
și
DEONTOLOGIE

Nr. 2/2022

PRO UNIVERSITARIA
2022
BUCUREŞTI

Editat de **Pro Universitaria SRL**, editură cu prestigiu recunoscut.

Editura **Pro Universitaria** este acreditată CNCS în domeniul Ştiinţelor Umaniste şi CNATDCU (lista A2-Panel 4) în domeniul Ştiinţelor Sociale.

Copyright © **2022**, **Editura Pro Universitaria**.

Redactor: Elena Onea
Tehnoredactor: Liviu Crăciun
Copertă: Vlad Pătruţă

Redacţie:
tel.: 0732.320.664
e-mail: editura@prouniversitaria.ro
Editura Pro Universitaria

Librăria UJmag:
tel.: 0733.673.555;
021.312.22.21
e-mail: comenzi@ujmag.ro
ujmag.ro
Ujmag.ro

ISSN 2784 – 3904
ISSN-L 2784 – 3904

REDACTOR ŞEF:
Cristina Mihaela SALCĂ ROTARU - Universitatea Transilvania din Braşov, România
REDACTOR EXECUTIV:
Laura MANEA - Universitatea Transilvania din Braşov, România

BORD ŞTIINŢIFIC
Flavius Antoniu BAIAS, Universitatea Bucureşti, Romania
Laura BOURIAUD, Universitatea *Ştefan cel Mare* University din Suceava, România
Valeriu CAPCELEA, Academia de Ştiinte a Moldovei
Daniel CATALÁN, Universidad Carlos III de Madrid, Spania
Natalia CHERADI, Academia de Studii Economice din Moldova, Moldova
Teodor CODOBAN, Universitatea de Artă şi Design, Cluj-Napoca, România
Dacian Cosmin DRAGOŞ, Universitatea *Babeş-Bolyai* University din Cluj-Napoca, România
Elena GREBENSHCHIKOVA, Universitatea Naţională de Cercetare Medicală, *Pirogrov*, Federaţia Rusă
Fatma Yeşim IŞIL ÜLMAN, Universitatea *Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar*, Turcia
Matthew JAMES, Universitatea St Mary's, Regatul Unit al Marii Britanii
Tereza KHECHOYAN, Academia de Administraţie Publică din Republica Armenia, Armenia
Manolis KOUKOURAKIS, Universitatea din Creta, Grecia
Erwin LENGAUER, Universitatea din Viena, Austria
Alessandro, LOVARI, Universitatea din Cagliari, Italia
John McMILLAN, Universitatea din Otago, Noua Zeelandă
Saltanat MEIRAMOVA, Universitatea Agrotehnică Kazahă *Saken Seifullin*, Universitatea Naţională Eurasiatică, Kazahstan
Cristinel Ioan MURZEA, Universitatea Transilvania din Braşov, România
Ciprian Ioan PREDA, Universitatea de Vest, Timişoara, România
Mircea REGNEALĂ, Universitatea din Bucureşti, România
Angela REPANOVICI, Universitatea Transilvania din Braşov, România
Liliana ROGOZEA, Universitatea Transilvania din Braşov, România
Cătălin Silviu SĂRARU, *Academia de Studii Economice, Bucureşti, România*
Elena ŞTEFAN, Universitatea *Titu Maiorescu*, Bucureşti, România
Ioan SCHIAU, Universitatea Transilvania din Braşov, România
Elena TÎRZIMAN, Universitatea din Bucureşti, România
Nelly TURCAN, Universitatea de Stat din Moldova, Moldova
Victor VELTER, Unitatea Executivă pentru Finanţarea Învăţământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării şi Inovării, Bucureşti, România
Nasty Marian VLĂDOIU, Universitatea Transilvania din Braşov, România
Patricia WHITE, Universitatea de medicină din Massachusetts, U.S.A.

COLEGIUL DE REDACŢIE
Ramona CIOBANU, Universitatea Transilvania din Braşov, România
Andreea CIUREA, Universitatea Transilvania din Braşov, România
Elena Maria COCUZ, Universitatea Transilvania din Braşov, România
Iuliu Gabriel COCUZ, Universitatea de Medicină, Farmacie, Ştiinţă şi Tehnologie *George Emil Palade* din Târgu Mureş, România
Cătălina Georgeta DINU, Universitatea Transilvania din Braşov, România
Camelia DRĂGHICI, Universitatea Transilvania din Braşov, România
Raluca DUMACHE, Universitatea de Medicină şi Farmacie *Victor Babeş* din Timişoara, România
Cristinel GHIGHECI, Universitatea Transilvania din Braşov, România
Suman KOLAR VASUDEVA, Baroul de Stat din Karnataka, India
Ane LANDØY, Universitatea din Bergen, Norvegia
Alexandru LĂCULICEANU, Universitatea Transilvania din Braşov, România
Dana PERNIU, Universitatea Transilvania din Braşov, România
Oana ŞARAMET, Universitatea Transilvania din Braşov, România
Gabriel TIŢA-NICOLESCU, Universitatea Transilvania din Braşov, România
Mihaela Alida TOMIŢĂ –University de Vest din Timişoara, România
Sorin Daniel VÂTCĂ – Universitatea de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară din Cluj-Napoca, România

CUPRINS

EDITORIAL / 5
Prea curând?
Alina TROCIN

About ethics: Scientometric Research in WoS Core Collection (2011-2021) / 7
Victor VELTER, Laura MANEA, Cristina SALCĂ ROTARU

Promovarea culturii etice în universităţi pentru dezvoltarea comportamentului etic / 45
Maria SINACI

Aspecte etice ale psihologiei dezvoltării / 58
Zeno GOZO

Etica şi echitatea în dreptul penal: de la principiu la executare / 73
Ioan Constantin GLIGA

Etica în mediul universitar: perspectiva studentului asupra celor mai importante standarde etice / 79
Tünde GIURGIUMAN, Sorin Daniel VÂTCĂ

Ethical issue in the Brazilian Electoral Courts / 88
Frederico de CARVALHO FIGUEIREDO

Involvement of the University Ethics Commissions regarding the existence of plagiarism from different perspectives: MEC Order no. 5229/2020 and ME Order no. 5255/2021 / 96
Laura MANEA

NOUTĂŢI LEGISLATIVE
Noutăţi legislative privind avertizorul de integritate / 106
Laura MANEA

BREVIAR
Noua viziune privind comisiile de etică în proiectul de lege privind învăţământul superior / 110
Cristina Mihaela SALCĂ ROTARU

INDICE AUTORI / 116

EDITORIAL

Prea curând?

EDITORIAL – To soon?

Alina TROCIN[1*]

[1] Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, România,
* Correspondence: alina.trocin@uaic.ro

La radio se aude un cântec hip-hop cu refren de șlagăr, o voce care seamănă cu a lui Tudor Chirilă. Da, se confirmă că este el. Melodia a stârnit în mine rezonanțe despre scurgerea timpului, despre dialogul cu timpul, despre ce prețuim cu adevărat, cutia proprie de valori. Youtube îmi dă posibilitatea de a o reasculta, de a vedea un videoclip oficial, de a citi păreri despre melodie. Îmi atrage atenția un comentariu, scris în urmă cu 4 ani: *Această melodie mi-a fost plagiată de Guess Who și Tudor Chirilă, mie Vasile Menzel (unul din frații Menzel) muzician, actor și scriitor, autorul muzicii la aprox. 100 de spectacole de teatru, muzică de film și muzică ușoară. Cântecul meu purta numele de „Toată tinerețea mea". Sunt profund îndurerat de gestul acestor tineri.* Primul pas a fost să caut Vasile Menzel *Toată tinerețea mea,* pe același motor de căutare. Melodia începe cu o orchestrație identică cu cea din refrenul care m-a fascinat.

Nu am făcut noi interogări despre subiect, însă mă așteptam ca la sfârșitul acelui video oficial să găsesc o mențiune de tipul „muzică originală – Vasile Menzel" sau „inspirat de ...". A fost o omisiune?

Plagiatul, care nu este doar în teze de doctorat, articole, muzică, versuri, costume, punere în scenă, pictură, sculptură, nu este singur, ci însoțit de confecționare de noi

Citation: Trocin, A. (2022). Editorial. Prea curând? *Etică și Deontologie*, *2(*2**)**, 5-6, https://doi.org/10.52744/RED.2022.02.01

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

date (din imaginație), de măsluirea unor materiale de cercetare, a unor rezultate, de omiterea unor date, neatribuirea corectă a unei paternități unei lucrări, lipsa de obiectivitate în evaluări, de nerespectarea condițiilor de confidențialitate sau de publicarea aceloraşi rezultate ca noutăți. Și nu doar în cercetare științifică, dezvoltare și inovare, așa cum o menționează legiuitorul în Legea nr. 206 din 27 mai 2004. Buna conduită se manifestă în orice acțiune a noastră, fie că este în profesie, fie acasă.

Și așa ajungem la filonul principal din orice religie, la Socrate, Aristotel, Platon, la Kant și alți filosofi preocupați de etică și sensul vieții. Binele la Platon (ca scop suprem al vieții) are caracter religios, profund moral, pentru că este convins că a suferi din pricina nedreptății este de o mie de ori mai bine decât a făptui o singură nedreptate. Pentru Aristotel, realizarea Binelui este accesibilă oricărui om și este o condiție a fericirii, mai ales când starea de sănătate și condițiile materiale nu sunt problematice, iar virtutea etică se dobândește prin **obișnuință și educație**, devenind valoare-mijloc pentru a fi fericit.

Kant plasează etica dincolo de circumstanțe, în rațiunea pură. El susține că *intenția* contează mai mult decât consecința unui comportament pentru a se stabili valoarea morală, îndemnându-ne să acționăm astfel încât să folosim umanitatea, atât din noi, cât și din persoana oricui altcuiva, de fiecare dată și ca scop, niciodată DOAR ca mijloc. Dacă respectul normei este doar formal (respectul față de lege), nu înseamnă că este și moral, întrucât datoria pură nu se confundă cu moralitatea.

Chiar dacă nu există forme stabilite de legiuitor prin care să recunoaștem autoratul în toate rezultatele muncii, „ideea voinței oricărei ființe raționale ca voință universal legislatoare" (principiul autonomiei) ar trebui să însemne pentru fiecare dintre noi că a fi moral înseamnă, în primul rând, să te supui propriilor tale reguli, neimpuse din exterior. Dacă ceva este bun înseamnă fericire, dacă ceva este rău înseamnă suferință (utilitarismul lui Hume și Bentham).

M-am întristat la suferința provocată de minunatul șlagăr unei persoane, deși starea de bine produsă de linia melodică încă persistă. Gustul dulce-amărui este dat de faptul că în zilele noastre, etica a devenit normă moralizatoare, cu dominantă punitivă pentru cei care o încalcă, dar fără repercusiuni asupra fericirii persoanelor care adoptă o conduită etică discutabilă.

Oare este prea curând să ne gândim la etică ca la fericire?

Article

About ethics: Scientometric Research in WoS Core Collection (2011-2021)

Victor VELTER[1], Laura MANEA[2], Cristina SALCĂ ROTARU[2*]

[1] Center for Science Policy and Scientometrics Office, Executive Agency for Higher Education, Research, Development and Innovation Funding, Bucharest, Romania; victor.velter@uefiscdi.ro
[2] Transilvania University of Brașov, Romania; manea@unitbv.ro
* Correspondence: rotaruc@unitbv.ro

Rezumat: *Cercetările actuale despre etică sunt în mare parte punctuale, încercând să identifice o problemă sau să găsească o soluție. Chiar și cercetările scientometrice despre etică urmează acest model. Considerăm că este necesar să aruncăm o privire mai atentă și să avem o imagine de ansamblu asupra a ceea ce reprezintă etica astăzi și spre ce se îndreaptă, în ceea ce privește literatura de specialitate din ultimii ani (2011-2021). Folosind metoda cercetării scientometrice, prin interogarea bazei de date Web of Science (WoS) Core Collection, au fost stabilite două grupuri de cercetare asupra cărora au fost aplicate 10 criterii de analiză aferente noii interfețe WoS (lansată în 2021). Rezultatele studiului sunt prezentate în 22 de tabele care sunt interpretate printr-o abordare calitativă. Noutatea cercetării este evidențiată de interpretarea celor 31 de articole din Tabelul S1, care reprezintă studii scientometrice de etică și care se regăsesc grupate în 7 tabele în cadrul articolului. Concluziile care se desprind ne indică o creștere substanțială a interesului pentru etică, o acoperire aproape generală a domeniilor de cercetare cu subiecte etice, o largă distribuție teritorială (pe țară) și instituțională (pe afiliere) a autorilor, o finanțare substanțială de cercetare în acest domeniu dar și o disponibilitate a revistelor și a autorilor de a acorda acces gratuit la aceste studii. Aceste rezultate pot sta la baza viitoarelor cercetări scientometrice și/sau rafinate calitativ, pe oricare dintre domeniile și subdomeniile de cercetare evidențiate, pentru orice autor care este interesat de etică în propriul domeniu de cercetare.*

Cuvinte cheie: *Etică; scientometrie; Clarivate analytics; Web of Science; VOS Viewer*

Citation: Velter, V.. Manea, L. & Salcă rotaru, C. M. (2022). About ethics: A Scientometric reserch in Wos Core Collection (2011-2021). *Etică și deontologie*. *2*(2), 7-44. https://doi.org/10.52744/RED.2022.02.02

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Abstract: Current research on ethics is mostly punctual, trying to identify a problem or find a solution. Even scientometric research on ethics follows this pattern. We consider it necessary to take a closer look and work out an overview of what ethics represents today and what we are heading towards, in terms of specialized literature in recent years (2011-2021). Using the method of scientometric research, by querying the Web of Science (WoS) Core Collection database, we will establish the two research groups on which we will apply 10 analysis criteria, provided by the facilities of the new WoS interface (launched in 2021). The results of the study are presented in 22 figures which are interpreted by means of a qualitative approach. The novelty of the research is highlighted by the interpretation of the 31 articles in the S1 Table, which represent scientometric studies on ethics and are grouped within the article in 7 tables. The conclusions that emerge indicate a substantial increase in the interest in ethics, an almost general coverage of research domains and areas with ethical topics, a wide range of territorial (by country) and institutional (by affiliation) distribution of the authors, a substantial funding of research in this field but also an availability of journals and authors to free access to these studies. These results can be the basis for future scientometrically and/or qualitatively refined research, on any of the highlighted research domains and areas for any author who is interested in the ethics on their own research field.

Keywords: *Ethics; scientometrics; Clarivate analytics; Web of Science; VOS Viewer.*

1. Introduction

The development of society has brought about new challenges in almost all areas. Ethics, which can be defined as a coherent system of values that specify a code of conduct (Goldstein & Kintigh, 1990), has not escaped the changes of society either, thus, having to develop, to reshape and to find new ways to respond to societal challenges. Thus, ethics has had to adapt and to find ways to integrate and shape the human behavior in new fields of research (bioethics, neuroethics, IT ethics, etc.), driven by the emergence of new technologies (Moore, 2005; Swiestra&Rip, 2007; Brey, 2012, 2017) but, at the same time, to ensure its desideratum: a modern society in which ethical values are restored and respected (Shalvi & all, 2011; Shalvi & all, 2015; Jacobs & Huldtgren, 2018; Singh & all, 2019; Nadeem & all, 2021).

But where are we heading? What are the current trends in ethics research? What areas are important to the academic community? What topics are particularly noteworthy? These are some of the questions we try to answer.

Hence the present study performs an analysis of the evolution of the research on ethics by reviewing the literature in the field, applying the methods of Scientometry on this literature which can be found in the WoS Core Collection database from the WoS platform (currently owned by Clarivate).

Scientometric research has also been conducted on ethics (Memon, 2016; Negahdary, 2017; Shinyaeva & Tarasevich, 2013; Genova 2016; Borgoyakova & Zemskov, 2018; Qin & all, 2016) especially in the period subjected to analysis (30 of 31 papers,

according to Annex -Table1), taking into account the existing information both in WoS and / or Scopus databases (Negahdary, 2017, Borgoyakova & Zemskov, 2017; Mahieu & all, 2018; Gureev & all; 2019; Patra & Das, 2019; Patra & Das, 2019; Ghazavi, 2019; Balatsky & Yurevich, 2016; Saberi & all, 2019; Guskov & Kosyakov, 2020, Truc & all, 2021) and in specialized databases (Leefmann & all, 2016) or national (Génova, 2016; Ghazavi & all, 2019; Sasvári & Urbanovics, 2019; Zemskov, 2016) databases.

This paper stands out through the analysis performed on the entire field of ethics as a whole, a study that provides information on the dynamics of research endeavours, on the authors' focus on certain fields and topics, the national and institutional affiliation of the authors as well as on the role of funding in this field of research. The time span of the study coincides with the period subjected to scrutiny which is set between 2011-2021 (November 4, 2021). This period was chosen from the perspective of the authors' interest, due to the fact that, in Romania, in the field of ethics, clearer regulations have only been inserted into the legislation on higher education since with January 2011.

Compared to the data obtained and analysed, we state that this is the first scientometric analysis in the field of ethics that uses the facilities of the new interface of (WoS) (launched in 2021).

2. Materials and Methods

In order to highlight the novelty of the study and the specialized literature on the scientometric analysis on the field of ethics, a Boolean-type search was run on the entire WoS Core Collection (1975-04.11.2021) by inserting the ethics and scientometric* topic into the search field. The analysis performed on these results demonstrates the novelty of the study, which also allowed us to carry on the main scientometric research endeavour.

In order to conduct the main study and to determine the initial batch (IB): (i) the Web of Science (www.webofscience.com) informatic scientometric platform was used by querying the Web of Science Core Collection database and (ii) a Boolean search was run, using the word „ethics" as the topic combining it through the AND operator with the Year Published = 2011-2021. The date on which the research was conducted is 4.11.2021, so all results are related to it. All the articles from all editions (WoS All Editions) have been taken into account namely: Social Sciences Citation Index (SSCI), Science Citation Index Expanded (SCI - EXPANDED), Emerging Sources Citation Index (ESCI), Art & Humanities Citation Index (A&HCI), Book Citation Index -Social Sciences & Humanities (BKCI-SSH), Conference Proceedings Citation Index – Social Sciences & Humanities (CPCI-SSH), Conference Proceedings Citation Index – Science (CPCI-S), Book Citation Index – Science (BKCI-S).

In the results report which was generated by the platform, the existence of the Highly Cited Papers (HCP) and Hot Papers (HP) types of articles was highlighted. For the precise establishment of the HCP and HP batch, henceforth referred to as the HCP-HP Batch, the BI filtering was applied through the Cited Paper criterion (Highly Cited Papers or Hot Papers).

A scientometric research was performed on both groups (BI and HCP-HP), by applying the set of criteria (Analyse Results) available on the Web of Science platform, identified according to their denomination on this platform: Publication Years, Document Types, Research Areas, WoSCategories, WoSIndex, Authors, Publication Title (Source), Countries. For a quick visual differentiation between the results of the two batches, the graphs obtained for IB are generated in green and the graphs obtained for HCP-HP are generated in blue. The obtained scientometric results are studied comparatively and interpreted qualitatively.

In addition to the set of 9 common criteria applied to both groups, an additional criterion was applied to the HCP-HP group - the Affiliations criterion. The results were used to identify the most active academic communities in the field of ethics and in the integrated analysis of the results.

An analysis of used words in article titles, keywords and abstracts was performed on the HCP-HP group, by means of the Word Cloud generator (https://wordart.com/).

3. Results

The result of the Boolean query of the WoS Core Collection regarding the validation of the research novelty premise by using ethics and scientometric* topic, is represented by the Batch of Scientometric Specialised Literature (BSSL) - S1 Table, and the results of the content interpretation of these data can be found in Table 1 - Table 7.

The result of the Boolean query of the WoS Core Collection, using Topic = ethics AND Year Published = 2011-2021 (4.11.2021), resulted in obtaining the initial batch (IB) of works in the field of ethics that were included in the WoS Core Collection.

By successively applying the criteria „Tagged documents" (Fig. 1) and „Cited Paper" on IB, the second batch of the HCP-HP study is identified (Fig. 2).

The results, which were subsequently analysed and discussed, were obtained by performing a scientometric analysis of the two groups: IB and HCP-HP. Thus, by applying 9 of criteria the entire set of criteria Analyse Results criteria that existing in WoS, a distinct set of results, which are comparatively highlighted in Figs. 3-20, was obtained for each batch.

The authors' affiliation was analysed only on the HCP-HP batch (Fig. 21), result obtained by applying a new criterion, namely Affiliation.

The results of the study on the most used words in article titles, keywords and abstracts, which can be found in the HCP-HP batch documents, generated in the form of a word cloud, can be found in Fig. 22.

According to Pareto's 80/20 principle, in the instances in which results would have required excessively large graphs, in order to present comprehensive as well as reader friendly graphic displays, the rendition of the results was restricted (Figs. 7-10, 13-18, 20-21).

3.1. The novelty of the study

The study of the specialized literature is mandatory for any research. Its identification, in the case of the present study, was made through a Boolean query in the entire WoS Core Collection database of documents that pertain to the field of ethics and contain the term "scientometric*". The result is an unexpected one, because in the entire period subjected to scrutiny, namely 1975-04.11.2021, only 31 scientific papers match the search criteria, the latter forming the BSSL batch (S1 Table). Of the 31 papers, one is from 1994 and the rest are included in the 2013 - 2021 time interval as follows: 2013 - 2 papers; 2015 - 1 paper; 2016 - 6 papers; 2017 - 4 papers; 2018 - 3 papers; 2019 - 7 papers; 2020 - 4 papers; 2021 - 3 papers.

The analysis of their content allows the grouping of the papers on 7 criteria, as follows: the analysis of the scientometric method (Table 1); impact analysis and the proposal of new scientometric indicators (Table 2); scientometric analysis/journal (Table 3); Scientometric analysis on ethics, integrity, responsibility (Table 4); Scientometric analysis of the evolution of a term/expression other than ethics but related to ethics (Table 5); ethics in the subfields of medicine (Table 6) and others (Table 7). The grouping criterion is listed in the headings of the tables. After a content analysis performed on the papers, if an identification of sub-criteria was possible/necessary, the latter were also highlighted.

Table 1. Papers regarding the analysis of the scientometric method

Grouping criterion	Title	Position in Annex – T 1
Critical analysis	Little Scientometrics, Big Scientometrics ... and Beyond (Glanzel & Schoepflin, 1994)	1
	The Scientometric Bubble Considered Harmful (Génova, 2016)	4
Importance analysis	Identifying Scientific High Quality Journals and Publishers (Negahdary, 2017)	12
	Bibliometrics and hunting the predators (Borgoyakova & Zemskov, 2018)	15

Table 2. Papers regarding the impact analysis and the proposal of new scientometric indicators

Grouping criterion	**Title**	Position in Annex – T 1
Impact analysis	Research Gate is no longer reliable: leniency towards ghost journals may decrease its impact on the scientific community (Memon, 2016)	8
	Science Online XX Anniversary Conference. Personal impressions (Zemskov, 2017)	10
	Scientometric indicators and collaboration network as a potential tool for gift author detection (Shinyaeva TS, Tarasevich, 2017)	13
	Competences of academic librarians in providing health research services: A qualitative study (Esmailzadeh & all, 2020)	26
	Detecting a network of hijacked journals by its archive (Abalkina, 2021)	31
Comparative analysis	The Misalignment of Russian Economists' Scientometric Indicators in RISC (Balatsky & Yurevich, 2016)	5
Proposal of new indicators	The Editorial Boards of Scientific Journals as a Subject of Scientometric Research: A Literature Review (Mazov & Gureev, 2016)	7
	Article Quality Indicator: Proposing a New Indicator for Measuring Article Quality in Scopus and Web of Science (Ghazavi & all, 2019)	22
	Journals of Musical Art and Education in Scientometric Database Scopus: Netnographic Analysis (Gavrilova & Voronova, 2019)	23
	National fractional calculations and evaluating organization's science efficiency (Guskov A, Kosyakov, 2020)	27
	Publications by editorial board of science journals as translated into bibliometric indicators (library and information science) (Mazov & Gureev, 2020)	28

Table 3. Papers on the scientometric analysis / journal

Grouping criterion	**Title**	Position in Annex – T 1
Individual analysis	Revista Medica de Chile in the year 2012 (Humberto Reyes & all, 2013)	3
	Journal of Marketing Education: A Retrospective Overview Between 1979 and 2019 (Donthu, 2021)	29
Comparative analysis	The Journals on the Domestic Lists of the IX Section of the Hungarian Academy of Sciences in Light of the Requirements of International Journal Selection (Sasvári & Urbanovics, 2019)	21

Table 4. Papers on the scientometric analysis with respect to ethics, integrity, responsibility

Title	Observations	Position in Annex – T 1
Promoting Virtue or Punishing Fraud: Mapping Contrasts in the Language of 'Scientific Integrity' (Horbach &, Halffman, 2017)	-------	11
From dignity to security protocols: a scientometric analysis of digital ethics (Mahieu, 2018)	publications that are indexed in Web of Science database; 2000 and 2016	16
Unethical Authorship in Scientific Publications (A Review of the Problem) (Gureev & all., 2019)	research conducted in Web of Science Core Collection Database; 1980-2018	18
Finding Facets of Academic Integrity and Plagiarism through the Prism of a Citation Database (Patra, 2019)	research conducted in Scopus database; 2000-2018	19
Evaluating Researchers Based on the Criteria of Reputation Responsibility (Kalachikhin, 2019)	-------	20

Table 5. Papers on the scientometric analysis of the evolution of terms / expressions

Terms/expressions	Title	Position in Annex – T 1
"Corporate Social Responsibility" (CSR)	The focus and frontier of corporate social responsibility A co-word analysis of articles in SSCI, 2001-2014 (Qin & all., 2016)	9
"Competitive Intelligence" (CI)	Evolution of the competitive intelligence based on metric study of its literature (Teixeira & Souza, 2017)	14
economic methodology / philosophy of economics	Economic methodology: a bibliometric perspective (Truc & all., 2021)	30

Table 6. Papers on scientometric analysis in the subfields of medicine

Subdomain	Title	Position in Annex – T 1
Neurology	Publication trends in neuroimaging of minimally conscious states (Garnett & all., 2013)	2
	Neuroethics 1995-2012. A Bibliometric Analysis of the Guiding Themes of an Emerging Research Field (Leefmann & all., 2016)	6
Bioethics	Research Performance in Stem Cell Science and Regenerative Medicine in Iran: A National Comprehensive Observation [Saberi & all., 2019]	24

Table 7. Other papers on scientometric analysis

Subdomain	Title	Position in Annex – T 1
Negative emission technologies and ethical discourses	Negative emissions-Part 1: Research landscape and synthesis (Minx & all., 2018)	17
Mathematics	Shalosh B. Ekhad: a computer credit for mathematicians (Hu & all., 2020)	25

These results will be taken into account in the discussions on the novelty and importance of this paper.

3.2. Scientometric Analysis of IB and HCP-HP Results according to Web of Science criteria

Following the primary query of the WoS Core Collection database ("ethics" AND Year Published = 2011-2021), it resulted that the number of indexed papers, which constitute IB, is of 106,197 documents.

Within the specialized literature, a percentage is represented by the works with an international scientific recognition and / or on a topic of great interest. The measuring of scientific performance through citation indexes (García-Zorita et al., 2021; Garfield, 2006; Noorhidawati et al., 2017; Noruzi, 2017) has allowed the insertion of two significant categories of papers into the WoS: i.e. Highly Cited Papers (HCP) and Hot Paper (HP). According to Clarivate (2020): (i) Highly Cited Papers (HCP) are papers that perform in the top 1% based on the number of citations received when compared to other papers published in the same field in the same year, and (ii) Hot Papers (HP) are papers published in the last two years that are receiving citations quickly after publication. These papers have been cited enough times in the most recent bimonthly period to place them in the top 0.1% when compared to papers in the same field and added to the database in the same period (https://clarivate.com/webofsciencegroup/solutions/essential-science-indicators/).

Figure 1 shows the statistics on: the most cited works in the field; the review papers (very important for information-documentation in a certain subdomain); the papers published in advance (online first); the papers published in Open Access mode (for which there is a direct link from the Web of Science platform to the full text); the works accompanied by the data sets used. These papers are called "Tagged documents" because the labels in the screenshot displayed in Fig. 1 are also found next to the works with that characteristic.

Fig. 1. Statistics Tagged documents (screen shot WoS platform on 4th November 2021)

In order to obtain the HCP-HP batch, the Cited Paper (Highly Cited Papers or Hot Papers) query was applied to the IB, which generated a report showing that there are 272 papers in the HCP-HP category (Fig. 2)

Fig. 2. HCP-HP WoS Raport

These two groups (IB and HCP-HP) are the ones that will be analyzed scientometrically through the set of criteria (Analyze Results) available in the WoS platform. The results of the analyses are presented in parallel, for a better overview of the data and an easier qualitative interpretation.

3.3. Application of the „Publication years" and „Document Types"

A first analysis, pertinent to the present study, is made by applying the criteria:

• „Publication Year", which reveals the trend of interest manifested by authors and by the scientific and academic community towards ethics, materialized through their conducting research and publishing scientific papers on the topic (Figs. 3 and 4) and

• „Document Types" reveals the authors' interest in specialized paper types (Figs. 5 and 6). This analysis, which establishes the distribution of the types of scientific papers out of the total number of indexed documents examined, considers the classification of specialized papers in the types of documents available in the WoS platform.

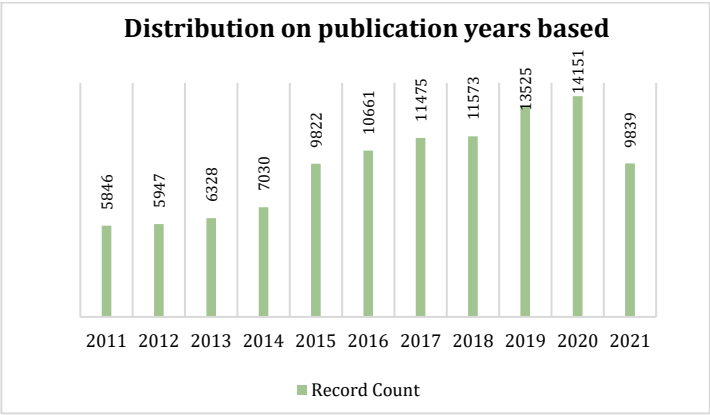

Fig. 3. Distribution in IB according to the criterion „Publication Year"

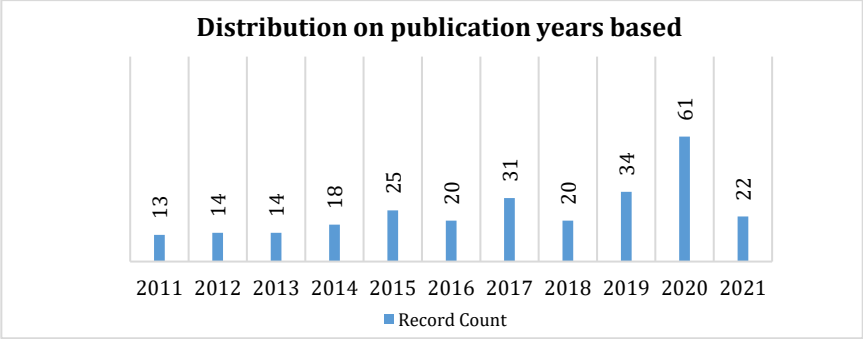

Fig. 4. Distribution in HCP-HP according to the criterion „Publication Year"

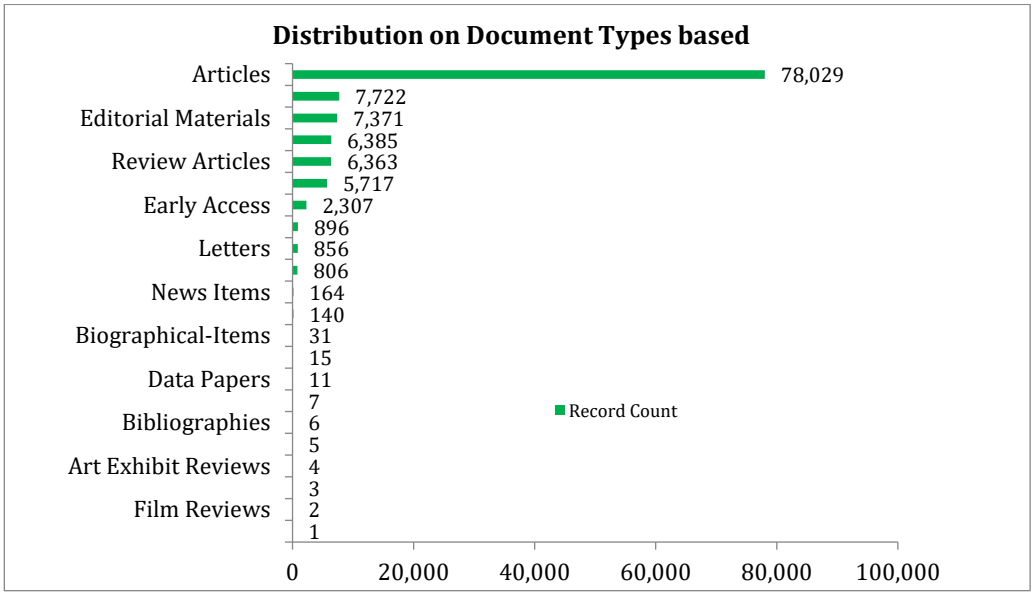

Fig. 5. Distribution in IB according to the criterion „Document Types"

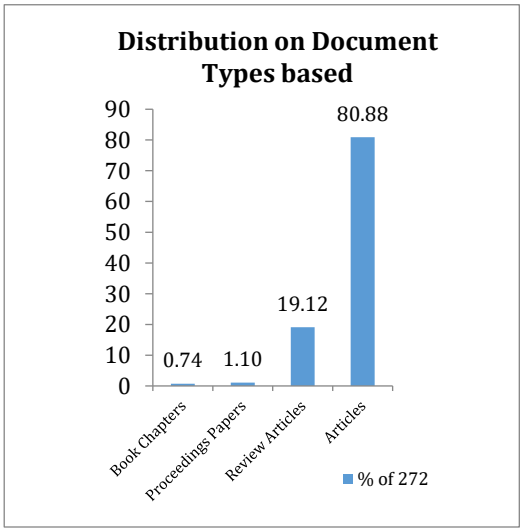

Fig. 6. Distribution in HCP-HP according to the criterion „Document Types"

3.4. Application of WoS „Research Areas", „Categories" and „Index" criteria

The grouping of the results according to research area criteria, to categories and to WoS Indexes allows for the analysis of the graphical distribution of scientific papers based on authors' interest in certain research areas and then based on the classification of these research areas into research categories and later on into WoS Index categories.

The results of applying the Research Areas criterion, namely the framing of the results obtained in the research areas available on the WoS platform can be found in Figs. 7 and 8, respectively.

In order to devise the graph, the weights of at least 1% of the research areas (Research Areas) in which the obtained results are included, were taken into account.

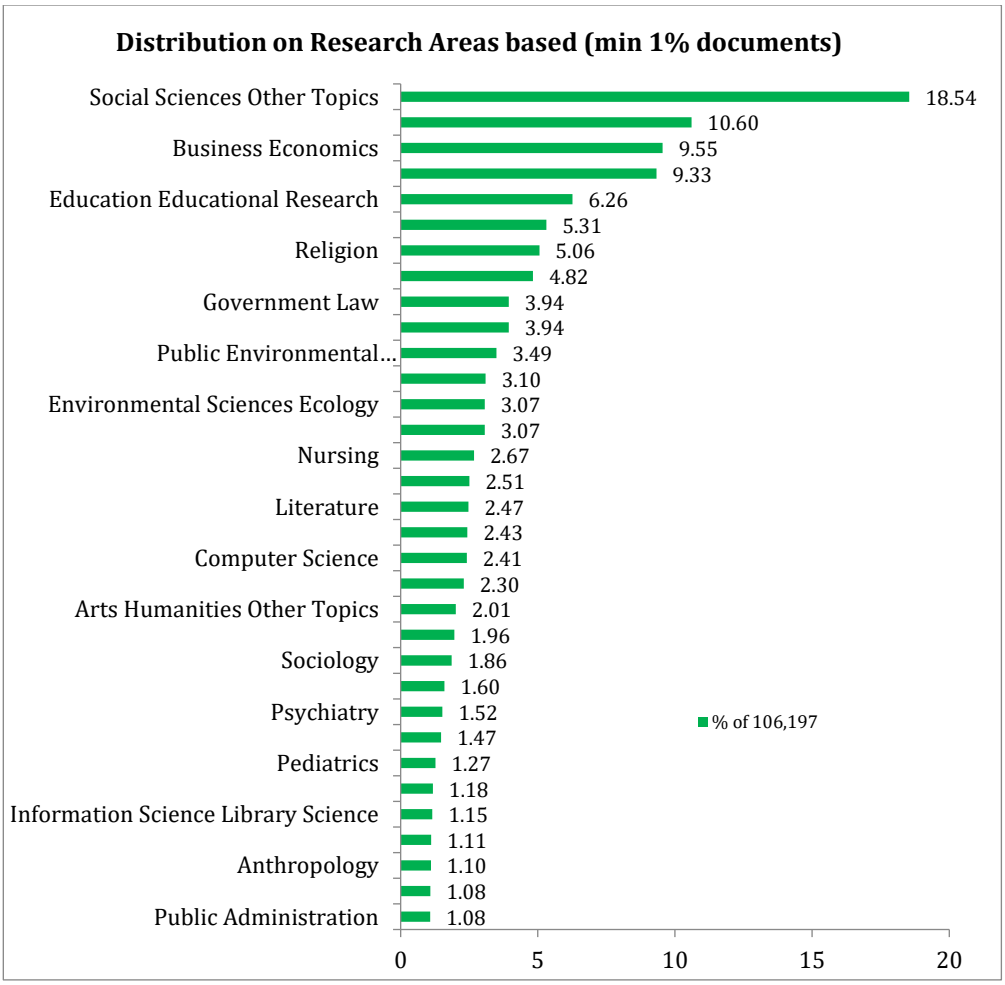

Fig. 7. Distribution in IB according to the criterion „Research Areas"

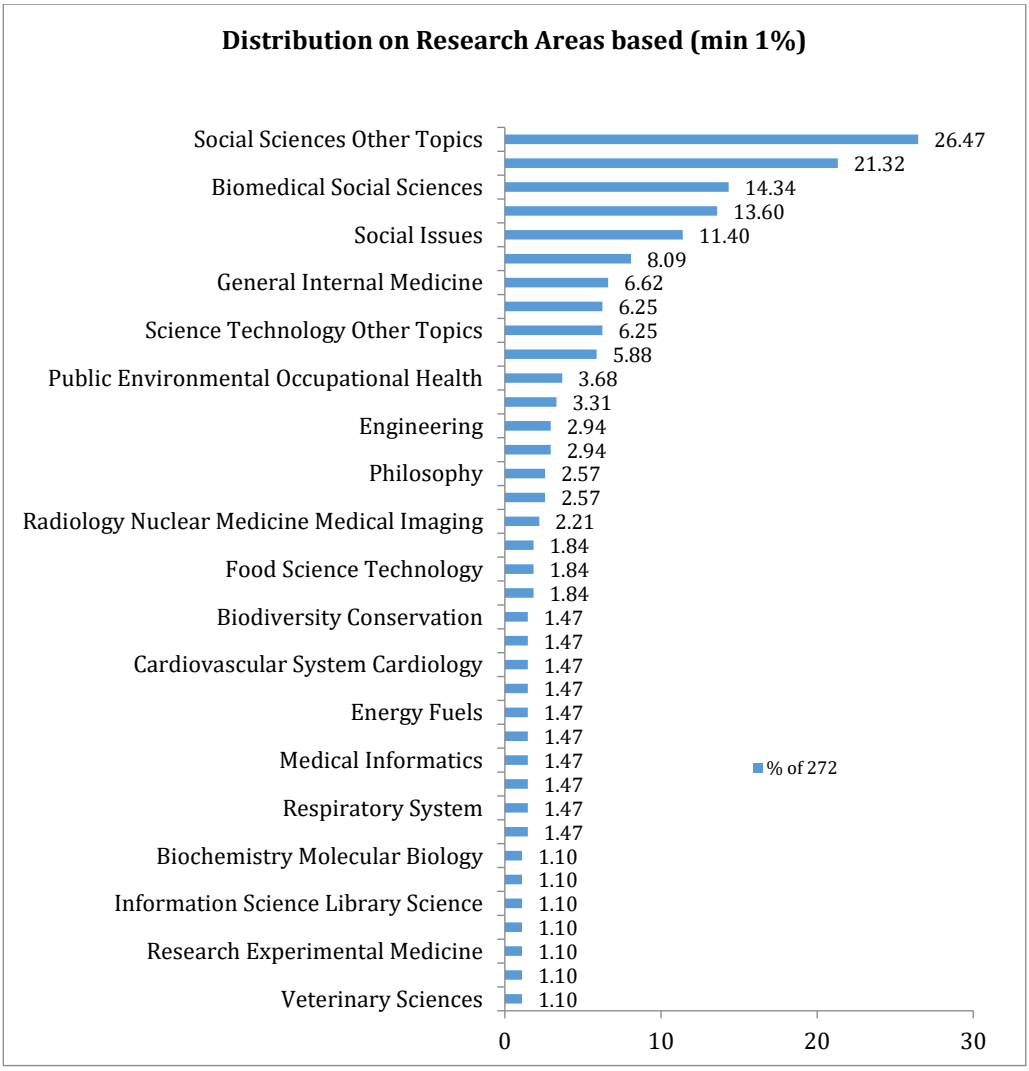

Fig. 8. Distribution in HCP-HP according to the criterion „Research Areas”

The assignment of the obtained results to the domain / sub-domain categories available on the WoS platform is done by applying the criterion "Web of Science Categories" and by applying the minimum limit of 1% of the percentage of papers in a category. Figure 9 shows the results reported in the initial batch of 106,197 documents.

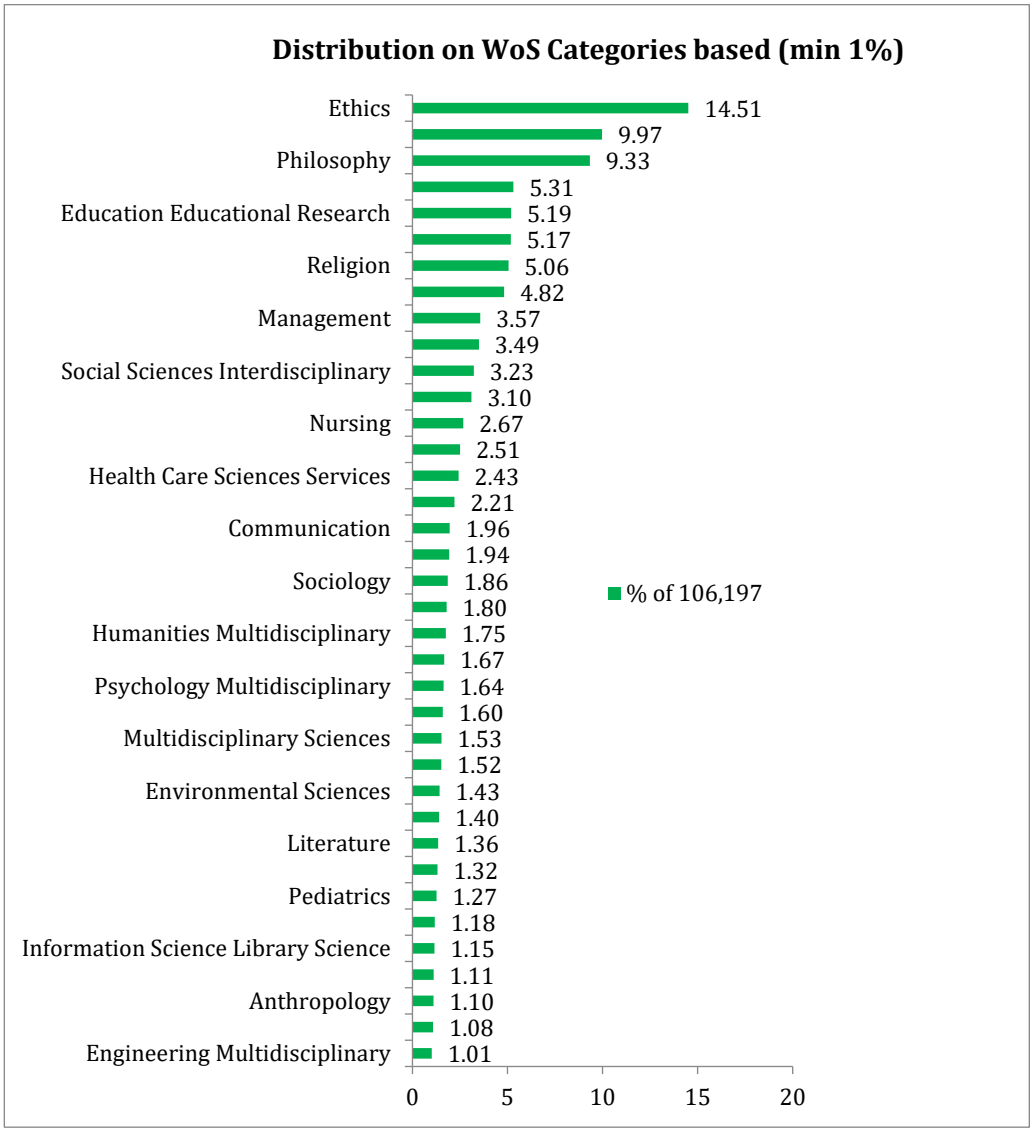

Fig. 9. Distribution in IB according to the criterion „WoS Categories"

The application of the „Web of Science Categories" criterion and the minimum limit of 1% of the percentage of papers from a category is also applied to the HCH-HP group. The results are shown in Fig. 10.

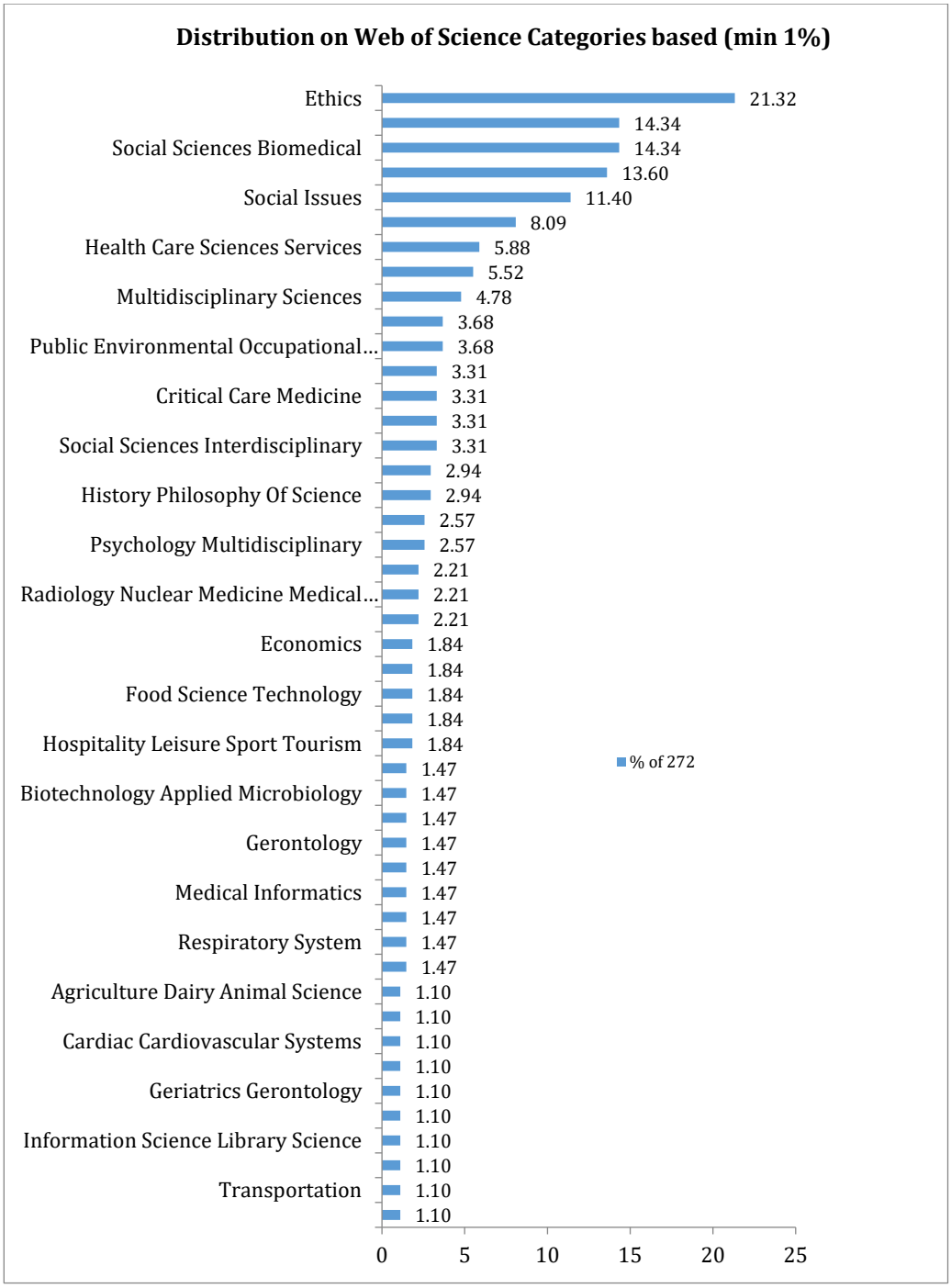

Fig. 10. Distribution in HCP-HP according to the criterion „WoS Categories"

The distribution of the papers analyzed through the indexes available on the Web of Science platform is expressed by percentages and in relation to every batch. These results were obtained by applying the Web of Science Indexes criterion, as shown into Figs. 11 and 12.

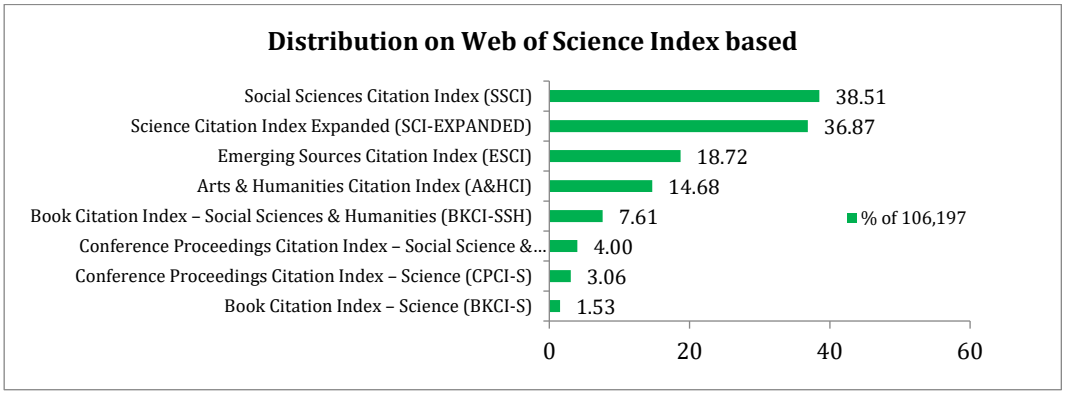

Fig. 11. Distribution in IB according to the criterion „Web of Science Indexes"

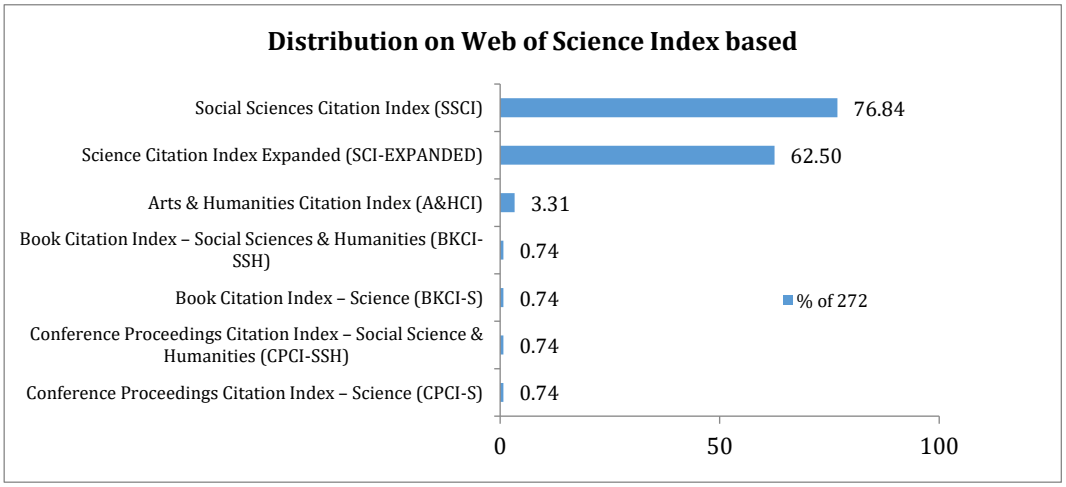

Fig. 12. Distribution in HCP-HP according to the criterion „Web of Science Indexes"

3.5. Applying of „Authors", „Publication Titles (Sources)" and „Countries" criteria

Which are the most prolific authors in the studied period, and which are the journals in which the most is published in the field of ethics, are results that we obtained by applying the criteria "Authors" and "Publication Titles (Sources)" on the two batches.

The analysis according to the Authors criterion has as lower limit for the inclusion in the results, namely the existence of a minimum number of 50 published

papers / author for the IB batch and of at least 3 published papers / author for the HCP-HP batch. The obtained results can be found in Figs. 13 and 14.

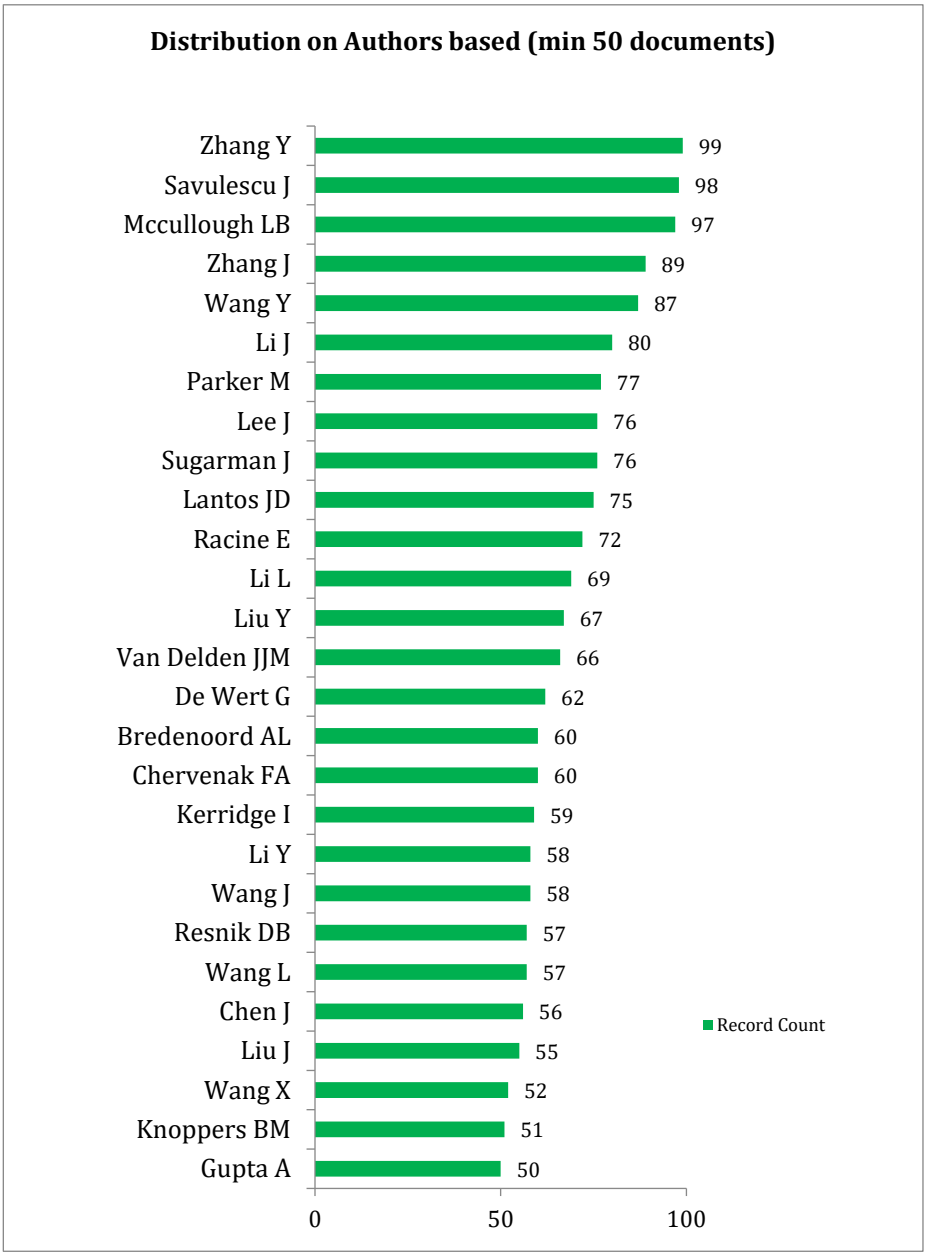

Fig. 13. Distribution in IB according to the criterion „Authors"

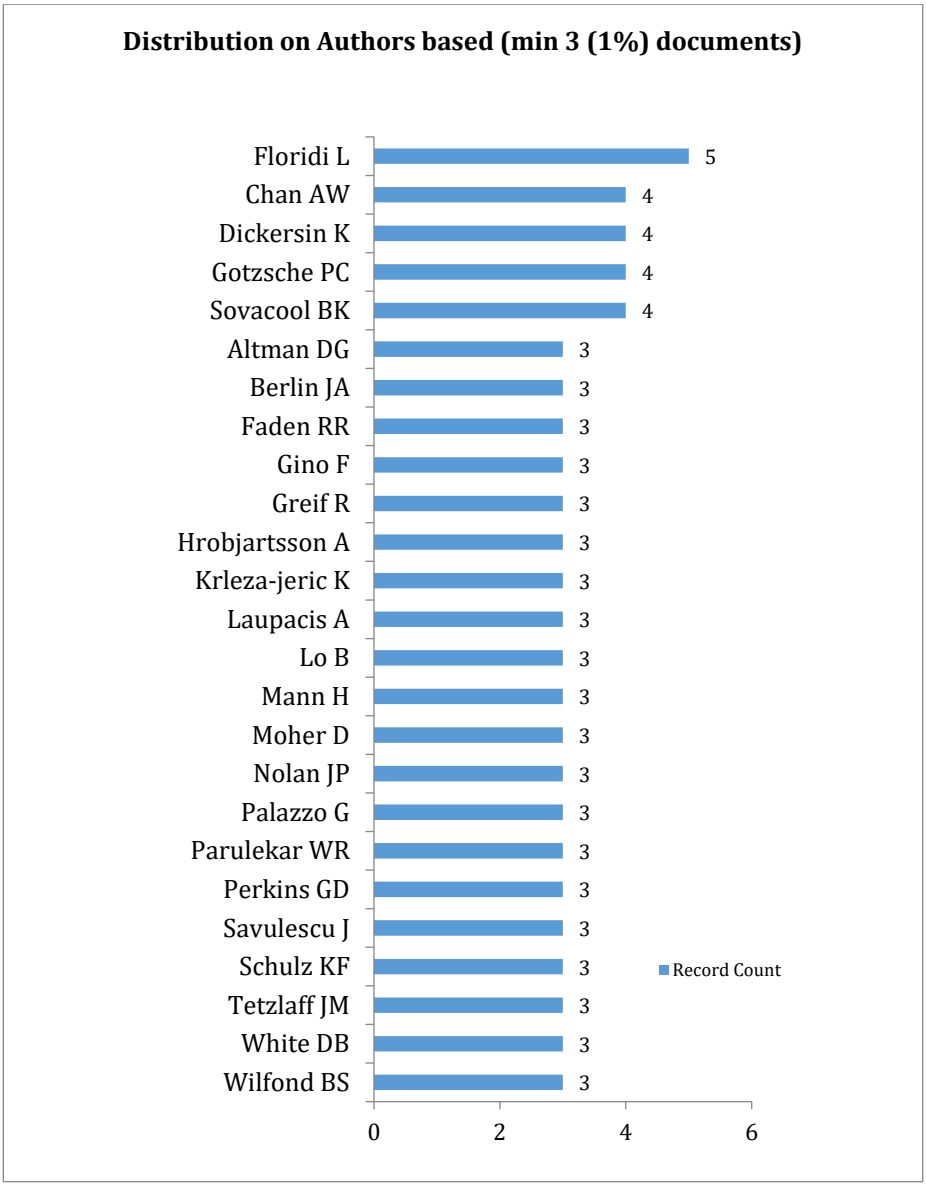

Fig. 14. Distribution in HCP-HP according to the criterion „Authors"

The assignment of the obtained results, both to the IB and to the HCP-HP, in the sources (journals, conference volumes, books) available in the WoS platform is performed by applying the criterion „Publication Titles (Sources)" for which the minimum limit of: (i) at least 200 papers published for sources belonging to IB, Fig. 15; and (ii) at least 3 papers published for sources belonging to HCP-HP, Fig. 16 was imposed.

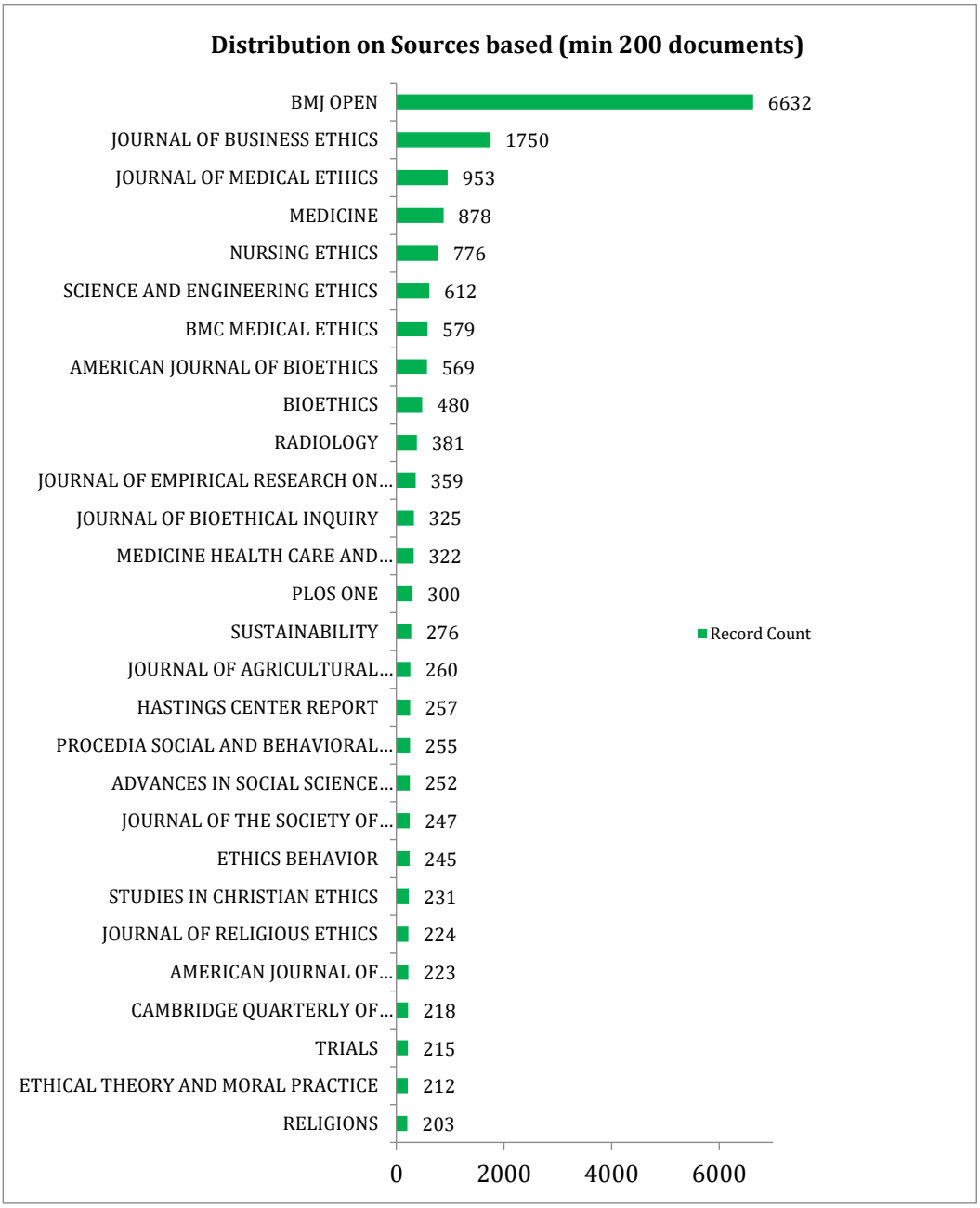

Fig. 15. Distribution in IB according to the criterion „Publication Titles (Sources)"

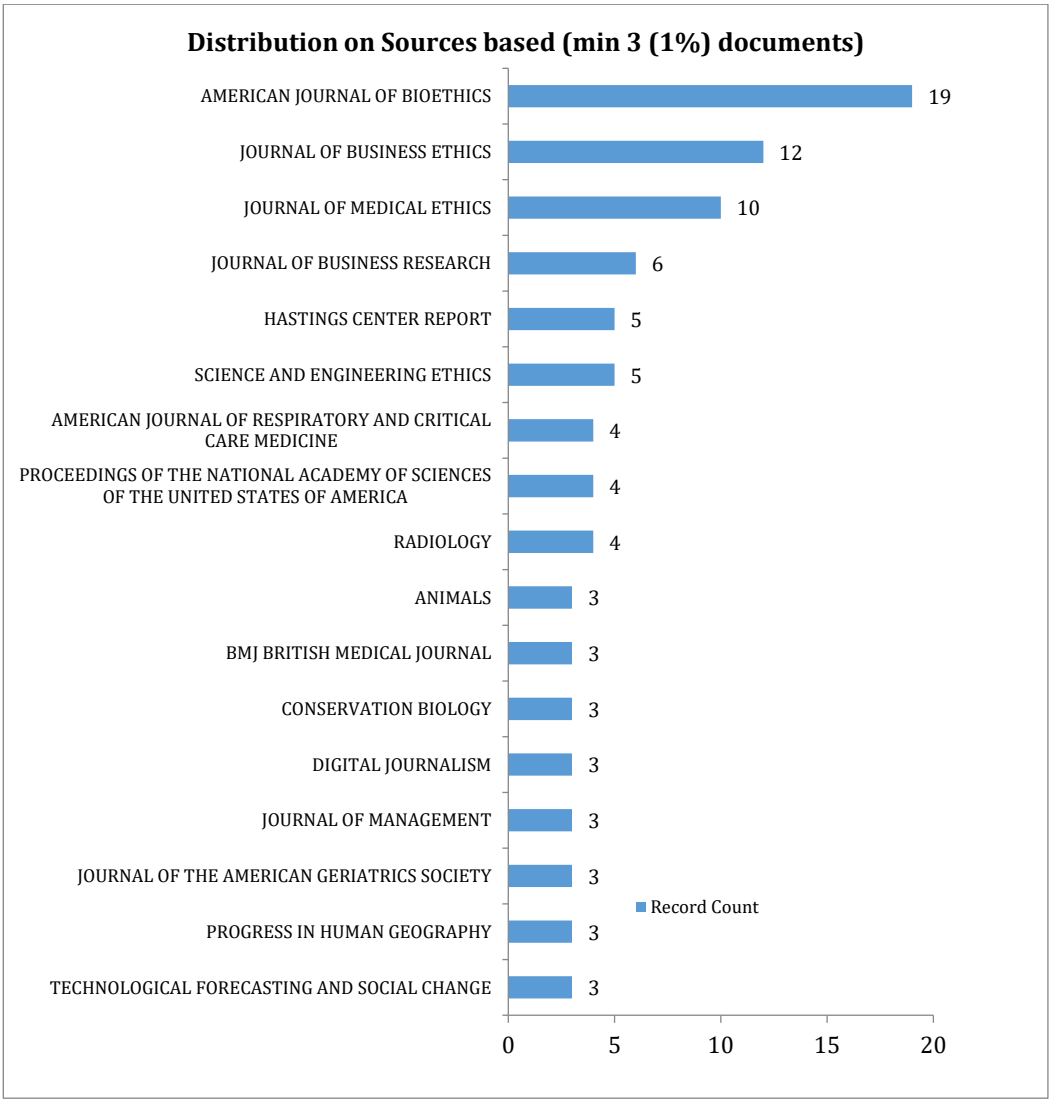

Fig. 16. Distribution in HCP-HP according to the criterion „Publication Titles (Sources)"

It was also important to research the country of origin of the previously identified authors, results that were obtained by applying the criterion "Countries", according to Fig. 17 for IB and Fig. 18 for HCP-HP respectively. The graphs present the weights of the countries starting from: (i) at least 1000 papers published by authors who have declared the same affiliation in the case of IB; (ii) at least 3 papers published by authors who have declared the same affiliation in the case of HCP-HP.

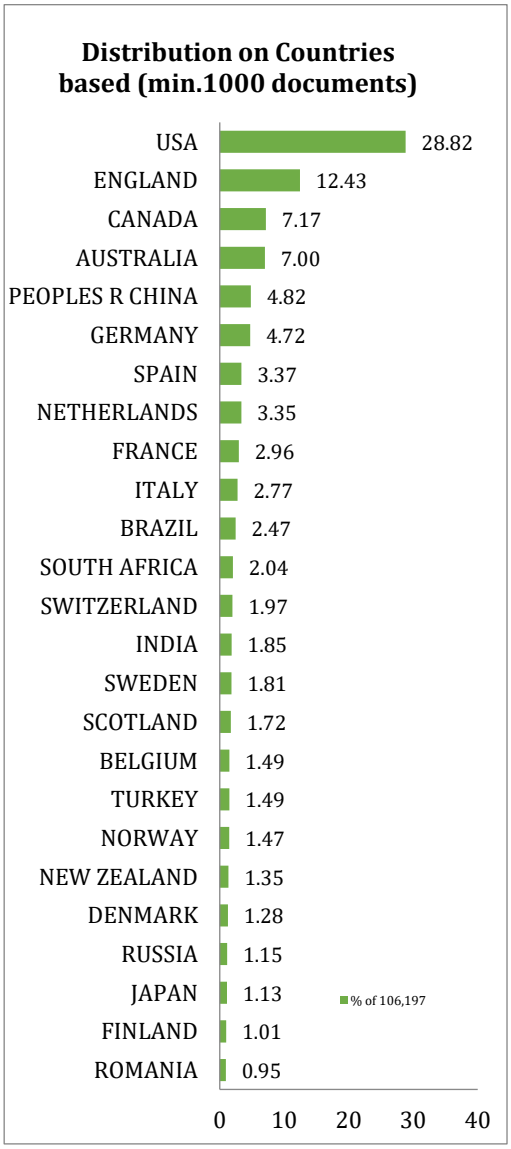

Fig. 17. Distribution IB according to the criterion „Countries"

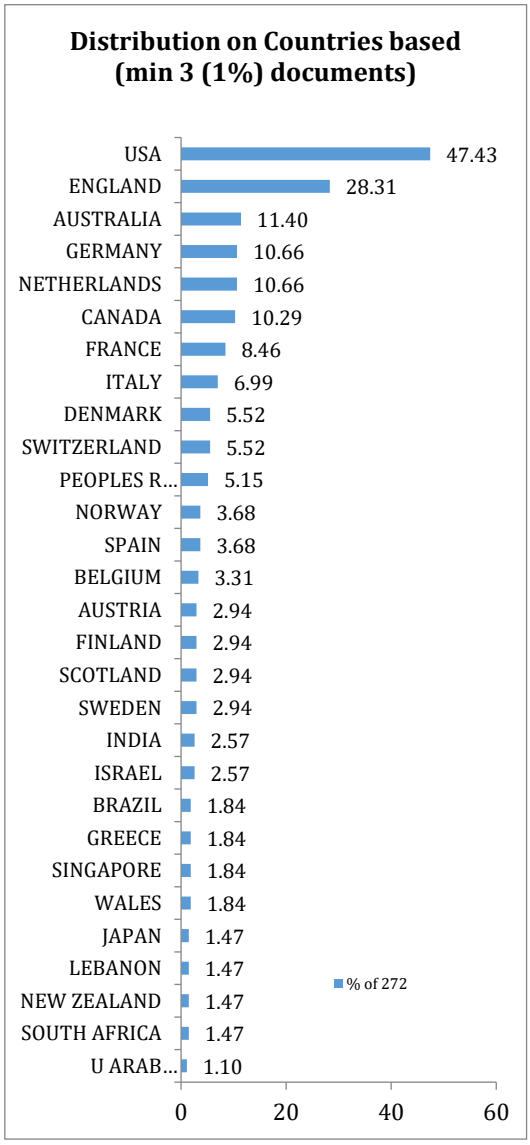

Fig. 18. Distribution in HCP-HP according to the criterion „Countries"

3.6. Research funding

In ethics, as in any other field of research, there is the possibility of funding. Considering the importance of establishing the existence or non-existence of a link between the research funding and the distribution of specialized papers according to the previously presented criteria, an analysis was made by applying the „Funding Agencies" criterion on the two batch. The results are found in Figs. 19 and 20.

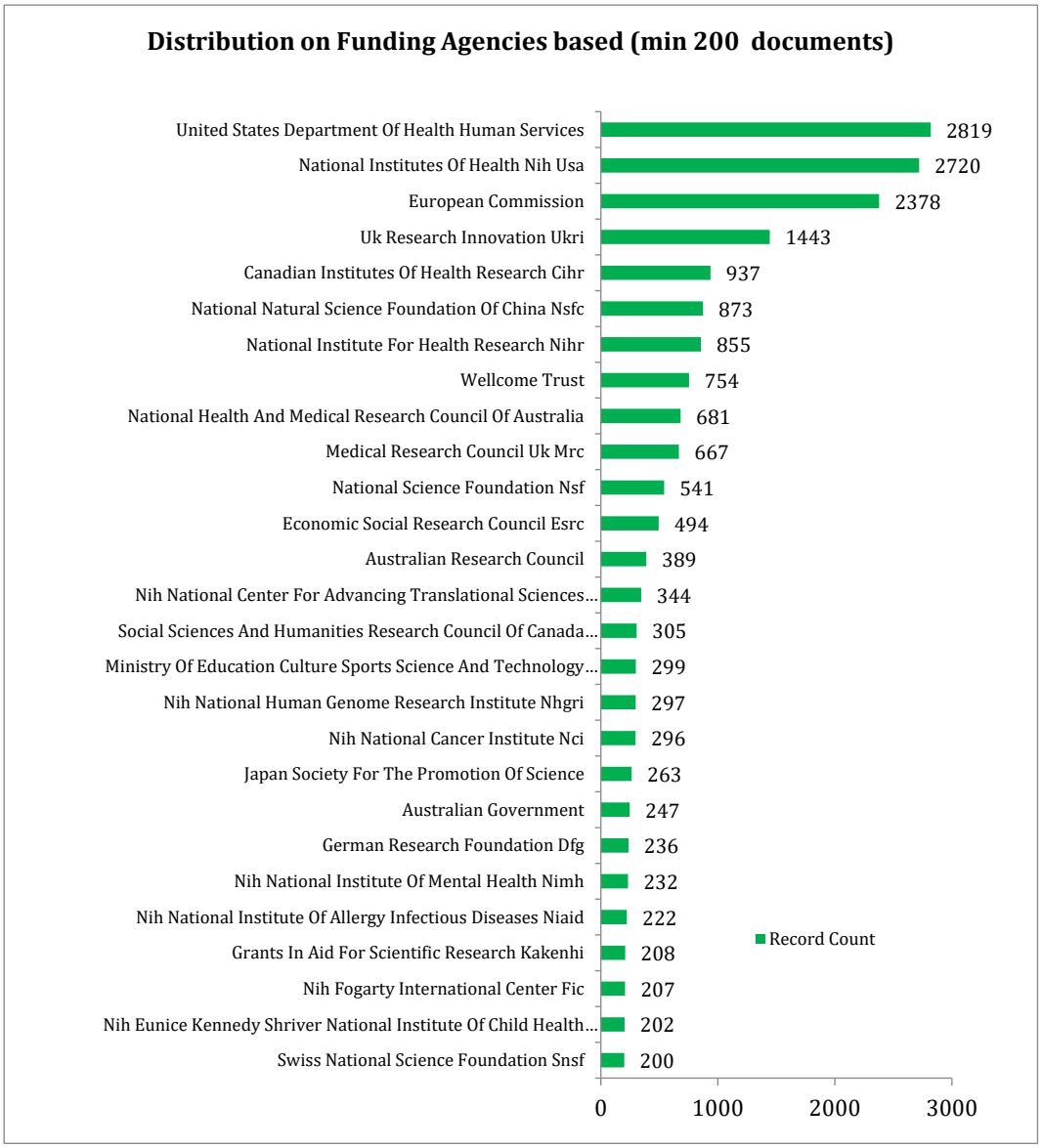

Fig. 19. Distribution in IB according to the criterion „Funding Agencies"

The graph in Fig. 19 shows the agencies (denomination variant) that funded at least 200 funded papers, compared to the results obtained for IB. The results provided by interrogating the WoS, before applying the criterion of minimum 200 funded documents, shows that the weight of the funded documents (27,511) of the results (106,197) is 25.91% and the weight of funded documents in section WoS Core Collection in the same period is 42.67%.

Fig. 20. Distribution in HCP-HP according to the criterion „Funding Agencies"

The graph in Fig. 20 shows the agencies (denomination variant) that have at least 3 funded documents, compared to the results obtained for HCP-HP.

The results provided by the WoS platform to the query, before applying the criterion of at least 3 funded documents, show that the weight of the funded documents (135) of the re-fined results (272) is 49.63% and the weight of the funded initial documents is 25.91 %, the weight of funded documents in section Web of Science Core Collection in the same period is 42.67%.

3.7. Affiliation of HCP-HP authors

Figure 21 shows the results obtained by applying the criterion „Affiliation" to the HCP-HP batch. They are useful in identifying the academic communities whose members are more interested in ethics research and in the integrated analysis of the results obtained by applying the other previously identified criteria.

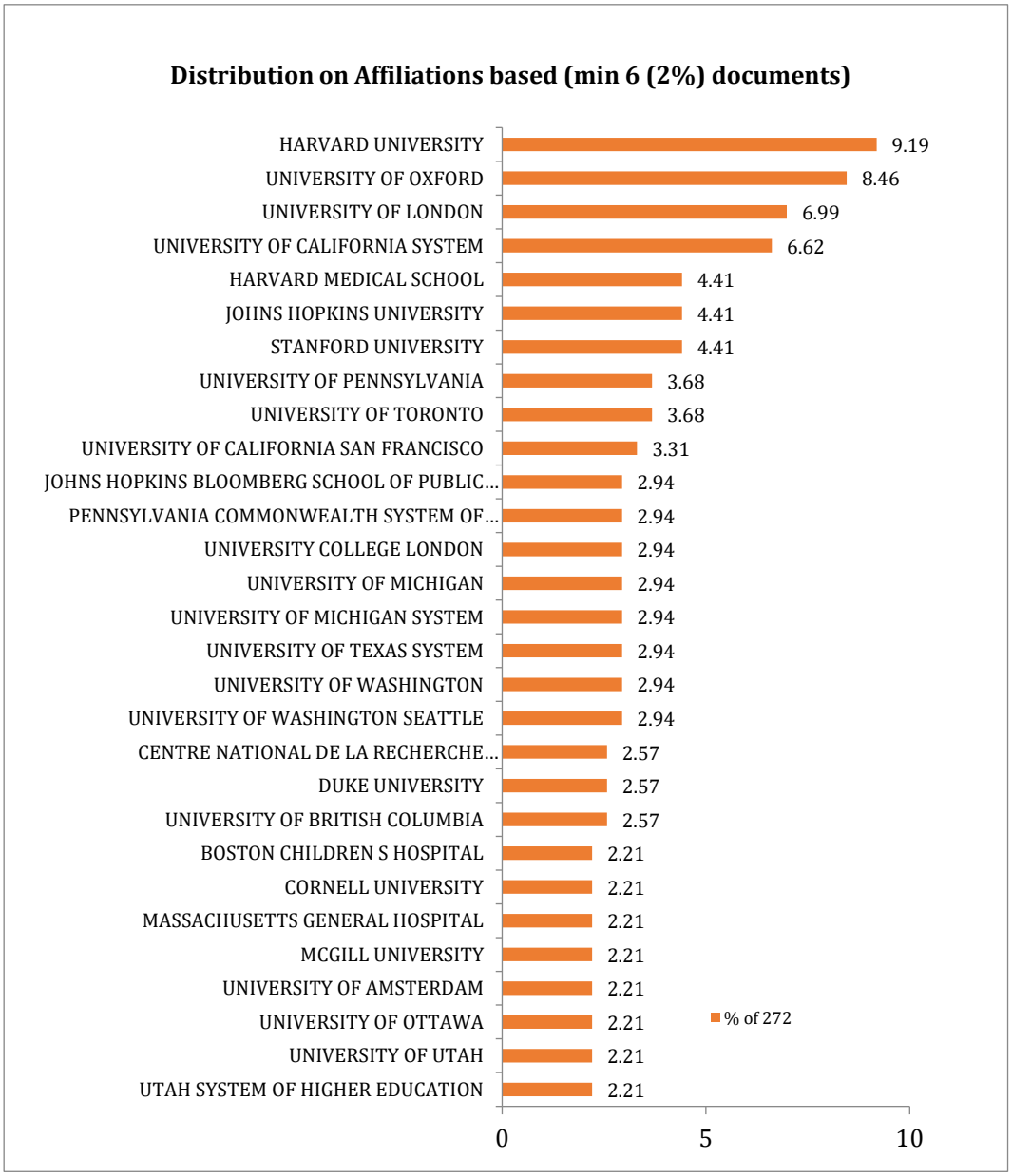

Fig. 21. Distribution in HCP-HP according to the criterion „Affiliations"

4. Word Cloud representation

ICT technologies for semantic interpretation are also used in scientometric/bibliometric analyzes (Avram et al., 2014). In our study we used a Word Cloud Generator available at https://wordart.com/. Word Cloud provides a visual representation of word frequency. The bigger font and the graphic emphasis placed on the word, the more frequent it's rementioning in a given text and the more significant its prominence. The results of applying this method of quantitative analysis on the article titles, keywords and abstracts of the 272 HCP-HP documents can be found in Fig. 22.

Fig. 22. HCP-HP Word Cloud

5. Discussion

It is indisputable that ethics occupies an important place in any society, at any given time.

A role in maintaining and promoting ethics research on ethics that has been carried out has played a major role, especially since the evolution of society, of interpersonal relations and technological development imposes a paradigm shift.

The preliminary stage in ascertaining the novelty and originality of the study and in the presentation of the evolution of scientometric research in a field, is the research of the quantitative and / or content evaluation of the specialized papers

published in a certain period of time. However, any research, in order to be taken into account, must also have a character of novelty. In this sense, the analysis on the BSSL shows that the present scientometric research on ethics, carried out on the WoS database, has a strong novelty character. In the entire period between 1975 and 4.11.2021, no other paper presented a scientometric research of the entire field of "ethics", with all its forms of theoretical or applied expression. Even when scientometric research on ethics was done, the papers focused on specific issues such as: reputation, integrity, authorship, plagiarism and digital ethics (Table 4). Links between ethics and scientometrics were also established by:

- reference to the role of scientometric in determining the impact factor, the quality of the research and the analysis of related ethical issues (Table 1),
- reference to scientometric indices (Table 2), either in the form of an analysis of the impact on ethical issues, or by proposing new scientometric indices to be taken into account in the Scopus and WoS databases,
- Scientometric analysis of ethics in a particular field, in a specific journal (Table 3),
- Scientometric analysis of the evolution of a term or expression, and in terms of ethics (Table 5),
- Scientometric analysis of ethics in some subfields of medicine (Table 6) or other fields (Table 7).

The establishment of the novelty of the research allowed the transition to the actual realization of the study, by establishing the research batches, the method and instruments used. As mentioned, this study covers a period of 10 years, between January 2011 and November 4, 2021.

The results obtained by applying the "Publication Year" criterion show that the number of papers in the field of ethics has increased steadily, from one year to another, the scientific community showing a growing interest in research and publication of results obtained in this field (Figs. 3 and 4). Although the graphs also show the papers from 2021 indexed until 4.11.2021, in calculating the percentage, the year 2020 was taken into account. This is because the works published in 2021 will be indexed over the years 2021-2022 and thus, only at the end of this period will we know almost exactly this amount.

Regarding the total number of papers published and found in the WoS database comprised in IB, there is an increase of 142.06% from the beginning of the analyzed period, 2010, until the end of 2020 (Fig. 3). HCP-HP also experiences a substantial, even explosive increase of 369.23% (Fig. 4), which shows that the quality of published papers is also important for the authors and the scientific community. Furthermore, such an increase in the number of HCP-HP articles (from 34 articles in 2019 to 61 articles in 2020) shows that the interest of the academic community for ethical issues,

which became a hot topic at the time, raised significantly during the respective year. We cannot help but notice that in 2020 the Covid-19 pandemic triggered major societal changes which manifested themselves in all areas of life and generated ethics-related problems as well. When comparing the difference in annual increase (between 2011 -2020) of the number of IB papers with that of the HCP-HP papers, there is an almost two-fold increase of the number of articles from the HCP-HP as compared to that of articles in the IB batch (HCP-HP amounting to 469% as compared to 242% for IB), which once again demonstrates the raising interest of communities for all information with regard to the leading research on ethical aspects.

Generally speaking, this double increase (quantitative and qualitative) allows us to say that there is a growing interest in ethics research and publication.

Studying the distribution of papers after applying the „Document type" criterion, the authors' concentration on the publication of original research papers (article = original paper) is re-marked, representing:

(i) 78,029 papers out of a total of 106,197 analyzed (Fig. 5), constituting a percentage of 73.48%, and
(ii) 80.88% of the total of HCP-HP papers (Fig. 6).

As expected, in the case of HCP-HP papers, the review articles are in a higher percentage (19.12%) compared to their number in IB (percentage calculated of 5.99%, relative to the number of 6363 papers). The importance of review type is underlined both by the specialized articles that describe and analyze this research method (vom Brocke & all., 2009; Chenail & all., 2010), as well as by their existence in different research fields, including ethics (Gureev & all., 2019; Mazov &, Gureev, 2020; Donthu & all., 2019; Cook & Leviton, 1980; Chenail & all., 2010; Tsalikis & Fritzsche, 2013). In contrast, there are very few Book Chapter in the HCP-HP category, only 0.74%, compared to the percentage of 6.01% of all existing papers in IB. All these results show that the specific research is much more sought after and appreciated compared to general papers of the type Book or even Book Chapter. It follows that the trend of research and publication of the authors in this field is, and may continue, to focus on this one-time approach to ethical issues (Dawson & Jennings, 2012; Etzioni & Etzioni, 2017; Tzafestas, 2018; Braidotti, 2019; Chang, 2021; Vărzaru & all., 2021).

The analysis of the information extracted from the annual distribution (Figs. 3 and 4) and from the distribution based on Document Types (Figs. 5 and 6) with the data in Fig. 1, a very important aspect is revealed. The weight of the Open Access (OA) documents of these results (i.e. the ratio between the OA documents and total number of documents) is 39.71%, more than the OA weight in the WoS Core Collection database during the same period (31.36%)! The increased percentage of OA publications can be analyzed from various perspectives. From the point of view of the researcher, the significant amount of papers on aspects of ethics covering almost all

scientific domains, indexed on the WoS platform (250 out of 252 WoS Categories, 151 out of 152 Research Areas), cater for all information-documentation demands, and the OA publications, which are obtainable from a single information source (namely from the WoS platform) allow access to a significant amount of specialty literature without requiring other financial resources. From the perspective of journals, given the importance that has been granted to ethics lately, the OA publication ensures a more poignant visibility of the journal through the effortless citing of published articles, thus leading to a boost of influence indicators.

After correlating the large number of articles published as OA papers with the results obtained from applying the Research Funding criterion (Figs. 19 and 20), and taking into consideration the great deal of documents published as a result of funded research projects, we can safely claim that even this latter aspect can be viewed as a sound reason to publish as OA. The basis of this statement is the very obligation to publish the results of research funded by the European Commission as OA. Scientometric research shows that the European Commision is the third largest research funding body in the field, both of IB papers (Fig. 19) as well as of HCP-HP papers (Fig.20), and EU and EEA countries stand for 56% and 55.17%, respectively of the article distribution according to the"Countries" criterion (Figs. 17 and 18). Considering the results obtained with regard to the relationship between OA papers and research teams whose grants in their respective fields were funded, it can be claimed that OA papers can constitute a point of departure for filtering articles or documents elaborated by research teams who achieved substantial results or benefitted from major grants.

Analyzing the reports generated by the WoS platform when applying the "Research Areas" criterion, before establishing the minimum percentage of 1% for generating the graphs according to the Pareto principle, emphasized in Figs. 7 and 8, we find that the involvement of ethics in all aspects of research is also demonstrated by:

- the 106,197 papers of IB cover 151 research areas from 152 available in Web of Science platform, during the analyzed period (2011-2021), i.e. a percentage of 99.34%;
- the 272 papers of HCP-HP cover 71 research areas from 151 covered by IB, i.e. a percentage of 47.02%.

Although it was expected that the percentage of coverage of research areas by HCP-HP will be lower, maintaining it at a high level, shows that high-level topics in the field of ethics are found in at least half of the research areas.

The comparison between the research areas covered by the two categories and their percentages (Figs. 7 and 8) indicates the maintenance of the social sciences among the top research areas but also an increase of the Social Issue research area from 3.10% (Fig. 7) to 11.40% (Fig. 8). Such an increase demonstrates the concern for

solving social problems generated either by the lack of ethical behavior (Burget & all., 2017; Gelinas & all., 2017), or the emergence of new situations, which requires the debate of ethical issues (Laacke & all., 2021; Beskow & Weinfurt, 2019). A similar increase has been shown in the Environmental Science Ecology Area, this field having a percentage of 3.07% in IB (Fig. 7) and 8.09% in the HCP-HP batch (Fig. 8). This interest is more than gratifying, especially since environmental issues are very topical issues and, from the point of view of the scientific approach, it is not only a problem of technical domains, but also a problem of social, professional, political and administrative ethics (Singh & all., 2019; Chang, 2011; Abson & all., 2014). Also in the area of environmental issues, new entries are also ethics in Agriculture Area (Greiner & Gregg, 2011), Energy Fuels (Sovacool & Dworkin, 2015; Sovacool & Hefron, 2016) and Transportation (Taeihagh & Lim, 2019), areas that, although not found in IB, are found in the HCP-HP batch with a percentage of 1.84%, 1.47% and 1.10%, respectively (Fig. 8).

The ethical concern for nonhuman living beings currently returns in the top ethical research, with a percentage of 1.10% from the batch of HCP-HP papers (Sikes & Gannon, 2011; Alonso & all., 2020, Tarazona & all., 2020).

Unfortunately, ethics in the Educational Research Area, although occupying an important place in IB – 6.26% (Fig. 7), is no longer found in the batch of HCP-HP documents. This may be because ethics has been developed in increasingly specialized and restricted areas, which include, intrinsically, this component. The absence of any education-related word in the title, keywords, or abstract, as identified in the HCP-HP Word Cloud (Fig. 22) confirms this.

Investigating the classification of the papers analyzed in the research categories classified WoS, in the reports generated by the WoS platform to this criterion (WoS Category), before establishing the minimum percentage of 1% according to the Pareto principle, for generating the graphs in Figs. 9 and 10, we find that:

- the 106,197 documents of IB are covered by 250 (98.43%) categories from 254 available on the Web of Science platform, in the analyzed period (2011-2021), and
- the refined results (272 papers of HCP-HP) are covered by 102 (40.8%) categories from 250 covered by the initial results.

Corroborating the results obtained by applying the criteria "Research Areas" and "WoS Category", and taking into account that: (i) WoS Category, through the 254 research categories represents a refinement of Research Areas, which includes only 152 areas and that (ii) in the case of IB, the coverage percentages are 99.34% for WoS Category and 98.43% for Research Areas, and in the case of HCP-HP, these percentages are 47.02% and 40.8%, respectively, it turns out that ethics is not a strict field or, in other words, it is not a strict concern that mainly occupies a field.

The scientometric approach to articles with ethical perspectives, by applying all the criteria made available on WoS, lays emphasis on the existence of an integrated, complex development of a classic research field – ethics. Even if ethics per se, as a category, a criterion of WoS, represents only 14.51% of IB (Fig. 9), the presence of ethics is revealed by numerous other categories of the WoS, even if they have much lower percentages. This foreshadows a continuous development of research in the field, especially since categories that are not included in IB are highlighted in HCP-HP.

Moreover, it can be seen that the distribution of the HCP-HP batch by Research Areas and WoS Categories in the results highlighted in Figs. 8 and 10 is higher than the one obtained for the IB batch (Figs. 7 and 9), by 12% respectively (with 4 additional research areas) and 24% (with 9 more WoS Categories). It is widely known that the existence of a hot topic brings about subsequent research which is carried out in the same area or category as well as research in related or complementary areas and categories (Garfield, 2006, 2011; Noruzi, 2017).

Applying the WoS Index criterion, we notice that in the case of IB, the 106,197 papers analyzed cover all WoS indexes (Fig. 11). The first two categories, SSCI and SCI-EXPANDED, have similar percentages (38.51% and 36.87% respectively), being followed by the magazines in the ISI antechamber (ESCI journals), with a percentage of 18.72%. The fact that the ESCI journals are in third place shows that the concern of research in ethics does not only target to obtain recognition by inclusion in WoS, but is a research based on and generated by the current needs of society. Unfortunately, none of the HCP-HP papers are found in ESCI journals (Fig. 12), but that is ultimately normal given the age and visibility of ESCI journals, compared to those already indexed in the WoS.

The analysis of the results that identify the most prolific authors in the studied period, in both batches, highlights a very interesting fact. Only one of the authors of IB can be found in HCP-HP, this being: Savulescu J., who out of a number of 98 papers published in IB has 3 papers in HCP-HP (Al-Shahi Salman & all., 2014; Kahane & all., 2015; Savulescu & all., 2020). Although the existence of a greater correspondence between the two groups was expected, the reality shows us that HCP-HP are not necessarily related to the consistency of the authors in a field, but rather to bringing to the fore a problem or solutions to a problem of actuality.

Examining the distribution of the authors by origin, in both batches, (Figs. 17 and 18) and the affiliation of those in the HCP-HP category, it is observed that:

- in the largest proportion, whether it is IB (28.82%), but especially HCP-HP (47.43%), they come from the USA, and therefore from the universities in them (Figs. 17 and 18);
- states with common-law legislation predominate, legislation that emphasizes the judicial precedent, so that the citizens of these states are

more open to examples of good practice and more inclined to the study and application of the general principles of an ethical society. On the other hand, civil law states have a much lower representation, which we can attribute to the rule of law, including in the field of ethics, so that the importance of interpretations does not have an equally great impact;

- the authors from the United Arab Emirates (1.1%), Lebanon (1.47%), Singapore (1.84%), Greece (1.84%) and Israel (2.57%) appear in the HCP-HP category, but not in the IB which shows that the ethical issues raised by these authors have had a particular impact. It is also important that the results obtained by generating IB by country of origin, before applying the filtering criterion, at least 1000 documents show that „ethics" is covered by 196 (82.35%) countries from 238 available in WoS platform, during the analyzed period (2011-2021);
- the institutional affiliation of the HCP-HP authors (Fig. 21), i.e.: 68.96% USA (20 institutions), 13.79% Canada (4 institutions), 10.34% United Kingdom (3 institutions) and 3.44% France, the Netherlands (with one institution), is consistent with the states that occupy the first percentages of the distribution in the Countries criterion (Figs. 17 and 18).

Researching the links between the distribution of authors by origin and research funding agencies (Figs. 19 and 20) allows us to say that many papers, but also the most cited or displaying a hot topic, are devised by authors whose states or agencies provide research funding. Thus, identifying the affiliation of the financing institutions (FIs) and calculating the percentages of representation / country we found that:

- in IB, the descending order is: USA 37.03% (10 FIs), United Kingdom 18.51% (5 FIs), a percentage of 11.11% each for both Japan and Australia (with 3 FIs each), 7.40% Canada (2 FIs) and a percentage of 3.70 % each for EU, China, Switzerland (with 1 FIs each), and
- in HCP-HP the descending order is: USA 45.45% (10 FIs), United Kingdom 18.18% (4 FIs), 13.63% EU (3 FIs), and a percentage of 4.54% each for Australia, Canada, China, France and Switzerland (with 1 FIs each).

This distribution of the percentages that highlight the funding of research in the field of ethics / country, corroborated with the distribution according to the criterion "Countries", shows that:

- in terms of IB, five of the eight countries of origin of the FIs are in the top 5 of the distribution,
- in terms of HCP-HP, seven of the eight countries of origin of the FIs are in the top 11 of the distribution.

A special situation is the EU funding institutions, which are not to be found in the distribution according to the "Countries" criterion but which occupy a place in both distributions by funding sources, with the specification that in HCP-HP they even occupy the 3rd place.

As a general aspect, the percentage of research funding in the field of ethics (25.91% of the total research funded, published and indexed in WoS) and the percentage of 49.63% of papers funded by HCP-HP, may be the subject of a study on the interest of institutional or national research in ethics. Discussions on the link between funding and the publication of articles can be found in the literature, which sometimes puts forward some critical remarks (Génova, 2016; Funder & all., 2014; Bedessem, 2020).

HCP-HP Word Cloud representation (Fig. 22) confirms the percentage distribution of the literature according to the criteria "Research Areas" and "WoS Category", by taking into account the central and marked positioning of the words used in article titles, keywords and abstracts. It is observed that the word "ethic" is central, which corresponds to the percentages of 26.47% for Research Areas and 21.32% for WoS Category.

6. Conclusions

This research was undertaken as a result of the authors' interest in the field of ethics, with the intention of finding out from the scientometric analysis what are the current trends in ethical research, which fields or areas are of greater interest to the academic community or which topics related to ethics are more prominent.

The results revealed that by covering 151 research areas from 152 available on the Web of Science platform, ethics can be, and is, a promising subject of scientific research. Even if a large percentage of the papers target, in addition to various aspects of medical ethics, ethics in management and business and ethical aspects within the social sciences and philosophy, the highlighting of Wos Categories and research areas that complement the previous distributions is a starting point and reference for research development or for their multidisciplinary connection. It is worth noting the ethical interest in fields such as transport, agriculture, the environment or engineering, demonstrating that the current problems of society, such as environmental protection and sustainable development, seek solutions also through solving some ethical aspects.

The growing interest in research and publishing in the field of ethics, on its various sub-domains, shows us that there are problems related to ethics in any of the forms manifested in social relations, but it also gives us the certainty that the society mobilizes to find the causes of unethical behavior and effective ways to prevent and

fight it. The previous statements are supported by the results indicating that there is an increased interest in funding research in the field of ethics. Thus, the present study is equally useful in identifying the entities and structures that ensure the financing of such research. Beyond the usefulness in terms of future research and publication actions, the research results can be taken into account at the institutional and national level when laying the foundations of new policies or regulations, using available information both in the group of publications pertaining to an area of research as well as in HCP-HP documents.

The year-on-year increase in the number of publications, the coverage of the topics approached, the openness of journals to publish such a topic, the wide coverage of the origin and affiliations of the authors as well as the funding of research and publication in the field of ethics are positive signs of a massive focus of attention on ethics. The presented results can be used as sorting filters, both of the academic and research structures that perform in the field, and which can be involved in future research, as well as of the journals where they can submit their works for publication.

The identification, within the present work, of the authors who have already excelled in the publication of their results in the field of ethics, facilitates the knowledge of the specialized literature in their fields but, at the same time, constitutes a starting point for future scientific collaborations, which are almost mandatory, especially since we are now dealing with multidisciplinary and interdisciplinary research endeavors.

The results obtained through scientometric research on the works in the WoS Core Collection that have ethics as their subject, reveal new research directions, in the sense of dwelling more on some of the results obtained.

Any of the results presented can be refined by applying new criteria and by means of scientific and / or qualitative interpretations in order to obtain in-depth results.

We plastically say that ethics is a tree that has never experienced autumn. Having ancient roots, it has shown that it can grow new branches permanently and that any of its new branches can become a vigorous support for the cradle of humanity.

Acknowledgments
Access to the WOS platform was ensured through the ANELIS PLUS 2020 project.

ANNEX 1 - T1- Batch of Scientometric Specialised Literature

Nr. crt.	Title and reference number	Authors	Publication year
1	Little Scientometrics, Big Scientometrics ... and Beyond	Glanzel, W; Schoepflin, U	1994
2	Publication trends in neuroimaging of minimally conscious states	Garnett, A; Lee, G; Illes, J	2013
3	Revista Medica de Chile in the year 2012	Reyes, H; Bustos-Gonzalez, A; Andresen, M; Palma, J	2013
4	The Scientometric Bubble Considered Harmful	Genova, G; Astudillo, H; Fraga, A	2015
5	The Misalignment of Russian Economists' Scientometric Indicators in RISC	Balatsky, EV; Yurevich, MA	2016
6	Neuroethics 1995-2012. A Bibliometric Analysis of the Guiding Themes of an Emerging Research Field	Leefmann, J; Levallois, C; Hildt, E	2016
7	The Editorial Boards of Scientific Journals as a Subject of Scientometric Research: A Literature Review	Mazov, NA; Gureev, VN	2016
8	Research Gate is no longer reliable: leniency towards ghost journals may decrease its impact on the scientific community	Memon, AR	2016
9	The focus and frontier of corporate social responsibility A co-word analysis of articles in SSCI, 2001-2014	Qin, XZ; Wang, ZS; Zhao, H; Kaspersen, LB	2016
10	Science Online XX Anniversary Conference. Personal impressions	Zemskov, A	2016
11	Promoting Virtue or Punishing Fraud: Mapping Contrasts in the Language of 'Scientific Integrity'	Horbach, SPJM; Halffman, W	2017
12	Identifying Scientific High Quality Journals and Publishers	Negahdary, M	2017
13	Scientometric indicators and collaboration network as a potential tool for gift author detection	Shinyaeva, TS; Tarasevich, YY	2017
14	Evolution of the competitive intelligence based on metric study of its literature	Teixeira, RC; Souza, C	2017
15	Bibliometrics and hunting the predators	Borgoyakova, K; Zemskov, A	2018
16	From dignity to security protocols: a scientometric analysis of digital ethics	Mahieu, R; van Eck, NJ; van Putten, D; van den Hoven, J	2018
17	Negative emissions-Part 1: Research landscape and synthesis	Minx, JC; Lamb, WF; Callaghan, MW; Fuss, S; Hilaire, J; Creutzig, F; Amann, T; Beringer, T; Garcia, WD; Hartmann, J; Khanna, T; Lenzi, D; Luderer, G; Nemet, GF; Rogelj, J; Smith, P; Vicente, JLV; Wilcox, J; Dominguez, MDZ	2018
18	Unethical Authorship in Scientific Publications (A Review of the Problem)	Gureev, VN; Lakizo, IG; Mazov, NA	2019

19	Finding Facets of Academic Integrity and Plagiarism through the Prism of a Citation Database	Patra, SK; Das, AK	2019
20	Evaluating Researchers Based on the Criteria of Reputation Responsibility	Kalachikhin, PA	2019
21	The Journals on the Domestic Lists of the IX Section of the Hungarian Academy of Sciences in Light of the Requirements of International Journal Selection	Sasvari, P; Urbanovics, A	2019
22	Article Quality Indicator: Proposing a New Indicator for Measuring Article Quality in Scopus and Web of Science	Ghazavi, R; Taheri, B; Ashrafi-rizi, H	2019
23	Journals of Musical Art and Education in Scientometric Database Scopus: Netnographic Analysis	Havrilova, L; Voronova, N	2019
24	Research Performance in Stem Cell Science and Regenerative Medicine in Iran: A National Comprehensive Observation	Saberi, S; Karamzadeh, R; Moghadam, P; Kadivari, M; Behbahani, BE; Heydari, Z; Baharvand, H; Aminpour, F; Vosough, M	2019
25	Shalosh B. Ekhad: a computer credit for mathematicians	Hu, ZW; Cui, YP; Zhang, J; Eviston-Putsch, J	2020
26	Competences of academic librarians in providing health research services: A qualitative study	Esmailzadeh, M; Bahrami, M; Soleymani, MR	2020
27	National fractional calculations and evaluating organization's science efficiency	Guskov, AE; Kosyakov, DV	2020
28	Publications by editorial board of science journals as translated into bibliometric indicators (library and information science)	Mazov, NA; Gureev, VN	2020
29	Journal of Marketing Education: A Retrospective Overview Between 1979 and 2019	Donthu, N; Kumar, S; Mills, A; Pattnaik, D	2021
30	Economic methodology: a bibliometric perspective	Truc, A; Claveau, F; Santerre, O	2021
31	Detecting a network of hijacked journals by its archive	Abalkina, A	2021

References

Abalkina, A. (2021). Detecting a network of hijacked journals by its archive. *Scientometrics*, *126*(8), 7123–7148. https://doi.org/10.1007/s11192-021-04056-0

Abson, D. J., von Wehrden, H., Baumgärtner, S., Fischer, J., Hanspach, J., Härdtle, W., Heinrichs, H., Klein, A. M., Lang, D. J., Martens, P., & Walmsley, D. (2014). Ecosystem services as a boundary object for sustainability. *Ecological Economics*, *103*, 29–37. https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2014.04.012

Al-Shahi Salman, R., Beller, E., Kagan, J., Hemminki, E., Phillips, R. S., Savulescu, J., Macleod, M., Wisely, J., & Chalmers, I. (2014). Increasing value and reducing waste in biomedical research regulation and management. *The Lancet*, *383*(9912), 176–185. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(13)62297-7

Alonso, M. E., González-Montaña, J. R., & Lomillos, J. M. (2020). Consumers' concerns and perceptions of farm animal welfare. *Animals*, *10*(3), 1–13. https://doi.org/10.3390/ani10030385

Avram, S., Velter, V., & Dumitrache, I. (2014). Semantic analysis applications in computational bibliometrics. *Control Engineering and Applied Informatics*, *16*(1), 62–69.

Balatsky, E., & Yurevich, M. (2016). The Misalignment of Russian Economists' Scientometric Indicators in RISC. *Zh. Novaya Ekon. Assotsiatsiya*, *2*, 176–180.

Bedessem, B. (2020). Should we fund research randomly? An epistemological criticism of the lottery model as an alternative to peer review for the funding of science. *Research Evaluation*, *29*(2), 150–157. https://doi.org/10.1093/reseval/rvz034

Beskow, L. M., & Weinfurt, K. P. (2019). Exploring Understanding of „Understanding": The Paradigm Case of Biobank Consent Comprehension. *American Journal of Bioethics*, *19*(5), 6–18. https://doi.org/10.1080/15265161.2019.1587031

Borgoyakova, K., & Zemskov, A. (2018). Bibliometrics and hunting the predators. *Nauchnye Tek. Bibl.*, *2*, 89–100.

Braidotti, R. (2019). A Theoretical Framework for the Critical Posthumanities. *Theory, Culture and Society*, *36*(6), 31–61. https://doi.org/10.1177/0263276418771486

Brey, P. (2017). Ethics of Emerging Technology. *The Ethics of Technology Methods and Approaches*.

Brey, P. A. E. (2012). Anticipatory Ethics for Emerging Technologies. *NanoEthics*, *6*(1), 1–13. https://doi.org/10.1007/s11569-012-0141-7

Burget, M., Bardone, E., & Pedaste, M. (2017). Definitions and Conceptual Dimensions of Responsible Research and Innovation: A Literature Review. *Science and Engineering Ethics*, *23*(1), 1–19. https://doi.org/10.1007/s11948-016-9782-1

Chang, C. H. (2011). The Influence of Corporate Environmental Ethics on Competitive Advantage: The Mediation Role of Green Innovation. *Journal of Business Ethics*, *104*(3), 361–370. https://doi.org/10.1007/s10551-011-0914-x

Chang, V. (2021). An ethical framework for big data and smart cities. *Technological Forecasting and Social Change*, *165*(December 2020), 120559. https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.120559

Chenail, R. J., Cooper, R., & Desir, C. (2010). Strategically Reviewing the Research Literature in Qualitative Research. *Journal of Ethnographic & Qualitative Research*, *4*(2).

Cook, T. D., & Leviton, L. C. (1980). Reviewing the literature: A comparison of traditional methods with meta-analysis. *Journal of Personality*, *48*(4), 449–472. https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1980.tb02379.x

Dawson, A., & Jennings, B. (2012). The Place of Solidarity in Public Health Ethics. *Public Health Reviews*, *34*(1), 65–79. https://doi.org/10.1007/bf03391656

Donthu, N., Kumar, S., Mills, A., & Pattnaik, D. (2021). Journal of Marketing Education: A Retrospective Overview Between 1979 and 2019. *Journal of Marketing Education*, *43*(2), 139–158. https://doi.org/10.1177/0273475321996026

Esmailzadeh, M., Bahrami, M., & Soleymani, M. (2020). Competences of academic librarians in providing health research services: A qualitative study. *J EDUC HEALTH PROMOT*, *9*(1).

Etzioni, A., & Etzioni, O. (2017). Incorporating Ethics into Artificial Intelligence. *Journal of Ethics*, *21*(4), 403–418. https://doi.org/10.1007/s10892-017-9252-2

Funder, D. C., Levine, J. M., Mackie, D. M., Morf, C. C., Sansone, C., Vazire, S., & West, S. G. (2014). Improving the Dependability of Research in Personality and Social Psychology: Recommendations for Research and Educational Practice. *Personality and Social Psychology Review*, *18*(1), 3–12. https://doi.org/10.1177/1088868313507536

García-Zorita, C., Marugán, S., De Filippo, D., & Sanz-Casado, E. (2021). Highly Cited Papers at the Spanish Domestic Level. *Frontiers in Research Metrics and Analytics*, *6*(April), 1–14. https://doi.org/10.3389/frma.2021.651991

Garfield, E. (2006). of the Journal Impact Factor. *The Journal of the American Medical Association*, *295*(1), 90–93.

Garfield, E. (2011). Full Text downloads and citations: Some reflections. *Keynote Lecture at the Seminar „Scientific Measurement and Mapping."* http://www.garfield.library.upenn.edu/papers/santafe2011.pdf

Garnett, A., Lee, G., & Illes, J. (2013). Publication trends in neuroimaging of minimally conscious states. *PeerJ*, *1*.

Gavrilova, L., & Voronova, N. (2019). Journals of Musical Art and Education in Scientometric Database Scopus: Netnographic Analysis. *Interdiscip. Stud. Complex Syst.*, *15*, 88–103.

Gelinas, L., Pierce, R., Winkler, S., Cohen, I. G., Lynch, H. F., & Bierer, B. E. (2017). Using Social Media as a Research Recruitment Tool: Ethical Issues and Recommendations. *American Journal of Bioethics*, *17*(3), 3–14. https://doi.org/10.1080/15265161.2016.1276644

Génova, G., Astudillo, H., & Fraga, A. (2016). The Scientometric Bubble Considered Harmful. *Science and Engineering Ethics*, *22*(1), 227–235. https://doi.org/10.1007/s11948-015-9632-6

Ghazavi, R., Taheri, B., & Ashrafi-Rizi, H. (2019). Article quality indicator: Proposing a new indicator for measuring article quality in scopus and web of science. *Journal of Scientometric Research*, *8*(1), 9–17. https://doi.org/10.5530/jscires.8.1.2

Glanzel, W., & Schoepflin, U. (1994). Little Scientometrics, Big Scientometrics ... and Beyond. *Scientometrics*, *30*(2–3), 375–384.

Goldstein, L., & Kintigh, K. (1990). Ethics and the Reburial Controversy. *American Antiquity*, *55*(3), 585–591.

Greiner, R., & Gregg, D. (2011). Farmers' intrinsic motivations, barriers to the adoption of conservation practices and effectiveness of policy instruments: Empirical evidence from northern Australia. *Land Use Policy*, *28*(1), 257–265. https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2010.06.006

Gureev, V. N., Lakizo, I. G., & Mazov, N. A. (2019). Unethical Authorship in Scientific Publications (A Review of the Problem). *Scientific and Technical Information Processing*, *46*(4), 219–232. https://doi.org/10.3103/S0147688219040026

Guskov, A., & Kosyakov, D. (2020). National fractional calculations and evaluating organization's science efficiency. *Nauchnye Tek. Bibl.*, *9*, 15–42.

Horbach, S. P. J. M., & Halffman, W. (2017). Promoting Virtue or Punishing Fraud: Mapping Contrasts in the Language of 'Scientific Integrity.' *Science and Engineering Ethics*, *23*(6), 1461–1485. https://doi.org/10.1007/s11948-016-9858-y

Hu, Z., Cui, Y., Zhang, J., & Eviston-Putsch, J. (2020). Shalosh B. Ekhad: a computer credit for mathematicians. *Scientometrics*, *122*(1), 71–97. https://doi.org/10.1007/s11192-019-03305-7

Humberto Reyes, B., Bustos-González, A., Andresen, M. H., & Palma, J. H. (2013). La Revista Médica de Chile en el ano 2012. *Rev Med Chile*, *141*, 1049–1056.

Jacobs, N., & Huldtgren, A. (2018). Why value sensitive design needs ethical commitments. *Ethics and Information Technology*, *23*(1), 23–26. https://doi.org/10.1007/s10676-018-9467-3

Kahane, G., Everett, J. A. C., Earp, B. D., Farias, M., & Savulescu, J. (2015). „Utilitarian" judgments in sacrificial moral dilemmas do not reflect impartial concern for the greater good. *Cognition*, *134*, 193–209. https://doi.org/10.1016/j.cognition.2014.10.005

Kalachikhin, P. A. (2019). Evaluating Researchers Based on the Criteria of Reputation Responsibility. *Scientific and Technical Information Processing*, *46*(4), 280–287. https://doi.org/10.3103/S0147688219040117

Laacke, S., Mueller, R., Schomerus, G., & Salloch, S. (2021). Artificial Intelligence, Social Media and Depression. A New Concept of Health-Related Digital Autonomy. *American Journal of Bioethics*, *21*(7), 4–20. https://doi.org/10.1080/15265161.2020.1863515

Leefmann, J., Levallois, C., & Hildt, E. (2016). Neuroethics 1995-2012. A bibliometric analysis of the guiding themes of an emerging research field. *Frontiers in Human Neuroscience*, *10*(July), 1–19. https://doi.org/10.3389/fnhum.2016.00336

Mahieu, R., van Eck, N. J., van Putten, D., & van den Hoven, J. (2018). From dignity to security protocols: a scientometric analysis of digital ethics. *Ethics and Information Technology*, *20*(3), 175–187. https://doi.org/10.1007/s10676-018-9457-5

Mazov, N. A., & Gureev, V. N. (2016). The editorial boards of scientific journals as a subject of scientometric research: A literature Review. *Scientific and Technical Information Processing*, *43*(3), 144–153. https://doi.org/10.3103/S0147688216030035

Mazov, Nikolay A., & Gureev, V. N. (2020). Publications by editorial board of science journals as translated into bibliometric indicators (library and information science). *Nauchnye Tek. Bibl.*, *11*, 33–58.

Memon, A. R. (2016). ResearchGate is no longer reliable : leniency towards ghost journals may. *J Pak Med Assoc*, *66*(12), 1643–1647. https://guides.mclibrary.duke.edu/beinformed%0A https://www.edanzediting.com/journal-selector%0Ahttps://journalfinder.elsevier. com /%0A https://journalsuggester.springer.com/%0Ahttps://www.journalguide.com%0A http://jane.biosemantics.org%0Ahttps://endnote.com

Minx, J. C., Lamb, W. F., Callaghan, M. W., Fuss, S., Hilaire, J., Creutzig, F., Amann, T., Beringer, T., De Oliveira Garcia, W., Hartmann, J., Khanna, T., Lenzi, D., Luderer, G., Nemet, G. F., Rogelj, J., Smith, P., Vicente Vicente, J. L., Wilcox, J., & Del Mar Zamora Dominguez, M. (2018). Negative emissions - Part 1: Research landscape and synthesis. *Environmental Research Letters*, *13*(6). https://doi.org/10.1088/1748-9326/aabf9b

Moor, J. H. (2005). Why we need better ethics for emerging technologies. *Ethics and Information Technology*, *7*(3), 111–119. https://doi.org/10.1007/s10676-006-0008-0

Nadeem, W., Juntunen, M., Hajli, N., & Tajvidi, M. (2021). The Role of Ethical Perceptions in Consumers' Participation and Value Co-creation on Sharing Economy Platforms. *Journal of Business Ethics*, *169*(3), 421–441. https://doi.org/10.1007/s10551-019-04314-5

Negahdary, M. (2017). Identifying Scientific High Quality Journals and Publishers. *Publishing Research Quarterly*, *33*(4), 456–470. https://doi.org/10.1007/s12109-017-9541-4

Noorhidawati, A., Aspura, M. K. Y. I., Zahila, M. N., & Abrizah, A. (2017). Characteristics of Malaysian highly cited papers. *Malaysian Journal of Library and Information Science*, *22*(2), 85–99. https://doi.org/10.22452/mjlis.vol22no2.6

Noruzi, A. (2017). Hot papers in library and information science from the point of view of research methods. *Webology*, *14*(2), 1–5.

Patra, S. K., & Das, A. K. (2019). Finding facets of academic integrity and plagiarism through the prism of a citation database. *DESIDOC Journal of Library and Information Technology*, *39*(2), 60–66. https://doi.org/10.14429/djlit.39.2.14163

Qin, X., Wang, Z., Zhao, H., & Lars Bo, K. (2016). The focus and frontier of corporate social responsibility: a co-word analysis of articles in SSCI, 2001-2014. *Nankai Business Review International*, *7*(2), 130–149.

Saberi, S., Karamzadeh, R., Moghadam, P., Kadivari, M., Behbahani, B., Heydari, Z., Baharvand, H., Aminpour, F., & Vosough, M. (2019). Research Performance in Stem Cell Science and Regenerative Medicine in Iran: A National Comprehensive Observation. *ARCH IRAN MED*, *22*(6), 318–327.

Sasvári, P., & Urbanovics, A. (2019). The Journals on the Domestic Lists of the IX Section of the Hungarian Academy of Sciences in Light of the Requirements of International Journal Selection. *Public Financ. Q.-Hung.*, *64*(3), 369–392. https://doi.org/10.35551/ PFQ_2019_3_4

Savulescu, J., Persson, I., & Wilkinson, D. (2020). Utilitarianism and the pandemic. *Bioethics*, *34*(6), 620–632. https://doi.org/10.1111/bioe.12771

Shalvi, S., Dana, J., Handgraaf, M. J. J., & De Dreu, C. K. W. (2011). Justified ethicality: Observing desired counterfactuals modifies ethical perceptions and behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, *115*(2), 181–190. https://doi.org/10.1016/j.obhdp.2011.02.001

Shalvi, S., Gino, F., Barkan, R., & Ayal, S. (2015). Self-Serving Justifications: Doing Wrong and Feeling Moral. *Current Directions in Psychological Science*, *24*(2), 125–130. https://doi.org/10.1177/0963721414553264

Shinyaeva, T. S., & Tarasevich, Y. Y. (2017). Scientometric Indicators and Collaboration Network as a Potential Tool for Gift Author Detection. *Procedia Computer Science*, *106*(June 2016), 3–10. https://doi.org/10.1016/j.procs.2017.03.002

Sikes, R. S., & Gannon, W. L. (2011). Guidelines of the American Society of Mammalogists for the use of wild mammals in research. *Journal of Mammalogy*, *92*(1), 235–253. https://doi.org/10.1644/10-MAMM-F-355.1

Singh, S. K., Chen, J., Del Giudice, M., & El-Kassar, A. N. (2019). Environmental ethics, environmental performance, and competitive advantage: Role of environmental training. *Technological Forecasting and Social Change*, *146*(May), 203–211. https://doi.org/10.1016/j.techfore.2019.05.032

Sovacool, B. K., & Dworkin, M. H. (2015). Energy justice: Conceptual insights and practical applications. *Applied Energy*, *142*, 435–444. https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2015.01.002

Sovacool, B. K., Heffron, R. J., McCauley, D., & Goldthau, A. (2016). Energy decisions reframed as justice and ethical concerns. *Nature Energy*, *1*(May). https://doi.org/10.1038/nenergy.2016.24

Swierstra, T., & Rip, A. (2007). Nano-ethics as NEST-ethics: Patterns of moral argumentation about new and emerging science and technology. *NanoEthics*, *1*(1), 3–20. https://doi.org/10.1007/s11569-007-0005-8

Taeihagh, A., & Lim, H. S. M. (2019). Governing autonomous vehicles: emerging responses for safety, liability, privacy, cybersecurity, and industry risks. *Transport Reviews*, *39*(1), 103–128. https://doi.org/10.1080/01441647.2018.1494640

Tarazona, A. M., Ceballos, M. C., & Broom, D. M. (2020). Human relationships with domestic and other animals: One health, one welfare, one biology. *Animals*, *10*(1), 1–23. https://doi.org/10.3390/ani10010043

Teixeira, R. C., & Souza, C. (2017). Evoluão da inteligência competitiva com base em estudo métrico de sua literatura. *Perspectivas Em Ciencia Da Informacao*, *22*(1), 170–185. https://doi.org/10.1590/1981-5344/2037

Truc, A., Claveau, F., & Santerre, O. (2021). Economic methodology: a bibliometric perspective. *Journal of Economic Methodology*, *28*(1), 67–78. https://doi.org/10.1080/1350178X.2020.1868774

Tsalikis, J., & Fritzsche, D. J. (2013). Business ethics: A literature review with a focus on marketing ethics. In *Citation classics from the journal of business ethics* (pp. 337–404).

Tzafestas, S. (2018). Ethics and Law in the Internet of Things World. *Smart Cities*, *1*(1), 98–120. https://doi.org/10.3390/smartcities1010006

Vărzaru, A. A., Bocean, C. G., & Nicolescu, M. M. (2021). Rethinking corporate responsibility and sustainability in light of economic performance. *Sustainability (Switzerland)*, *13*(5), 1–21. https://doi.org/10.3390/su13052660

vom Brocke, J., Simons, A., Niehaves, B., Niehaves, B., Reimer, K., Plattfaut, R., & Cleven, A. (2009). Reconstructing the Giant : on the Importance of. *Proceedings of the 17th European Conference on Information Systems (ECIS 2009)*, 1–12.

Zemskov, A. (2016). Science Online XX Anniversary Conference. Personal impressions. *Nauchnye Tek. Bibl.*, *12*, 128–138.

Articol

Promovarea culturii etice în universități pentru dezvoltarea comportamentului etic

Promoting ethical culture in universities for the development of ethical behavior

Maria SINACI[1*]

[1] „Vasile Goldiş" Western University of Arad
***** Correspondence: marysinaci@gmail.com

Rezumat: *Crearea și promovarea unei culturi etice în instituțiile de învățământ este un demers pe cât de complex, pe atât de necesar în contextul actual. Cultura etică în universități este importantă deoarece influențează comportamentul etic al membrilor comunității academice și poate contribui la dezvoltarea caracterului studenților. Valorile morale, odată asumate, ne ajută să devenim ființe umane mai bune, cu o perspectivă etică asupra deciziilor pe care le luăm, incluzând respectul pentru ceilalți, onestitatea, egalitatea etc. Studiile au demonstrat faptul că standardele morale pot fi îmbunătățite prin educație. Pentru a educa lideri de caracter, universitățile moderne trebuie să asigure atât accesul la educația etică, cât și accesul la un climat etic adecvat. Scopul acestui articol este de a explora cadrul pe care se fundamentează cultura etică în universități și instrumentele care pot contribui la dezvoltarea sa. De asemenea, lucrarea abordează relația dintre cultura etică instituțională și comportamentul etic al studenților după absolvirea studiilor. Articolul susține că o universitate care dezvoltă o cultură etică poate aduce contribuții la dezvoltarea comportamentelor etice și profesionale ale absolvenților.*

Cuvinte cheie: educație, valori, cultură etică, cod etic

Abstract: *Creating and promoting an ethical culture in educational institutions is as complex as it is necessary in the current context. Ethical culture in the universities is important because it influences the ethical behavior of members of the academic community and can contribute to the development of students' character. Moral values, once assumed, help us to become better human beings, with an ethical perspective on the decisions making, including respect for others, honesty, equality, etc. Studies have shown that moral standards can be improved through education. In order to educate character leaders, modern universities must ensure both access to ethical education and access to an*

Citation: Sinaci, M., (2022). Promovarea culturii etice în universități pentru dezvoltarea comportamentului etic. *Etică și Deontologie. 2*(2), 45-57
https://doi.org/10.52744/RED.2022.02.03

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

appropriate ethical climate. The purpose of this article is to explore the framework on which ethical culture in universities is based and the tools that can contribute to its development. The paper also addresses the relationship between institutional ethical culture and ethical behavior of students after graduation. The article argues that a university that develops an ethical culture can contribute to the development of ethical and professional behaviors of graduates.

Keywords: *education, values, ethical culture, code of ethics*

1. Introducere

Etica și modalitățile de realizare a educației tinerilor a reprezentat o preocupare pentru diferite segmente ale societății (instituții religioase, școală) încă din antichitate, cu anumite fluctuații în unele etape ale istoriei. Ultimele decenii sunt marcate de interesul tot mai crescut pentru domeniul eticii, în mediile educaționale universitare și instituționale, atât din perspectiva metaeticii și eticii normative, cât mai ales a eticii aplicate. Mediul educațional, prin universități și alte instituții sau forme educaționale, joacă un rol important în formarea caracterului tinerilor, al viitorilor lideri care prin activitatea desfășurată pot avea un impact semnificativ asupra societății.

Educația etică și componenta etică în viața mediului academic, ca organizație, au dobândit o atenție tot mai mare, astfel că în prezent interesul multor universități are două direcții: (1) încurajarea studenților de a-și dezvolta capacitățile pentru a duce o viață bună și (2) de a crea și promova o cultură etică la nivel organizațional. Cele două direcții sunt extrem de importante, prima pentru formarea caracterului etic al studenților, cetățenii adulți de mâine, iar a doua pentru că un context instituțional etic, cultura etică, influențează comportamentul/angajamentul etic al membrilor organizației. Valorile etice și principiile pe care se sprijină cultura unei organizații, și implicit a unei universități, pot avea un rol proeminent pentru performanța durabilă a instituției (Solomon, 2004). Studiile au arătat că investițiile instituțiilor în practici etice și încorporarea principiilor etice în cultura organizațională pot reduce costurile și chiar pot crește profitabilitatea prin rezultatele mai puțin negative ale angajaților. Un exemplu în acest sens este oferit de cercetarea care a vizat legătura dintre cultura etică a organizației și absențele din motive de boală. Studiul a relevat faptul că există o percepție ridicată a angajaților referitoare la dreptatea organizațională asociată cu o rată de absență cu până la 48% mai mică (Elovainio et al., 2002). Prin urmare, ar trebui să existe un interes crescut și o orientare către construirea unor organizații capabile să ofere angajaților principii și valori etice comune ca resurse pentru întreaga instituție, importante atât pentru că pot contribui la bunăstarea etică a fiecărui membru, cât și pentru că infuzarea cu aceste valori este avantajoasă pentru organizație, așa cum demonstrează studiile efectuate.

2. Cultură etică vs. climat etic

Definirea culturii organizaţionale, care include şi cultura etică, cunoaşte o gamă largă de conceptualizări, ceea ce dovedeşte interesul cercetătorilor, manifestat încă din a doua jumătate a secolului trecut, odată cu lucrările lui Pettigrew (1979). Deşi paleta definiţiilor formulate este bogată, poate fi identificat un element comun, un acord al specialiştilor, şi anume cultura organizaţională include sensul derivat, ceea ce oamenii înţeleg despre valorile şi credinţele care se află la baza experienţelor lor de la locul de muncă, din miturile şi poveştile pe care le aud (Schein, 2010). Experienţele, cunoştinţele şi valorile comune ale membrilor sunt conţinute în propria istorie a fiecărei comunităţi. Rolul central al valorilor etice este surprins de Schein (2010) în construcţia teoretică a culturii organizaţionale, sugerând trei niveluri majore: artefacte observabile, credinţe şi valori, şi ipoteze de bază. Aceste valori, principii şi norme constituie repere pentru comportamentele etice ale membrilor organizaţiei, fiind încorporate în ghidurile de conduită. Solomon (2004, p. 1035) subliniază semnificaţia socială a conceptului de cultură organizaţională întrucât membrii organizaţiei participă la dezvoltarea sa, iar „mai presus de toate, valorile împărtăşite ţin o cultură împreună".

În cadrul cercetărilor privind etica la nivel organizaţional sunt abordate cultura etică şi climatul etic. Cele două sintagme sunt utilizate însă adesea la nivelul limbajului comun într-o manieră interschimbabilă, acordându-li-se aceeaşi semnificaţie. Pentru a evita orice ambiguitate privind utilizării sensul acestora în lucrarea de faţă, considerăm necesare câteva precizări pe care le vom face în rândurile următoare.

Deşi cultura etică este un concept destul de nou în cercetările din domeniul eticii, constituie o temă de interes în creştere. Cultura etica a fost abordată în cercetările efectuate asupra climatului etic, studiile conducând la ideea că climatul şi cultura etică, deşi strâns legate, sunt totuşi două constructe distincte (Treviño, Butterfield, McCabe, 1998). Începuturile studiilor legate de climatul etic le găsim în anul 1988, când doi cercetători au definit conceptul drept „acele aspecte ale climatului de muncă care determină ceea ce constituie comportamentul etic la locul de muncă" (Victor, Cullen, 1988, p. 101). Cultura etică, pentru Kaptein (2009), înseamnă experienţe şi aşteptări referitoare la modul în care organizaţia ar promova etica. Procedurile, instrumentele etice, modul de a rezolva diferite situaţii, toate acestea sunt încorporate în cultura etică a organizaţiei şi ghidează maniera membrilor de a lua decizii etice, previne comportamentele lipsite de etică şi încurajează corectarea celor neadecvate. Pe de altă parte, climatul etic defineşte percepţiile membrilor organizaţiei asupra a ceea ce este un comportament etic, având legătură cu atmosfera şi condiţiile din organizaţia în care angajaţii îşi desfăşoară activitatea (Kaptein, 2009).

În definirea culturii etice există o lipsă de consens în rândul savanților. Într-un sens destul de larg cultura etică organizațională a fost definită drept calitatea etică a unui mediu de lucru care constă din valorile, normele și credințele comune care pot stimula comportamentul etic (Treviño, Weaver, 2003). Unii cercetători o interpretează ca fiind o construcție mai profundă care încorporează și factorii care ghidează îmbunătățirea comportamentului etic în instituție (Heugens et al., 2006). O constatare interesantă îi aparține lui Kaptein, care susține că cultura etică are o relevanță mai mare în explicarea comportamentului neetic. Alți savanți, precum Denison (1996), susțin că cele două concepte nu sunt fundamental diferite. Au fost formulate și opinii, de exemplu Schein (2010), conform cărora climatul etic este un artefact al culturii. Și în cele din urmă menționăm poziționarea autorilor Treviño, Butterfield și McCabe (1998) pentru care cultura etică este un subset al culturii organizaționale ce reprezintă interacțiunea multidimensională între două sisteme: (1) formal – care include politici, leadership, structuri de autoritate, programe de training; (2) informal – comportamentul oamenilor în raport cu normele etice. În lucrarea de față conceptul de cultură etică este utilizat din perspectiva unei construcții care: (1) poate împiedica comportamentul neetic și poate încuraja comportamentul etic; (2) cuprinde experiențele și așteptările liderilor, ale angajaților cu privire la modul în care organizația poate preveni comportamentele neetice; (3) promovează prin diferite instrumente etica în organizație.

De ce ar fi importantă cultura etică într-o organizație și de asemenea necesară promovarea ei? Studiile efectuate de cercetători au adus în atenție câteva aspecte care evidențiază rolul culturii etice pentru soliditatea și stabilitatea organizației. Astfel, cultura etică influențează pozitiv imaginația morală, sensibilitatea etică și are legătură cu judecata etică (Valentine, Barnett, 2007). Totodată este asociată cu justiția organizațională, responsabilitatea socială, eficiența organizațională, angajament și satisfacție, bunăstarea angajaților și încrederea organizațională. Cultura etică contribuie la întărirea sentimentului de încredere și protejează membrii organizației în situațiile în care o persoană își hărțuiește sau discriminează un coleg.

3. Măsurarea culturii etice în organizații

Fiecare organizație educațională își fundamentează activitatea pe un set de valori și principii etice, „acele fire roșii instituționale” din care sunt derivate normele, regulile care ghidează dezvoltarea unei culturi etice. Cum poate fi însă măsurat nivelul culturii etice într-o instituție? O problemă semnalată de specialiști se referă la faptul că există puține instrumente pentru cercetarea aspectului etic al organizațiilor. În principal, au fost folosite trei scale pentru a măsura cultura etică, nu doar separat, ci uneori împreună sau chiar mixate, la care ne referim esențializat în rândurile

următoare. Acest tip de abordare oarecum amestecat şi cu o coerenţă scăzută a făcut destul de dificilă determinarea nivelului culturii etice, astfel încât interpretarea rezultatelor evaluării s-ar putea afla sub semnul întrebării.

Mayer (2014) prezintă rezumativ trei tipuri de conceptualizări ale culturii etice pe care le menţionăm esenţializat în rândurile următoare: (1) Corporate Ethical Value (CEV); (2) Ethical Culture Index (ECI); (3) Corporate Ethical Virtues model (CEV). Prima scală pentru cercetarea culturii etice organizaţionale a fost dezvoltată de Hunt, Wood şi Chomko (1989), cu cinci itemi, care măsoară valorile etice corporative (CEV – Corporate Ethics Value), evidenţiind că aspectul important al culturii etice a instituţiei este dat de valorile sale etice. Corporate Ethics Value sunt definite de Hunt et al. (1989, p. 90) drept „valori care ajută la stabilirea şi menţinerea standardelor care delimitează lucrurile «corecte» de făcut de lucrurile care «merită făcute»". Măsurarea prin cei cinci itemi se focusează pe comportamentul etic al managerilor şi este o scală utilizată cu precădere în studiul culturii etice, nu a climatului etic. Întrucât are doar cinci itemi, evaluările cu ajutorul acestei scale au fost considerate destul de limitate din perspectiva aspectelor evidenţiate la nivelul culturii etice instituţionale.

O altă scală a fost dezvoltată de Treviño et al. (1998), indicele culturii etice (ECI – Ethical Culture Index), care conţine 21 de itemi utilizaţi pentru a evalua mediul etic, obedienţa faţă de autoritate şi implementarea codului. Acestea au fost gândite ca trei dimensiuni ale culturii etice. Mai apoi cei 21 de itemi ai culturii etice au fost mixaţi cu 26 itemi din chestionarul climatului etic elaborat de Victor şi Cullen (1988). Aceasta a reprezentat prima încercare de a cerceta variabilele climatului etic şi culturii etice într-un singur studiu.

Al treilea chestionar a fost elaborat de Kaptein (2008), pornind de la teoria eticii în afaceri a lui Solomon, bazată pe virtuţi, conform căreia indivizii şi organizaţiile posedă virtuţi care stimulează comportamentul etic şi previn comportamentul lipsit de etică. Modelul virtuţilor etice corporative (CEV- Corporate Ethical Virtues model) conţine 58 de itemi şi vizează şapte virtuţi cheie organizaţionale, distincte în cultura etică: claritatea, congruenţa, fezabilitatea, suportabilitatea, transparenţa, discutabilitatea şi sancţionabilitate (clarity, congruency, feasibility, supportability, transparency, discussability, and sanctionability). Aceste virtuţi sunt definite de autor drept „condiţii organizaţionale pentru conduita etică; ele reflectă capacitatea organizaţiei de a stimula conduita etică a angajaţilor" (p. 924). Scala propusă de Kaptein are avantajul că este gândită ca o măsurare multidimensională a culturii etice, fiind şi validată. De asemenea, cercetarea efectuată cu ajutorul acesteia permite studiul virtuţilor separat, ceea ce poate oferi indicii legate de punctele tari/punctele slabe şi cultura etică a organizaţiei în ansamblu. În funcţie de rezultatele obţinute, ulterior, organizaţia poate avea în atenţie doar unele aspecte ale virtuţilor, preocupările fiind îndreptate asupra celor care este necesar a fi dezvoltate.

4. Cultura etică și organizațiile educaționale

Deși cultura etică a unei organizații este considerată a fi o componentă importantă, dacă nu cumva cea mai importantă (Kaptein, 2011), iată că studiile specifice îndreptate spre sistemele educaționale sunt destul de puține. Cercetările efectuate s-au concentrat îndeosebi pe climatul educațional și mult mai puțin pe cultura etică. Dacă ne referim la mediul educațional, într-un sens larg, cultura etică are legătură cu modul în care membrii organizației gândesc sau acționează în situații care implică componenta etică, care sunt sau nu conforme cu comportamente etice sau neetice. Tot Kaptein (2011) afirma că o cultură etică în organizațiile educaționale ar putea fi înțeleasă ca un rezultat al interacțiunii dintre sistemele formale, reprezentate de politici educaționale, coduri de etică, și informale, precum norme etice, comportamente ale angajaților, contribuind astfel atât la promovarea eticii în instituție, cât și a comportamentului etic în rândul membrilor organizației.

Cultura etică a unei universități este importantă deoarece influențează atât comportamentul etic al membrilor din instituția academică, cât și dezvoltarea caracterului acestora, în mod deosebit al studenților. O consecință importantă a nivelului ridicat de cultură etică într-o instituție ar putea viza prevenirea fraudei științifice/academice în rândul studenților. Comportamentele tinerilor din anii studenției, care au un rol formativ pentru ei, pot fi considerate ulterior standarde demne de a fi perpetuate. Este esențial pentru ei și pentru societate ce comportamente vor repeta ulterior, dacă ținem cont de afirmația conform căreia standardele etice personale reprezintă una din cauzele care promovează corupția (Rose-Ackerman, Palifka, 2016). De aceea, educația etică este un element cheie pentru promovarea unei culturi etice în organizațiile educaționale și pentru dezvoltarea unor comportamente etice în rândul studenților.

Universitățile ar trebui să asigure, pe lângă formarea profesională a tinerilor, și un cadru de dezvoltare morală a acestora, deoarece educația profesională nu poate fi separată de formarea morală. Dezvoltarea comportamentului profesional etic, onestitatea și integritatea personală dau sens întregului demers academic de formare al studenților. Introducerea disciplinei *Etică și integritate academică* în învățământul superior din România este un pas înainte, un demers necesar care poate contribui la diminuarea practicilor necinstite în rândul studenților, precum copierea la examene, plagierea, tendința spre corupție. Demersul acesta considerăm că ar trebui dublat de preocuparea universităților pentru a oferi un context educațional orientat spre formarea caracterului moral al tinerilor prin livrarea unor valori și standarde personale care să reprezinte pentru ei o „busolă etică", suplimentar față de ceea ce se oferă prin cursul menționat.

Relevanţa educaţiei etice a tinerilor în perioada studiilor universitare, pentru societate şi activitatea ulterioară a acestora, este evidenţiată de studiile efectuate în ultimii ani în această direcţie, studii prin care cercetătorii au încercat să determine în ce măsură necinstea din facultate ar putea fi transferată în activitatea profesională. Astfel, Orosz et al. (2018) a realizat un studiu folosind date din 40 de ţări şi a găsit că există o relaţie puternică între înşelăciunea auto-raportată la examene şi nivelul indicelui de percepţie a corupţiei al unei ţări. Alte studii (Laduke, 2013; Harding et al., 2004; Nonis, Swift, 2001; Ballantine et al., 2014) au evidenţiat faptul că studenţii care sunt implicaţi în comportamente lipsite de etică şi activităţi necinstite în mediul academic au mai multe şanse de a dezvolta ulterior comportamente incorecte, inclusiv în viaţa profesională. Studiul lui Randi L. Sims (1993) a condus la constatarea că „subiecţii care au recunoscut că s-au implicat într-o gamă largă de activităţi academice necinstite au recunoscut şi o gamă largă de activităţi necinstite legate de muncă. În plus, acei subiecţi care s-au implicat în comportamente necinstite considerate grave la facultate, s-au implicat şi în comportamente necinstite considerate grave la locul de muncă" (p. 207). Necinstea studenţilor în facultate poate indica diferite comportamente incorecte la locul de muncă, aşa cum rezultă din diferite studii. Astfel, un student care a copiat sau a folosit modalităţi incorecte pentru a obţine note mai bune la facultate are mai multe şanse de dezvolta comportamente lipsite de etică asemănătoare la locul de muncă Hsia0, Yang, 2011). Înşelăciunea este considerat un indicator mai relevant al comportamentelor deviante şi totodată are legătură cu utilizarea abuzivă a proprietăţii la locul de muncă (Graves, Austin, 2008). Prin urmare, rezultatele obţinute de studiile menţionate ne pot conduce la constatarea că aceste convingeri şi practici legate de necinste, înşelăciune tind să fie transferate din facultate la locul de muncă. Cercetarea efectuată de Harding et al. (2004) confirmă acest lucru în sensul că majoritatea studenţilor care în perioada studiilor universitare au avut comportamente lipsite de etică, prin necinste, înşelăciune, au luat decizii similare când au ajuns la locul de muncă.

Considerăm deosebit de relevante rezultatele obţinute în cadrul cercetărilor menţionate în rândurile de mai sus. Există o mare probabilitate ca studentul care practică necinstea academică, comportamentele neetice în facultate, să le perpetueze mai apoi în domeniul profesional şi în relaţiile sociale. Consecinţele necinstei academice pot fi foarte grave în raport cu valorile sociale deoarece persoane lipsite de o pregătire temeinică, ocupă locuri de muncă fără a avea cunoştinţele şi abilităţile necesare, certificate însă de documentele de absolvire a studiilor de specialitate.

Ne putem întreba, în mod firesc, în ce măsură educaţia etică, cultura organizaţională, comunitatea ar putea influenţa comportamentele necinstite mai sus menţionate. Cercetările au evidenţiat faptul că nivelul de intensitate al necinstei poate fi moderat de sensibilitatea instituţională şi socială faţă de necinste. Astfel, condiţiile

percepute de către tineri în mediul academic și la locul de muncă au un potențial puternic de a induce sau de a reduce comportamentele necinstite. Dacă avem în atenție educația etică în rândul tinerilor, analiza a patru studii efectuată de Weber în anul 1990 conduce la constatarea că trei din cele patru studii au evidențiat o schimbare pozitivă a raționamentului etic ca urmare a educației etice. Alți cercetători, precum Burton et al. (1991), au arătat de asemenea că există o creștere a conștientizării etice în raport cu grupul de control. Prin urmare, cu cât organizațiile acordă mai multă atenție culturii etice bazată pe integritate, și urmăresc dezvoltarea ei, cu atât studenții tind să se comporte într-o manieră mai etică (Guerrero-Dib et al., 2020).

Promovarea și dezvoltarea culturii etice în universități prin educația etică a studenților și încurajarea comportamentelor etice chiar în timpul studiilor universitare considerăm că este deosebit de importantă pentru: bunăstarea etică a întregului context academic; dezvoltarea unei perspective etice pentru luarea deciziilor bazate pe principii aplicabile în contexte mai largi; dezvoltarea caracterului moral și a comportamentelor bazate pe cinste, care, conform rezultatelor studiilor menționate, au șanse să fie transferate de către studenți în viața profesională. Și, în cele din urmă, pentru că absolvenții cu un caracter moral și comportamente corecte pot fi profesioniștii și cetățenii care ar putea contribui la diminuarea indicelui de corupție la nivel de țară.

5. Instrumente de promovare a culturii etice

5.1 Codurile etice

Codurile etice, instrumente a căror origine o găsim în perioada antichității, conțin obligații și avertismente, dar totodată oferă o anumită viziune despre ceea ce membrii unei comunități sau organizații ar trebui să realizeze din perspectiva comportamentului la nivel instituțional. Deoarece aceste coduri sunt scrise pentru a ghida comportamentul, orice analiză finală despre impactul lor asupra instituției trebuie să includă referiri cu privire la modul în care afectează comportamentul angajaților. Importanța codurilor etice pentru dezvoltarea instituțiilor rezidă din faptul că: (1) pot oferi un cadru privind îndeplinirea responsabilităților profesionale de către membrii organizației; (2) pot articula clar comportamente considerate inacceptabile; (3) pot fi utile, fiind recunoscută utilizarea lor pentru prevenirea corupției; (4) exprimă angajamentele instituției față de un set specific de standarde morale. De asemenea, codurile pot furniza mândria apartenenței unei persoane la o organizație sau un grup profesional.

Scopul codurilor etice ține de ghidarea comportamentului membrilor unei organizații. Unii cercetători pun la îndoială necesitatea acestor coduri, argumentul fiind că oricum oamenii „buni” ar trebui să știe cum să se comporte, cum să acționeze la nivel organizațional fără aceste îndrumări. Un aspect care trebuie precizat este însă

că aceste coduri etice nu sunt elaborate pentru oamenii]răi". Pe de altă parte, în mod obişnuit, angajaţii nu sunt profund imorali, însă pot exista unele tentaţii spre comportamente lipsite de etică, de exemplu spre corupţie, sau o anumită confuzie în privinţa alegerii unei căi corecte, virtuoase de acţiune. Prin urmare, codurile etice nu sunt destinate oamenilor „răi", nici nu fac din oamenii „răi", oameni „buni", dar pot avea o influenţă importantă, demonstrabilă, asupra comportamentului membrilor unei organizaţii. J. Lichtenberg a subliniat acest lucru: „Când tentaţiile sunt semnificative, când preţul aderării (în termeni, de exemplu, de sacrificiu pentru interesele noastre) este mare, atunci când consecinţele sociale ale încălcării (rănirea altora) sunt relativ uşoare, când costurile încălcării sunt scăzute – în astfel de circumstanţe este uşor a fi condus să faci ceea ce ar trebui să faci..." (1996, p. 17).

Codurile de etică au capacitatea de a concentra membrii organizaţiei asupra acţiunilor care au ca rezultat realizarea lucrurilor „potrivite" din motive „potrivite", astfel încât comportamentul etic devine un obicei. Prin aceasta, dar nu numai, codurile etice contribuie la dezvoltarea culturii etice în instituţie. Există şi alte căi prin care codurile pot modela cultura etică, pe care le abordăm în rândurile următoare.

Codul de etică a unei organizaţii oferă un cadru comportamental care inspiră prin misiune şi scop şi angajează membrii organizaţiei în desfăşurarea unei activităţi bazată pe valori într-un mediu de încredere. Acest instrument este printre primele, dacă nu chiar primul document pe care noii membri îl citesc când intră într-o organizaţie, şi de această dată ne referim explicit la studenţi sau cadre didactice care se angajează într-o universitate. Prin codul de etică noilor veniţi li se comunică normele etice, principiile şi valorile de bază ale organizaţiei, precum şi aşteptările comunităţii academice în ceea ce priveşte comportamentele viitoare.

O altă modalitate de utilizare a codului etic ca instrument de îmbogăţire a culturii etice este prin transmiterea unor mesaje clare despre importanţa comportamentelor etice şi a modului în care fiecare persoană poate contribui la acest demers, pentru construirea unei comunităţi etice şi a unui climat de încredere. Codul etic este, în opinia noastră, fundamental pentru crearea şi dezvoltarea culturii etice bazate pe valori, un document care comunică standardele etice ale universităţii. Comunicarea eficientă a principiilor şi standardelor etice ale instituţiei şi explicarea modului în care valorile influenţează procesul de luare a deciziilor contribuie într-un mod semnificativ la creşterea performanţei instituţionale bazate pe valori. De asemenea, codul de etică menţine o atmosferă de lucru bazată pe încredere şi oferă resurse pentru alegerea unei atitudini adecvate în situaţiile în care apar comportamente incorecte. Prin urmare, codurile etice codifică cultura etică, o oficializează şi o susţin. Pentru a fi eficiente, codurile etice trebuie să fie clare, relevante şi corelate cu activităţile membrilor organizaţiei, oferind siguranţă şi încredere.

5.2 Trainingul etic

Cultura etică a unei organizaţii nu poate fi susţinută fără codurile de etică şi nici menţinută fără o consolidare periodică, ceea ce necesită comunicare şi instruire. Din această perspectivă activităţile de formare în domeniul eticii sunt deosebit de utile. Considerăm chiar că formarea etică a membrilor ar trebui să fie o componentă esenţială pentru o organizaţie. Dezvoltarea comportamentului etic necesită un antrenament care provoacă gândirea, direcţionat atât la nivel individual, cât şi organizaţional. Valorile individuale trebuie luate în considerare în contextul sistemului organizaţional, ceea ce face ca beneficiile activităţilor de formare să vizeze pe de o parte persoanele, care înţeleg mai bine organizaţia, şi pe de altă parte organizaţia în sine, care este îmbogăţită cu o nouă gândire (Schein, 2010). Ne putem întreba însă la ce ar mai putea servi formarea etică în condiţiile în care valorile individuale sunt durabile şi au legătură cu comportamentele despre care o persoană crede că sunt acceptabile. Şi, evident, dacă aceste valori sunt asumate înainte de a fi membru al unei organizaţii, mai poate servi vreunui scop formarea etică? Pe lângă acestea, autori precum Cameron şi Quinn (2011) susţin că valorile şi trăsăturile de personalitate se schimbă rareori semnificativ.

Participarea membrilor organizaţiei academice la traininguri de formare etică le oferă noi perspective pentru a modifica importanţa adesea relativă a valorilor individuale asumate şi poate accentua conştientizarea de sine din punct de vedere etic. Pentru ca o anumită schimbare să fie eficientă, programele de formare etică ar trebui să-i ajute pe participanţi, studenţi şi cadre didactice, să-şi cunoască vulnerabilităţile etice, ceea ce va avea un impact şi asupra procesului de luare a deciziilor. Formarea etică nu trebuie să se concentreze atât de mult pe acte specifice de abatere, cât pe oferirea unor metode prin care cursanţii, prin antrenament etic, să transforme procesul zilnic de luare a deciziilor într-un obicei etic. Acesta ar fi un prim pas. Instruirea participanţilor pentru a fi capabili să-şi evalueze propriile procese de luare a deciziilor poate reprezenta pasul următor în programul de formare etică. Eficienţa acestei componente rezidă din faptul că prin cuplarea luării deciziei cu feedback-ul aferent, ar creşte impactul şi aprecierea pentru implicaţiile etice ale deciziilor luate de către o persoană (Bazerman, Tenbrunsel, 2011). În acest context este necesar să se clarifice conduita adecvată şi conduita greşită, stabilirea cu claritate a ceea ce este comportament corect pentru organizaţia educaţională (Price, 2004). Un alt aspect important este cel care vizează clarificarea prioritizării valorilor, atât organizaţionale, cât şi personale.

6. Concluzie

Dezvoltarea unei culturi etice în comunităţile academice influenţează sensibilitatea etică, responsabilitatea, angajamentul şi încrederea organizaţională a

membrilor acesteia. Educaţia pentru formarea competenţelor profesionale ale studenţilor ar trebui dublată de un cadru de dezvoltare morală prin cursuri de etică, training etic şi asigurarea unei culturi etice în organizaţie. Cultura etică dintr-o universitate influenţează atât comportamentul etic al membrilor din instituţia academică, cât şi dezvoltarea caracterului acestora, în mod deosebit al studenţilor. O consecinţă importantă a nivelului ridicat de cultură etică într-o instituţie ar putea viza prevenirea fraudei ştiinţifice/academice în rândul studenţilor. Comportamentele tinerilor din anii studenţiei, care au un rol formativ pentru ei, pot fi considerate ulterior standarde demne de a fi perpetuate. Studiile au demonstrat că există o mare probabilitate ca studentul care practică necinstea academică, comportamentele neetice în facultate, să le perpetueze mai apoi în domeniul profesional şi în relaţiile sociale, consecinţele putând fi foarte grave în raport cu valorile sociale.

Un alt instrument prin care poate fi promovată cultura etică sunt este codul etic. Acest document oficializează şi poate modela cultura etică a unei universităţi. Codul etic este fundamental pentru crearea şi dezvoltarea culturii etice bazate pe valori. Totodată menţine o atmosferă de lucru bazată pe încredere şi oferă resurse pentru alegerea unei atitudini adecvate în situaţiile în care apar comportamente incorecte. Pentru consolidarea culturii etice în organizaţiile educaţionale este imperativă organizarea unor traininguri de etică. Un program mai cuprinzător de formare etică trebuie să includă atât studenţii, cât şi liderii, cadrele didactice, cercetătorii şi personalul administrativ al universităţii. Congruenţa valorilor individuale şi cultura etică sunt factori care prezic succesul unei organizaţii (Cameron, Quinn, 2011).

Referințe

Ballantine, J. A., Guo, X., Larres, P. (2018). Can future managers and business executives be influenced to behave more ethically in the workplace? The impact of approaches to learning on business students' cheating behavior. *Journal of Business Ethics*, 149(1), 245–258.

Ballantine, J. A., McCourt Larres, P., Mulgrew, M. (2014). *Determinants of academic cheating behavior: The future for accountancy in Ireland*. Accounting Forum, 38(1), 55–66.

Bazerman, M. H., Tenbrunsel, A. E. (2011). B*lind Spots: Why We Fail to Do What's Right and What to Do About it*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Burton, S., Johnston, M. W., Wilson, J. E. (1991). An experimental assessment of alternative teaching approaches for introducing business ethics to undergraduate business students. *Journal of Business Ethics*, 10, 507-517.

Cameron, K. S., Quinn, R. E. (2011). *Diagnosing and Changing Organizational Culture: Based on the Competing Values Framework* (3rd ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Elovainio, M., Kivimäki, M., Vahtera, J. (2002). Organizational justice: Evidence of a new psychosocial predictor of health. *American Journal of Public Health*, 92, 105–108.

Graves, S. M., Austin, S. F. (2008). Student cheating habits: A predictor of workplace deviance. *Journal of Diversity Management*, 3(1), 15–22.

Guerrero-Dib, J. G., Portales, L., Heredia-Escorza, Y. (2020). Impact of academic integrity on workplace ethical behaviour. *International Journal for Educational Integrity*, 16(1), 1.

Harding T.S., Passow, H.J., Carpenter, D.D., Finell, C.J. (2004). An examination of the relationship between academic dishonesty and professional behavior. *IEEE Antennas and Propagation Magazine*, 46(5), 133-138.

Harding, T. S., Carpenter, D. D., Finelli, C. J., Passow, H. J. (2004). Does academic dishonesty relate to unethical behavior in professional practice? An exploratory study. *Science and Engineering Ethics*, 10(2), 311–324.

Heugens, P. P., Kaptein, M., van Oosterhout, J. H. (2006). *The ethics of the node versus the ethics of the dyad? Reconciling virtue ethics and contractualism*. Organization Studies, 27, 391–411.

Hsiao, C. H., Yang, C. (2011). The impact of professional unethical beliefs on cheating intention. *Ethics & Behavior*, 21(4), 301–316.

Hunt, S.D, Wood, V.R., Chonko, L.B. (1989). Corporate ethical values and organizational commitment in marketing. *Journal of Marketing*, 53, 79-90.

Kaptein, M. (2011). Understanding unethical behavior by unraveling ethical culture. *Human relations*, 64(6), 843-869.

Kaptein, M. (2009). Ethics programs and ethical culture: A next step in unraveling their multi-faceted relationship. *Journal of Business Ethics*, 89, 261–281.

Kaptein, M. (2008). Developing and testing a measure for the ethical culture of organizations: The corporate ethical virtues model. *Journal of Organizational Behavior*, 29, 923–947.

Laduke, R.D. (2013). Academic dishonesty today, unethical practices tomorrow? *Journal of Profesional Nursing*, 29 (3), 402-406.

Lichtenberg, J. (1996). *What Codes of Ethics Are For?* În Margaret Coady, Sidney Bloch (eds.), Codes of Ethics and the Professions. Melbourne: Melbourne University Press, 1996.

Mayer, D. M. (2014). *A review of the literature on ethical climate and culture*. În B. Schneider, K. M. Barbera (Eds.), The oxford handbook of organizational climate and culture. New York: Oxford University Press.

Orosz G, Tóth-Király I, Bőthe B, Paskuj B, Berkics M, Fülöp M, Roland-Lévy, C. (2018). Linking cheating in school and corruption. *Revue Européenne de Psychologie Appliquée*, 68(2), 89–97.

Pettigrew, A. M. (1979). On Studying Organizational Cultures. *Administrative Science Quarterly*, 24(4), 570–581.

Price, T. L. (2004). *Explaining Ethical Failures of Leadership*. În J. B. Ciulla (Ed.), Ethics, The Heart of Leadership. Westport, CT: Praeger Publishers.

Rose-Ackerman S., Palifka, B.J. (2016). *Corruption and government: causes, consequences, and reform*, 2nd edn. New York: Cambridge University Press.

Nonis, S., Swift, C. O. (2001). An Examination of the Relationship Between Academic Dishonesty and Workplace Dishonesty: A Multicampus Investigation. *Journal of Education for Business*, 77(2), 69-77.

Schein, E. H. (2010). *Organizational culture and leadership*. San Francisco: Wiley.

Sims, R. L. (1993). The Relationship Between Academic Dishonesty and Unethical Business Practices. *Journal of Education for Business*, 68(4), 207-211.

Treviño, L., Weaver, G. (2003). *Managing ethics in business organizations: Social scientific perspectives.* Stanford, CA: Stanford University Press.

Treviño, L. K., Butterfield, K. D., McCabe, D. L. (1998). The ethical context in organizations: Influences on employee attitudes and behaviors. *Business Ethics Quarterly*, 8, 447–476.

Valentine, S., Barnett, T. (2007). Perceived organizational ethics and the ethical decisions of sales and marketing personnel. *Journal of Personal Selling & Sales Management*, 27, 373–388.

Victor, B., Cullen, J. B. (1988). The organizational bases of ethical work climates. *Administrative Science Quarterly*, 33(1), 101–125.

Weber, J. (1990). Measuring the impact of teaching ethics to future managers: A review, assessment, and recommendations. *Journal of Business Ethics*, 9, 183-190.

Articol

Aspecte etice ale psihologiei dezvoltării

Ethical aspects of developmental pshichology

Zeno GOZO[1]*,

[1] Tibiscus University, Timișoara, România
[*] Corespondență: zenogozo@yahoo.com

Rezumat: *Marea libertate apărută odată cu instaurarea regimurilor democrate contemporane, este cea a alegerilor. Acestea par a fi libere – individul uman poate alege orice –, dar, dacă ar fi să le analizăm de pe o meta-poziționare etică și axiologică, ele se dovedesc extrem de limitative și mărginite. Libertatea alegerii este, de fapt, reducerea și îngustarea ideii de liberate. Absolutul libertății se vede relativizat la posibilitatea alegereii, și aceasta, la rândul ei, este pusă în fața a doi itemi – că aceștia sunt jucării diferite, mașini diferite sau partide politice diferite, este irelevant. Ceea ce este de observat și de analizat, în textul de față, este reducerea infantilizantă, la nivelul operațiilor concrete, ce permite eludarea celor formale și post-formale demne de stadiul de adult. Articolul de față își propune investigarea câtorva aspecte ale acestui reducționism intelectual și, astfel, dezvăluirea gravei infantilizări a populației adulte ce trăiește cu iluzia libertății alegerii într-o lume tipizată și standardizată.*

Cuvinte cheie: *libertatea alegerii, etică, concret, formal, post-formal, dezvoltare.*

Abstract: *The vast freedom, which appeared with the establishment of contemporary democratic regimes, is that of choice. These seem to be free - the human individual can choose anything - but, if we were to analyze them from an ethical and axiological meta-positioning, they prove to be limited and extremely limiting. Freedom of choice proves to be, in fact, the reduction and narrowing of the idea of freedom. The absolute freedom is lessened to the possibility of choice, and this, in its turn, is out of two items only – the fact that these are different toys, cars, or political parties is irrelevant. What is to be observed and analysed in the present text is the infantilizing reduction to the level of concrete operations, which allows to evade the formal and post-formal ones worthy of the adult stage. This article aims to investigate several aspects of this intellectual reductionism and thus to reveal the serious infantilization of the adult population that lives with the illusion of freedom of choice in a regulated and standardised world.*

Keywords: *freedom of choice, ethics, concrete, formal, post-formal, development.*

Citation: Gozo, Z. (2022). Aspecte etice ale psihologiei dezvoltării. *Etică și Deontologie. 2*(2), 58-72
https://doi.org/10.52744/RED.2022.02.04

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

1. Introducere

Multe dintre posibilele variante opţionale la care suntem supuşi de-a lungul vieţii sunt formulate deja în perioada copilăriei prin folosirea celebrei formule care enunţă, *in nuce*, o pedagogie a alegerilor democratice: „Ce maşinuţă vrei, pe cea verde sau pe cea albastră?". Dacă această libertate de alegere se referă în general la copii, nu înseamnă că adulţii n-ar avea şi ei marile lor dileme; dificultatea se referă, în cazul acestora, la alegerea între unul sau altul dintre supermagazinele ce aproape că se suprapun în centrele comerciale ce răsar ca ciupercile după ploaie. Nici la nivel politic lucrurile nu stau altfel, ca atare în America se alege liber şi democratic între două partide, singurele existente: republicanii sau democraţii, în Germania între CDU sau SPD, iar la noi între PSD şi cine s-o mai găsi în arena opoziţiei. Se observă cu uşurinţă acelaşi tip de alegeri, prin excelenţă binare (la propriu), în faţa cărora suntem puşi şi noi adulţii, indiferent de nivel cultural, orientare politică sau orizont intelectual. Dar, a avea de ales între o maşinuţă verde sau una albastră ori între un partid de dreapta sau unul de stânga nu ne pune, de fapt, în faţa unei alegeri, ci în faţa unei dileme. Mai mult decât atât, cei doi itemi ai alegerilor noastre fac parte din acelaşi joc şi sunt situaţi pe acelaşi nivel (indiferent că este vorba de maşinuţe, partide sau supermarket-uri). Şi, dacă mai era o observaţie de făcut, nivelul pe care se află itemii respectivi (indiferent care) este de fiecare dată unul concret, imanent şi imediat. Or, pentru a procesa mental concreteţea palpabilă şi obiectuală a lumii, este suficient nivelul atins în etapa operaţiilor concrete, situat între 7 şi 11 ani – cel puţin după J. Piaget, care a elaborat modelul etapelor dezvoltării inteligenţei umane (Piaget, 2008).

Abia pe acest nivel de dezvoltare a intelectului, individul este capabil să operaţionalizeze, chiar dacă doar la nivelul concret şi palpabil, itemii lumii exterioare; acest lucru nefiind posibil în etapa anterioară – preoperaţională – de dezvoltare. Este poate interesant de remarcat faptul că dezvoltarea inteligenţei despre care ne vorbeşte Piaget implică, pe de o parte, o centrare pe sine, o focusare pe un nucleu al Eului, perceput ca fiind diferit de lumea înconjurătoare, iar pe de altă parte, tratarea atuurilor inteligenţei în obiectualitatea şi exterioritatea lor operaţionalizabilă (ceea ce implică deja o exercitare a unei anumite puteri de manipulare a lumii). Şi aşa ajungem în dilema în care ne aflăm de la R. Descartes (Descartes, 2000) încoace: lumea este împărţită în două printr-o „cortină de fier" ce se aşează între subiect, pe de o parte, şi obiect, pe de alta. În consecinţă avem, pe de o parte, segregarea iremediabilă a subiectului, despărţit şi izolat definitiv de lumea înconjurătoare, singur şi înconjurat doar de propria subiectivitate şi iradierile acesteia, nevoit să accepte existenţa celorlalte subiecte concurente (ceilalţi oameni), iar de aici o serioasă şi irecuperabilă porţie de alienare faţă de lume, instaurată irevocabil în spiritul european; iar pe de

altă parte, acest subiect singur și stingher, se vede parcă nevoit, de situația problematică în care se află, să i-a în stăpânire lumea, operaționalizând-o și transformând-o în locul lui de joacă preferat, arogat la modul cel mai autocratic. Din acest punct de vedere, saltul cel mare (al dezvoltării inteligenței umane) se produce de la etapa preoperațională la cea operațională în care individul este capabil să operaționalizeze lumea pentru a o (re)aranja sau manipula după nevoile sale de moment. În această etapă se descoperă că lumea este exterioară față de un subiect care, din fericire pentru el și din nefericire pentru lume, are puterea intențională de a-și impune dorințele sau viziunea.

2. Etica răsturnată a concretului

Oricât de fascinantă ar fi etapa operațională a evoluției inteligenței, nu putem uita că în teoria piagetiană ea este urmată de nivelul operațiilor formale, după 11 ani (*op. cit.*). Abia după această vârstă apar gândirea și posibilitatea abstractizării, capacitatea de a testa ipotezele, preocupări în legătură cu viitorul, preocupări ipotetice sau ideologice alături de o morală flexibilă și suplă, adaptată situațiilor și desprinsă în sfârșit de egolatria eminamente narcisică a stadiilor precedente. Nivelul operațiilor formale este, *par excellence*, o treaptă de dezvoltare pe care ar trebui să regăsim orice individ adult. Din păcate însă, constatăm că societatea actuală dimpreună cu sistemele ei sociale: religia, educația, sănătatea, munca, armata sau familia, interdependente și interconectate, caută și reușește (fără să își propună acest lucru la modul conștient, deliberat sau intenționat) să reducă, dacă e cazul, sau să mențină populația pe un nivel mental situat mai degrabă în etapa concretă a operaționalizărilor. Atare nivel de operare este, desigur, situat pe etajul său strict mărginit și perfect limitat, dar foarte eficient, clar, concret și funcțional, fără să ridice complicații ce nu pot fi rapid și eficient gestionate de vreo instituție socio-birocratică sau juridică ori de individul concret de pe stradă. Tot ce este abstract și trece de nivelul strict obiectual al imediatului este, din perspectiva etapei operațiilor concrete, cel puțin suspect, prea sofisticat și prezumțios, mult prea înalt și greu sau, de fapt, imposibil de atins. De aceea, nivelul mental al formalului nu poate fi întâmpinat decât cu sarcasme ieftine, batjocură facilă și de prost gust, respectiv atitudini ce caută să reducă superiorul la inferior și să realizeze astfel un paradoxal proces „anti-alchimic" de vulgarizare ce reduce aurul cel prețios și „evoluat" la plumbul banal și greoi, dar concret și palpabil al mundanului. Prin această ciudată și aproape incomprehensibilă operație (anti)alchimică de „retro-conversie", răsturnată cu susul în jos, adevărat nonsens al oricărei evoluții intelectuale firești, se (re)instaurează haosul și dezordinea, prin maximizarea entropiei concretului, acolo unde s-ar putea instaura ordinea, structurile complexe și nivelele sofisticate ale evoluției umane.

A împinge populaţii întregi înapoi sau a le menţine în stagnare şi a nu le permite depăşirea nivelului operaţional concret, implică eludarea voită, programatică sau inept aleatorie a mult prea problematicului nivel formal dimpreună cu toate întrebările, anxietăţile, neliniştile sau chestiunile existenţiale, ideologice ori cognitive ale acestuia. Nu putem desigur afirma că între cele două etape evolutive există graniţe clare şi rigide. Mai degrabă vorbim de întrepătrunderi, permeabilităţi reciproce, sau subnivele intermediare şi vectori diverşi ce merg în paralel sau se intersectează, deşi ţin doar de un anume nivel. Precum în orice evoluţie umană, fie că este vorba de învăţatul mersului, vorbiri, număratului sau a unei limbi străine, parcursul nu este şi nu poate fi niciodată unul liniar, constant, progresiv urcător şi crescător, fără adăstări, întreruperi, împiedicări, opriri, repetiţii sau chiar (re)căderi recuperative pe nivele anterioare. La fel stau lucrurile şi în ce priveşte trecerea de la operaţionalul concret la cel formal – dacă totul merge după teoria piagetiană a evoluţiei inteligenţei.

Nu vrem să evidenţiem aici decât un mic defect de perspectivă al intelectului nostru, căruia, dacă i se vorbeşte de etape, niveluri sau trepte de dezvoltare, consideră că lucrurile trec automat în domeniul discret al „cuanticului", respectiv în discontinuul ce presupune salturi de la un nivel la altul (salturi ce au loc fără trepte intermediare, fără treceri fine şi insesizabile, întoarceri sau opriri). Din nefericire sau doar din neştiinţă, se uită prea repede şi prea uşor că şi stricteţea cuantică iniţială a fost complexificată de amestecul între discontinuu şi continuu, cuantă şi undă (asociate prin calculul probabilităţilor şi metode statistice), astfel încât actualmente avem o imagine mult mai nuanţată asupra microcosmosului particulelor „elementare" – „cărămizile" lumii fizice. La fel şi cu etapele dezvoltării inteligenţei umane ce permit permanente întrepătrunderi şi fine transvazări osmotice de la o etapă la alta fără a respecta, riguros fanatic sau inflexibil, diferenţele dintre nivele. Ba mai mult, sunt posibile, aşa cum vom încerca să argumentăm în cele ce urmează, adăstări semi-conştiente (Gozo, 2021) potrivite mai degrabă zonelor de penumbră dintre nivele.

Navetismul actual ilustrează foarte bine ideea noastră pentru că el implică traficul ca timp mort petrecut undeva pe drum, pe o „contra-treaptă" existenţială, situată undeva între viaţa profesională şi cea casnic-familială. În aceşti timpi morţi ai traficului de care nu mai scapă nimeni, suntem invitaţi să ne petrecem şi timpul, şi viaţa: undeva pe drumul evoluţiei de la concret la formal şi înapoi, de la formal la concret – pendulând anapoda şi absurd între două paradigme existenţiale ce nu se pot împăca. În acest fel, deşi oricare dintre contemporanii noştri adulţi a trecut de cei 11 ani (de unde începe etapa operaţiilor formale), el sau ea nu rămâne neapărat fixat pe acest nivel al dezvoltării inteligenţei. Forţate, de presiunea socială, să naveteze între formal şi concret, caracteristicile gândirii abstract-formale nu se fixează la modul cel mai solid şi, cea ce este şi mai pernicios, nu apucă să treacă, odată ce inteligenţa s-a fixat pe nivelului operaţiilor formale, prin procesul continuu de

rafinare, îmbogățire și aprofundare pentru a atinge maximul capacităților sale. Mai mult chiar, abia odată ce acest nivel a fost atins și explorat în toate direcțiile, frontierele sale devin transparente și dincolo de ele se întrezărește nivelul următor al dezvoltării, cel postformal.

3. Pentru o psiho-etică a evoluției antropologice

Revenind la ideea din titlu, să vedem cum s-a ajuns și mai ales care sunt consecințele pe termen lung ale împingerii omului din formal și abstract în operaționalul concret, vizibil, palpabil și cuantificabil în bani. Mașina de spălat este un exemplu nemaipomenit pentru că ea înlesnește concretul și necesită doar apelul la operaționalul concret: iei rufele, le arunci în mașină, pui detergent, fixezi programul, apeși butonul, și gata. După o oră sau două scoți rufele, le întinzi (sau, dacă ești american – și nu se poate să nu ai *dryer* – le arunci acolo să se usuce). Fiecare din aceste operațiuni este de nivel concret, nimic abstract, sau care să necesite vreun nivel formal de operare. Nimeni nu se preocupă de unde vine, cine sau cum produce curentul necesar mașinii sau mașinăriei pe care o folosește. La fel, nimeni nu se gândește de unde vine apa, cum este ea curățată și limpezită, cum și unde se produce detergentul, cum se curăță apele râurilor în care deversăm efluentul etc. Situat „deasupra" etapei operațiilor formale se află un nivel superior și anume cel postformal care îl include pe cel formal, așa cum acesta îl conține pe cel concret. Unitățile sunt desigur din ce în ce mai mari, mai cuprinzătoare și, în același timp, mai complexe decât cele pe care le includ. Acest lucru înseamnă că nivelul intelectual cu care pot fi accesate, trebuie și el să crească și să se complexifice pentru a putea opera pe multiple paliere informații, de multe ori contradictorii, ambigui sau neclare, cu care, în pofida acestor ambivalențe, trebuie realizate sinteze inteligibile, clare și inclusive.

Nivelul postformal necesită o capacitate simbolică deosebită, în stare de a se desprinde de abstractul cu care lucrează nivelul formal, pentru a face loc unei sumedenii de itemi abstracți ce trebuie operați, colaționați sau armonizați. Vorbim aici de o gândire sistemică ce ia în considerare circularități recursive, bucle retroactive ce pot deveni spirale evolutive (Wilber, 2000 și 2004) sau involutive (după caz), echifinalități ce se despart de unilateralitatea deterministă cauză-efect, sincronicități și actualități – evidențiate de C.G. Jung în studiile sale (Jung, 1991), serendipități (Eco, 1999) și orice alte dezvoltări de natură simbolică ce nu ocolesc totuși filtrele logice, ponderările rațiunii sau cumpănirile judecății. De pe nivelul postformal, omul se poate eleva la considerații deosebit de generale, cum ar fi cele ecologice (Wilber, 2004) – de pildă, ceea ce îi permite accesul și procesarea tuturor aspectelor legate de mașina de spălat din exemplul de mai sus. Abia de pe acest nivel pot fi luate decizii foarte clare, atent și minuțios judecate sau cumpănite în ce privește

operațiunea „spălatul" (indiferent că este vorba de spălarea rufelor, a mașinii, a propriului corp sau a vaselor). Deciziile sau judecățile sunt, abia de pe atare nivel postformal, „curate" și curățite, adică nepoluate de intruzivele reclame, de sugestiile subliminale ale agenților comerciali, de intruzivitatea știrilor și a oricăror tradiții, stereotipuri, cutume sau idei de-a gata din omnipotenta categorie a lui „așa se face" care, dacă se ridică întrebarea: „de ce?", nu poate răspunde decât tautologic: „pentru că așa se face!" – unicul răspuns disponibil dinspre subconștientul colectiv (Gozo, 2018).

De pe nivelul postformal, individul este cel care decide, în urma gândirii și evaluărilor complexe pe care este în stare să le proceseze, ce face și ce are el de făcut indiferent de „cum se face" sau „ce se face" – doar pentru că toți ceilalți procedează la fel, urmând aceleași dicteuri tradiționale ale psihologiei mulțimilor (Le Bon, 1983). Dat fiind că nivelul formal este inclus în cel postformal (iar cel concret este cuprins în cel formal, ca un sub-program), odată cu atare progresie crește și marja de libertate a individului și implicit calitatea acesteia. Este evident că nivelul operațiilor concrete leagă intelectul de aspectele imediate ce se înfățișează simțurilor și prelucrărilor mentale primare, situate mai degrabă prin cotloanele „creierului mamifer" unde emoțiile și eventual sentimentele sunt superficial ambalate în cuvinte, onomatopee, mimici sau gestualități exagerate, doar pentru a căpăta o expresie directă și nemijlocită – mai degrabă defulări sau catharsisuri imperative. Întreg universul mental sau orizontul cultural al acestui nivel concret, capătă, prin sine însuși și prin limitele sale intrinseci, un aspect straniu de teritoriu mărginit și strict delimitat de propria capacitate intelectuală de a percepe și procesa informații. „Deschiderea" spre lume, ceilalți sau orice altă exterioritate (fie ea lumea ideilor, artelor, filosofiilor, religiilor sau orice alternativă la concretul imediat) sunt, de fapt, închideri apriorice date de incapacitatea sistemului mental de a recepta sau prelucra mai multe decât poate duce. Lucrurile stau cam ca și când atare sistem mental ar fi dotat cu o puternică autoprotecție ce nu poate fi amăgită, înșelată sau ocolită.

Reducerea și re-aducerea populației la nivelul operațiilor concrete este una dintre cele mai crude și nemiloase proceduri care au fost implementate de-a lungul istoriei multimilenare a omenirii. Atare reconversie se vrea, fără să o declare în mod evident și explicit, o aruncare înapoi, pe un stadiu anterior dezvoltării adulte, pe o treaptă eminamente pubertaro-infantilă ce se vede pusă (doar) în fața evidențelor imediate și concrete ale lumii materiale, prezentate ca serie interminabilă de întâmplări și înșiruire aleatorie de fenomene. Lumea ca lume pare a fi doar ceea ce (ni) se înfățișează – fenomen, gr. *phainomenon* – în concretețea materială palpabilă și ireductibilă a obiectelor ei. Chiar și ființele, respectiv ceilalți oameni, apar înghesuite pe ecranele laptop-urilor sau a telefoanelor, doar ca fenomene ce apar și se înfățișează acolo pentru câteva momente (până ne plictisim de ei și ne „în-fățișăm" din nou, pe noi înșine, ca punct focal și nodal al mișcărilor centrifugale sau neîncetat centripetale

ale comunicării de masă). În fața acestor „apariții" și înfățișări, respectiv fenomene, se pare că nimeni nu mai are timp pentru a ține cont de sfatul lui E. Husserl, marele fenomenolog german de la începutul secolului XX, în ce privește aplicarea *époche*, punerea între paranteze a judecății (pe care mintea noastră o aplică reflexiv la orice fenomen întâlnit). Din contra, fiecare fenomen apărut în orizontul nostru (din ce în ce mai) vizual este întâmpinat cu judecăți de valoare (apreciative sau nu – contează mai puțin); ba mai mult, el, fenomenul, parcă a fost pus acolo pentru a fi comentat, validat, băgat în seamă, *like*-uit sau *share*-uit – invitând la aceste acte verbale sau la cele pur și simplu semiotice, dintr-o sete ontică irepresibilă ce caută cu disperare să se afirme pe scena factice a pixelilor ontologiei virtuale. La o observație mai atentă, și poate mai detașată de toată această fenomenologie mediatică ce a cucerit lumea, am putea realiza cât de mult s-a mutat (sau, mai bine zis, a fost mutată) existența umană în virtual odată ce s-a realizat dizlocuirea ei din real. Esența acestui proces de alienare este desigur unul cu bătaie foarte lungă, în detrimentul individului, scos și evacuat din realul unde ar putea prinde rădăcini, pentru a fi aruncat în artificialul mediatic ce poate fi infuzat, coordonat, dirijat, sugestionat și manipulat în orice direcție dacă aceasta este în avantajul sistemului.

Nu numai că actualmente se operează masiv aruncarea înapoi în brațele concretului (un exemplu în acest sens sunt telefoanele mobile și comunicarea interumană sau mai degrabă „inter-telefonală" ce renunță din ce în ce mai mult la cuvântul scris – abstract în esența sa – pentru a apela, tot mai des la concretul pozelor, imaginilor, iconițelor și a diverselor semne, prescurtări, anagramări sau subînțelesuri), ci, atare dizlocuire din nivelul operațiilor formale, normalmente atributul și mediul mental al oricărui adult (citit, scris, înțeles de cuvinte, expresii, idei, concepte), antamează imposibilitatea sau handicapează din start accesul la niveluri superioare de dezvoltare a inteligenței și de autorealizare a personalității. A fi aruncat înapoi în concretul datelor imediate, venite doar ca informație pură, lipsită de cunoașterea cauzelor sau intențiilor, fără vreo înscriere culturală, o analiză istorică a alternativelor posibile, face parte dintr-un reducționism psiho-social comparabil ca anvergură, realizare și obiective doar cu tiraniile comuniste cele mai înveterate de unde dispare orice orizont erotematic.

O astfel de cuprindere „cetățenească" ce nivelează fără discernământ opinii, argumente, fundamentări teoretice, judecăți atente și bine cumpănite ori meta-poziționate, închide sau măcar îngustează accesul la nivelul superior al dezvoltării inteligenței, cel al operațiilor formale situate deja în abstractul desprins de concretețea și imanența cotidianului oricărui egotism mai mult sau mai puțin narcisic. Mai mult (căci deși nu se spune cu voce tare, nivelul operațiilor formale nu este ultimul), dacă accesul la nivelul formal devine invizibil sau măcar greu de priceput și, din punct de vedere practic, aproape inutil, conceperea unui etaj mental superior este

de-a dreptul fantezistă. Etajul postformal este cam la fel de străin de cel operațional concret ca nivelul studiilor universitare față de grădiniță sau clasele primare. Între cele două extreme se situează desigur etajul gimnazial și cel liceal – unde apar și se manifestă sâmburii operațiilor formale – care trebuie obligatoriu parcurși pentru că nimeni nu te-ar înscrie la facultate fără o diplomă de bacalaureat! În paranteză fie spus, acest lucru nu înseamnă că părinții cu facultate nu s-ar mai putea înțelege cu proprii lor copii, datorită diferenței uriașe de nivel intelectual, ci că, pentru a realiza comunicarea interumană în cadrul familiei, ei se vor disocia temporar de studiile făcute și cunoștințele acumulate pentru a se pune la nivelul copilului lor (atât la figurat cât și la propriu).

4. Aspecte etice ale concretului, formalului și postformalului

Lăsând la o parte comparația noastră, dar ținând totuși cont de ideea ei, putem spune, generalizând, că dizlocuirea operațiilor formale, realizată atât de temeinic de civilizația actuală, nu le mai permite acestora să fie o treaptă în evoluția și progresia individuală. Trăim evacuarea din formalul operațiilor în concretul acestora, un aspect ce se regăsește oriunde întoarcem privirea: în iconițele telefonului și *stroke*-urile sau atenția zilnică (deși acestea sunt de plastic și lipsite de conținut sufletesc), în puterea persuasivă a imaginii (acel „am văzut cu ochii mei", la televizor desigur), într-o lume plină de *gadget*-uri pe care trebuie să le avem pentru a fi în rând cu lumea (deși nimeni nu mai știe cum funcționează, ce conțin în interior sau cum pot fi ele reparate în caz că depășesc termenul de garanție sau se strică), în jucăriile pentru copii care conțin toate accesoriile păpușii blonde (de la piaptăn la oglindă, de la oale de bucătărie la costum de ski și multe altele) sau jocurile pe calculator unde personajele devin din ce în ce mai realiste (mutate din filmul cinematografic în animație, din desen animat în film sau viceversa și astfel nu mai știm și nici nu ne mai interesează, cine sau care este actorul și care este alter-egoul – avatarul – său digital) ori florile de cumpărat și plantele de plastic din galeriile *mall*-urilor pe care le deosebim tot mai greu de cele adevărate și naturale. Toate acestea și probabil multe altele arestează oamenii și îi mențin ostatici într-un univers concret, perfect și autosuficient în imanența sa multiplicabilă la nesfârșit, și care, nu numai că nu admite deschideri transcendente, ci le șterge cu totul posibilitatea manifestării sau probabilitatea apariției. Cum se realizează acest lucru, când știm bine că, deși nu se vede, transcendentul este și era acolo unde îi este locul din cele mai vechi timpuri – de când omul a făcut saltul de la concret la formal și mai apoi la postformal? Lucrurile stau cam ca și cu giganticele și aberantele proiecte de hidrocentrale care trebuie să inunde văi populate, pline de viață vegetală, animală și bineînțeles umană, pentru a crește nivelul apelor pentru a produce curent pentru a produce bunuri pentru a vinde bunuri pentru a face profit și

tot mai mulți bani. Odată ce apele vin și umplu valea respectivă, tot ce era și trăia acolo nu se mai vede pentru că a fost șters de pe fața pământului. În acest mod concretul (apelor lacului de acumulare) poate acoperi atât de bine viața, natura sau ecosistemul și potențialitățile mereu deschise ale acestuia încât nu mai rămâne nici o urmă, nici concretă și nici abstract formală. Odată cu apele lacului și mai ales cu concreteța ineluctabilă a acestora, existența anterioară a văii nu mai poate supraviețui decât într-un cotlon neglijabil de transcendent și anume cel izolat și marginal al povestirilor ce devin în timp legende și poate, într-un târziu incert, mituri ce se transmit de la o generație la alta – „a fost odată o comunitate, oamenii și animalele lor, câmpurile și livezile lor, dar...".

Pe de altă parte, nivelul postformal este primul și cel mai important ingredient a ceea ce poate fi numit maturitate. Dacă nivelul formal este, sau măcar ar trebui să fie o caracteristică esențială a oricărui adult, nivelul postformal poate fi accesat doar de pe poziția autoasumată a maturității și a continuei maturizări individuale. În plan etic, nivelul inteligenței postformale se suprapune peste cel postconvențional al reperelor morale autoasumate după cerințele propriei experiențe de viață și a criteriilor bine departajate de marile noduri și intricări emoționale. În acest sens, nivelului operațiilor concrete îi corespunde o moralitate preconvențională (încastrată într-un ego ce nu se poate vedea cu adevărat decât pe sine, într-un narcisism autoreferențial, exprimat prin formula atotcuprinzătoare „Mie să-mi fie bine!"), în timp ce operațiile formale se vor mulțumi cu modesta etică a convenționalului (unde decelăm o depășire a ego-ului în normativitatea ubicuă a lui „așa se face" care măcar oferă posibilitatea antamării socializărilor și încadrărilor etice de circumstanță). Chestiunea etapelor elaborării și evoluției inteligenței nu este doar una ce ține strict de o psihologie a dezvoltării, respectiv a trecerii copilului prin diferite vârste și achiziționarea instrumentelor intelectuale corespunzătoare, ci ea mai presupune interiorizarea unor atitudini morale ce corespund fiecărui nivel în parte. Cu alte cuvinte, între dezvoltarea inteligenței și nivelul etic al persoanei respective există o corespondență biunivocă firească și inviolabilă. Din acest punct de vedere, nivelul inteligenței trădează nivelul etic și viceversa. Înscrierea în viață, modul și orientarea acesteia este în funcție de nivelul dezvoltării inteligenței care, în cele mai multe cazuri poate „fi citită" direct sau auzită nemijlocit din vocabularul și limbajul omului căci, așa cum ținuse să menționeze L. Wittgenstein, *„the limits of my language, are the limits of my world"* (Wittgenstein, 2001). Pe nivelul operațional concret, unde este arestată și ținută ostatică majoritatea populației, contactul cu realitatea poate fi ușor sevrată pentru ca aceasta să poată fi manipulată *ad libitum* prin infuziile mediatico-manipulative continue, revărsate din toate posturile sau canalele virtualității omniprezente. Poate ar mai fi de amintit, în acest context, polivalența semantică a termenului „canal" care poate fi atât canal de știri cât și canal de scurgere, respectiv canalizare sau evacuare (întotdeauna

subterană, ascunsă și invizibilă) a reziduurilor și apelor murdare ale orașelor. Se știe bine, păstrând metafora noastră nu foarte salubră, că toate orașele lumii se confruntă cu marea problemă a apelor reziduale și a deșeurilor ce vin pe canale. Poate că ar cazul ca și cetățenii să își pună probleme de salubrizare a imundului și sordidului ce vine, direct și nemijlocit prin canalele de știri – dacă nu de alta, măcar din considerentele unor considerabile considerații de „ecologie intelectuală".

Aruncarea adulților în concretul operaționabil imediat este întâmpinată dinspre sistemul capitalist hiper-ofertant de *gadget*-uri din ce în ce mai abstracte, adevărate *black box*-uri despre care nimeni nu mai știe și nici nu mai este interesat să știe cum funcționează sau ce conțin. Atâta timp cât mesajele ce intră pe telefon pot fi citite prin atingerea ecranului, cine s-ar mai deranja să afle cum se face treaba aceasta, cum de este ea posibilă sau ce tehnologie este involvată? De ce ne-am întreba cum funcționează memoria calculatorului dacă noi putem încărca acolo miile de poze din concediu, dimpreună cu *like*-urile corespunzătoare? Sau, de ce am căuta să aflăm cum funcționează televizorul de pe perete, cu diagonala lui impresionantă, cât timp ne putem urmări meciul din campionat, respectiv serialul siropos-lacrimogen de origine orientală, sau sud-americană? Dar aruncarea etică în concret nu începe, cum am văzut mai sus, doar odată cu adulții, ci ea este inițiată deja din copilărie (păpușile blonde sau mașinuțele teleghidate) unde totul este și vine de-a gata. Inundarea cu concretețea jucăriilor sau a gadget-urilor, în funcție de sectorul de vârstă targetat, dispensează definitiv apelul la creativitate sau spirit inventiv. Or, altădată, în vremuri mai obișnuite cu penuria, lipsurile și lipsa practic generalizată a bunăstării consumeriste, creativitatea era un element esențial, atât în jocurile copiilor cât și în viața adulților. Atât copiii cât și adulții erau condiționați de lipsuri înspre inventivitate, adaptare a ceea ce ai la ceea ce vrei să obții. Acest lucru înlesnea apelul la inspirație, înțeleasă aici în sensul figurativ abstract al inspirației venită dinspre muze – acele entități cerești subtile, ființe ce puteau intermedia legătura omului pământean cu olimpul ceresc al zeilor, respectiv cu lumea ideilor. Dar dacă nimeni nu mai are nevoie de muzele care puteau inspira creația, înseamnă că, la un moment dat, putem spune că ele nu există, că nu sunt decât simple mistificări sau halucinații pe care mintea naivă, impresionabilă și eminamente neștiințifică a anticilor le-a fixat în legende și mituri. Drept urmare, nici zeii nu mai sunt necesari și, în consecință, toată panoplia cerească, oricât de subtilă și impalpabilă, poate fi evacuată în tomberonul istoriei literare – legendele și miturile nu sunt decât debitările minții omului pre-științific, a celui care crede în numinos și încă nu știe că fulgerele sunt simple descărcări electrice atmosferice și, ca atare, nu pot reprezenta mânia unui zeu față de pământeni și abaterile lor. Sigur că, astfel se deschid larg porțile oricăror abateri morale sau devieri etice, din moment ce ele nu mai sunt urmărite și eventual pedepsite în mod corespunzător; între timp zeii au devenit contingenți și au fost

șterși, dizlocuiți și evacuați de pe norii lor cei pufoși așezați pe vârf de munte. Astfel, omul s-a văzut, în sfârșit, auto-întronat pe cel mai înalt piedestal, culmea realizărilor multimilenare ale naturii atrasă parcă de teleologia unei cauze finale, spre vârful de lance a împlinirii maxime (*post hoc, ergo hoc*).

5. Eticul, noeticul și științificul

Odată cu evacuarea Olimpului și a oricărei urme a cerescului s-a reușit ceea ce se urmărea de fapt, și anume, extragerea spiritului din rolul său central de *axis mundi*. Sub pretextul că spiritul este esențialmente de natură religioasă și că religia a ajuns o masă de tradiții obsolete, de superstiții inutile și dogme vetuste propăvăduite de către niște preoți corupți și vicioși, religia a fost viu și intransigent criticată de iluminiști și mai apoi de urmașii lor direcți, materialiștii. Acei oameni, deși nu neapărat rău intenționați, dar hotărât limitați în ce privește consecințele a ceea ce inițiau și propăvăduiau, au dizlocuit, odată cu divinul și apanajul său religios – spiritul, iar în locul vacantat au pus materia și legile acesteia, descoperite sau de descoperit prin progresul de neoprit al științei. Și poate nici acest lucru nu ar fi fost atât de rău, dacă reușim să neglijăm ciuntirea spirituală a omenirii și dacă știința ar fi rămas știință (așa cum a apărut ea în secolul XVII), adică dorința de a ști, a cunoaște sau a cerceta și descoperi. Din păcate însă, știința se vede deturnată prea repede și prea ușor în tehnologie astfel încât ea ajunge scientism, respectiv o fetișizare ce întronează știința pe altarul suprem al cunoașterii umane pentru a dizlocui oricare alt domeniu, fie el filosofie, religie, artă etc. Ba mai mult, alunecarea în tehnologic nu este doar deplasarea din abstractul științei în concretul tehnicii, ci în subsidiar stă și pândește dorința de control, nevoia de manipulare și setea de atotputernicie a omului (care se vrea și se vede „stăpânul naturii"). Abia urmărind un astfel de fir cognitiv, realizăm că țelul îndepărtat al avansului științei și progresului tehnologic a fost *și* dizlocuirea religiei doar pentru a se pune și întrona în locul vacantat ce trebuia neapărat ocupat. Când spunem *întrona* ne gândim la toate prerogativele preluate, fără cea mai mică jenă, de la religiosul absolutist de altădată: promisiunile într-o viață mai bună – întotdeauna în viitor, niciodată în prezent –, absolutismul forurilor superioare care impun adevărul suprem, indiscutabil și inviolabil, construcția marilor catedrale (actualmente institutele, universitățile, laboratoarele sau stațiile de cercetare unde se celebrează slujbele studiului, investigării, cercetării științifice sau experimentării tehnologice), anatema asupra pozițiilor alternative, a părerilor „în afara cutiei", a gândirii non-convenționale și implicit ostracizarea sau denigrarea celor care se fac responsabili de revoltătoare heterodoxii.

Odată ce lumea spiritului nu mai există, odată ce apelul la noetic se cheamă superstiție sau crasă rămânere în urmă, invazia concretului material vine ca un lucru

de la sine înțeles, ce poate fi declarat apodictic. Imanența fără scăpare a concretului și a uriașei sale varietăți și dispersii este desigur cel mai mare dușman al eticului și a transcendenței spiritului. Deși aria de cuprindere a acestuia din urmă este atât de vastă încât nimeni nu ia atins vreodată limitele (darămite profunzimea), iluminismul și materialismul au reușit parțializarea tărâmului spiritual și reducerea acestuia până la insignifianță, în cel puțin două etape. Prima a constat în a-l aduce și apoi reduce la religios – dacă știința nu poate vorbi despre spirit înseamnă că *doar* religia a făcut și face acest lucru – și nimic mai mult (și desigur, dată fiind moștenirea și orizontul cultural occidental, religiosul este redus la rândul lui la credința creștină); tradițiile ezoterice și mistice pe care fiecare religie, mai mare sau mai mică, le-a permis și cu care a fost întovărășită de-a lungul mileniilor, nu pot fi tratate de știință și, drept urmare, ele sunt ignorate sau, cel mult, împrăștiate prin vagul, ambiguul și marginalul domeniu extra-științific al parapsihologiei. Prin atare reducționism, noeticul s-a văzut încorsetat de politicile oficiale ale religiei predominante, larg acceptate care, pe de o parte, încercau să îi dea o formă explicită, acceptabilă și de largă circulație, iar pe de altă parte, nu puteau decât să își aroge domeniul vast și incomensurabil al spiritului pentru a-l utiliza și converti, după de-substanțializările de rigoare, în trebuințele de cele mai multe ori politice ale momentului sau istoriei.

A doua treaptă a evacuării spiritului și a eticului corespunzător, a fost tot reducționistă în natura ei, și anume, s-a spus că religia nu este decât o adunătură de superstiții și povești pentru adormit copiii – evidențiindu-se astfel ireductibilul ei caracter infantil, prin excelență nedemn de omul adult (doar știința solidă, irefutabilă și de cele mai multe ori perfect pragmatică, era demnă de demnitatea acestuia). Un om adult, la zi cu cuceririle și descoperirile științifice, nu poate lua în serios și nu poate crede cu adevărat în poveștile pe care le spune/a copiilor săi (de unde se dovedește duplicitatea inerentă oricărui adult bine intenționat față de proprii săi copii – omul de rând se vede astfel condiționat să adopte două fațete ale adevărului: cel religios pentru creșterea copiilor și cel al științei pentru adulții *vera*!). Odată ce domeniul spiritului (colorat și contaminat de patinele religiosului biblic) ajunge la nivelul unor povești pentru copii, el este, cel puțin în viziunea adultă standard, doar o poveste moralizatoare și nimic mai mult, respectiv o serie de cuvinte aranjate într-un mod plăcut, interesant și captivant pentru mințile fragede și neexperimentate ale celor mici, dar irelevante epistemologic pentru că sunt hermeneutic găunoase, pe alocuri chiar ridicole.

Transcendența atât de proprie spiritului, evacuată prin acești doi pași, s-a văzut, pentru că nu poate fi eliminată și distrusă sau aneantizată (dat fiind că noeticul este o condiție transcedentală irecuzabilă și irepresibilă a umanului), mutată în domeniul științific și de aici în cel tehnologic. La ora actuală toată lumea *crede* că știința și

tehnologia vor rezolva problemele acute și cronice ale omenirii pentru că un progres necontenit le este implicit și de la sine înțeles.

Chiar și faptul esențialmente științific că încontinuu mai este ceva de descoperit și de cercetat, indică, indubitabil, existența (încă) ascunsă a unui dincolo ce se încăpățânează să se arate și să rânjească printre legile științifice solide, ancorate în formulele lor matematice. În acest sens, știința a reușit internalizarea în structura-i intimă a „efectului Zeigarnik" ce trimite continuu la transcenderea actualului în favoarea incertitudinii fascinante și numinoase a viitorului. Toate împlinirile și răspunsurile ultime locuiesc, *per definitionem*, în viitor; prezentul, că este vorba de cel creștin sau de cel științific, este cel mult aproximativ și circumstanțial, pur convenționalism socio-politic cu care omul trebuie să se mulțumească în lipsă de ceva mai bun. Din acest punct de vedere, viața omului (măcar a celui occidental) nu a cunoscut vreun progres, odată ce s-a trecut de la dominația religioasă la dogma științifică. În ambele „religii" prezentul este declasat în favoarea împlinirilor viitorului (indiferent că e vorba de cel ceresc sau cel al așteptatelor descoperiri științifice). Spre deosebire de religios, promisiunea științifică a împlinirii, nu mai este proiectată undeva în ceruri, ci a fost adusă chiar aici pe pământ; de ce nu o vedem deja? Doar pentru că nu ne este îngăduit decât să o *între-vedem*? Sau pentru că *între-vederea* științifică deschide ușa viitorului, a posibilităților visate, a împlinirilor expectate? Se pare că, atare între-vedere are, măcar din perspectivă psihologică, un aspect liniștitor, dat fiind că în știință este vorba de viitorul apropiat, respectiv de unul de mâine sau cel mult de poimâine (de aceea, ni se spune, este nevoie de progresul accelerat al descoperirilor ce se vor rapid transferate în practicalitatea tehnologicului și de aici în utilitarismul comercial al *gadget*-urilor de ultimă oră).

6. Concluzie

Din perspectivă psihologică, nivelul concret de operare al minții simplifică întotdeauna, el aduce, reduce sau coboară la nivelul său – singurul pe care se simte bine, singurul cu care poate opera – restul, chestiuni mai înalte sau mai sofisticate de pe nivele superioare, sunt descalificate, ignorate, negate, răstălmăcite sau batjocorite. Continuând ideea, constatăm că nivelul imediat superior operațiilor concrete, respectiv operațiile formale, complică lucrurile, în timp ce abia în etapa postformală se ajunge la complexificarea înțelegerii lumii. Abia de pe acest nivel pot fi percepute nuanțele, detaliile, trimiterile, ambiguitățile, complexitățile sau multiple *strata* ale nenumăratelor posibilități ale abordărilor intelectuale. Sigur că, drept consecință, celui plasat pe un atare nivel, îi va fi ceva mai greu de a lua hotărâri rapide, simpliste, apodictice și univoce. El are prea multe de pus în balanța extrem de fină a judecății, iar acest lucru necesită timp de accesare și procesare, căci toată informația și

cunoaşterea acumulate se cer mai întâi transformate în exformaţie pentru a fi mai apoi transferate în acte de vorbire sau în practică. Or, acest lucru, respectiv această operare pe multiple planuri, ce mai apoi trebuie reduse, concentrate şi esenţializate, pentru a fi aduse la un numitor comun, nu poate fi făcută sub imperiul unui simplu impuls nervos sau al unui scurt circuit emoţional ultra-rapid.

Un exemplu clasic de aruncare în concret este dat în „Monk", serialul detectivist, unde avem de a face cu un om plin de fobii, ipohondrii, obsesii, compulsii şi anxietăţi – un portret psihologic practic exhaustiv al nevrozelor. Într-una din secvenţe, Monk, marele detectiv, se spală şi se şterge pe mâini, iar după ce l-a împăturit meticulos, aruncă prosopul la spălat; deodată ceva îi atrage atenţia şi se uită pe geam: în stradă vede movilele de gunoi din oraşul (San Francisco) în care gunoierii făceau grevă de câteva zile, drept „consecinţă", se spală din nou pe mâini, împăturește (meticulos) prosopul pentru a-l arunca şi pe acesta la coşul de rufe. În mintea şi simţirea sa nu există nici cea mai mică posibilitate de diferenţiere între gunoiul stradal şi ideea murdăriei care îl afectează – cele două se suprapun astfel încât mizeria din stradă pătrunde, invaziv şi osmotic, în interiorul locuinţei şi ajunge chiar pe mâinile sale – în consecinţă, el se simte murdar. Între afară şi înăuntru, între exterioritate şi interioritate nu se fac diferenţieri, cele două lumi sunt percepute ca fiind suprapuse şi izomorfe, imposibil de separat cu ajutorul minţii. Aceasta, dată fiind stagnarea ei pe nivelul operaţiilor concrete, nu reuşeşte să diferenţieze între concreteţea gunoiului stradal şi abstractul ideii de murdărie, infecţie sau colcăială morbidă (idee localizată în psihicul propriu). Se vede, în acest exemplu (concret, dar virtual) cum arestarea cuiva în etapa operaţiilor concrete împiedică accesul la etapa superioară a operaţiilor formale, singurele în stare să desprindă psihismul individului de datul imediat al materialului pentru a-l „trans-muta" în abstractul operărilor mentale. Cazul lui Monk, aşa cum este magistral prezentat în film, ilustrează incapacitatea funciară a omului operaţiilor concrete de a se abstrage din imanent, respectiv a imposibilităţii transcenderii acestuia; concretul vizibil sau palpabil este de neocolit pentru că el are o putere absolută asupra minţii şi simţirii (reduse la simpli ostatici lipsiţi de orice putere decizională).

Dată fiind atare fixitate şi înţepenire în proiectul „exclusivist" al concretului, accesul la nivelul operaţiilor formale este practic exclus, iar saltul la etapa postformală nici nu intră în discuţie. Pentru un privitor exterior însă, risipa în care trăieşte Monk este cel puţin suspectă. Lui nu îi trece nici o clipă prin cap ideea consumurilor implicate în tot ce foloseşte şi aruncă nonşalant la coşul de gunoi sau la cel de rufe. Pentru el nu există şi nu intră în vreun calcul ecologic nici un consum de apă, detergent sau curent electric, la fel cum nu există problema poluării râurilor sau distrugerea mediului pentru a produce electricitate, detergenţi sau apă curentă (astfel de calcule devin operaţionale doar dacă îl afectează la buzunar, de unde revenim, din

nou, doar la concreteţea banilor şi meschinăria obsesiv-compulsivă a tipologiei anale decelată deja de Freud). Nivelul aprecierilor ecologice se situează, datorită complexităţii perspectivale involvate, în etapa dezvoltării postformale care îşi permite să ridice abstracţiunea formalului „la pătrat", realizând astfel un salt uriaş de nivel, practic imposibil de conceput din perspectiva operaţiilor concrete. În aceeaşi vână explicativă vedem şi saltul etic de la convenţional la postconvenţional. Omul operaţiilor concrete, şi mai ales cel al operaţiilor formale, nu îşi permit (pentru că nu sunt capabili) să aibă consideraţii etice situate în afara purei şi simplistei convenţionalităţi. Or, convenţionalul este doar o faţadă ce se respectă dacă e cineva de faţă, altfel recurge fiecare la *habitus*-urile cele mai încetăţenite şi universale. Astfel de persoane defilează cu o moralitate de vitrină, pliabilă şi discutabilă (la figurat, dar şi la propriu), adoptată sub presiunea socială, pusă de podoabă la periferia *persoanei*. Abia pentru omul nivelului postformal de dezvoltare a inteligenţei sunt posibile integrări ale moralei şi aproprieri etice de substanţă. De fapt, nivelul postformal devine una cu eticul care nu poate fi disociat de sufletul omului. În acest sens, dezvoltarea inteligenţei şi evoluţia umană se văd legate intrinsec de problema etică; în ultimă instanţă putem decela o adevărată triadă sistemică ce se bazează pe trei axe majore, cea epistemică, cea etică şi cea ecologică.

Referinţe

Descartes, R. (2000), *Discours de la méthode*, Flamarion, Paris.

Eco, U. (1999), *Serendipities. Language and Lunacy*, Harcourt Brace & Company, London.

Gozo, Z. (2018), *Despre noi. Reflexii, refracţii, reflecţii actuale*, Editura Paideia, Bucureşti.

Gozo, Z. (2021), *Adultus Rex. Psihologie şi posologie a semi-conştientului*, Editura Univeristară, Editura Universul Academic, Bucureşti.

Jung, C. G. (1991), *Synchronizität, Akausalität und Okkultismus*, Deutscher Taschenbuch Verlag, München.

Le Bon, G. (1983), *Psychologie des foules*, Quadrige, Presses Universitaires de France, Paris.

Piaget, J. (2008), *Psihologia inteligenţei*, Editura Cartier, Bucureşti.

Wilber, K. (2000), *Integral Psychology. Consciousness, Spirit, Psychology, Therapy, Shambala*, London.

Wilber, K. (2004), *A Brief History of Everything*, Gateway, London.

Wittgenstein, L. (2001), *Tractatus Logico-Philosophicus*, 2nd edition, Routledge Classics, London.

Articol

Etica și echitatea în dreptul penal: de la principiu la executare

Ethics and Equity in Criminal Law: From Principle to Execution

Ioan Constantin GLIGA[1]*

[1] Universitatea Transilvania din Brașov.
* Corespondență: gliga.ioan@gmail.com

Rezumat: *Această lucrare își propune să surprindă relația dintre etică și echitate, prin raportare la poziția abordată de legiuitorul român în normele de drept penal. În opinia noastră, exigențele echității în procesul penal nu pot fi privite în afara limitelor a ce este considerat moral, legitim, acceptabil într-un timp și spațiu controlat. Vom tranșa problematica principiului echității, ca pilon al sistemelor moderne de drept, urmărind coordonatele trasate de principalele teorii etice ale Antichității. Teoriile etice au atributul de a fi atât o consecință, cât și o trăsătură esențială a societății ce le formulează: astfel, ne găsim în situația de a analiza actualitatea acestor teorii în contextul societății moderne. Concluziile ne arată că etica și moralitatea societăților antice dăinuie și continuă să producă efecte în instanțele judecătorești, atât la nivel european cât și la nivel național, de la Constituție, la coduri deontologice și până la legile de punere în aplicare.*
Cuvinte cheie: *etică, echitate, principii, drept penal, CEDO*

Abstract: *This paper aims to capture the relationship between ethics and equity, by referring to the position approached by the Romanian legislator in the criminal law norms. In our opinion, the demands of fairness in the criminal process cannot be viewed outside the limits of what is considered moral, legitimate, acceptable in a controlled time and space. We will analyze the issue of the principle of equity, as a pillar of modern legal systems, following the coordinates drawn by the main ethical theories of Antiquity. Ethical theories have the attribute of being both a consequence and an essential feature of the society that formulates them: thus, we find ourselves in a position to analyze the relevance of these theories in the context of modern society. The conclusions show us that the ethics and morality of ancient societies endure and continue to produce effects in the courts, both at the European and national level, from the Constitution, to codes of ethics and to the implementing laws.*
Keywords: *ethics, equity, principles, criminal law, ECHR*

Citation: Gliga, I.C, Etica și echitatea în dreptul penal: de la principiu la executare.
Etică și Deontologie. 2(2), 73-78.
https://doi.org/10.52744/RED.2022.02.05

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

1. Etica – scurtă introducere

Etimologic, termenul de etică provine din grecescul „ethos" (Sandu, 2022, p. 10) ce poate avea semnificația de obicei, moravuri, loc de trai (Gruber, 2015, p. 2; Pleșu, 2020). Dacă la început acest termen era utilizat în sensul descrierii unui obicei, fie el bun sau rău, cu timpul acesta a căpătat un sens moral, fapt pentru care, în accepțiunea generală, acesta este sinonim cu termenul de morală. Astfel că, etica totalizează și organizează normele morale, în scopul creării acestora, raportat la necesitățile societății într-un anumit context istoric. Conceptele eticii ce stau la baza științei eticii, și pot fi considerate ca fiind și cele mai importante elemente ale moralei, sunt: binele și răul, virtuțile, bunăstarea, datoria, conștiința, responsabilitatea, echitatea, demnitatea, frumosul ș.a. Așadar, putem spune că etica este acea ramură a filozofiei ce studiază problemele teoretice și practice ale moralului, fiind practic obiectul de studiu al etici.

Etica poate fi definită ca fiind acea ramură a gnoseologiei ce studiază morala dreptului, fiind una dintre principalele aspecte ale practicii umane. Etica și dreptul au fost dintotdeauna două domenii indisolubile (Vasilescu, 2022): etica surprinde esența unui sistem de valori ce caracterizează o societate, în timp ce aceste valori se materializează în norme de drept ce constituie la rândul lor mediul propice dezvoltării undei conștiințe sociale.

2. Principalele teorii etice ale filozofilor antici și impactul acestora

Având în vedere interdependența eticii și a dreptului, se pune întrebarea, *unde începe dreptul și unde se termină filozofia?*

În doctrina celor două domenii amintite, s-a discutat despre faptul că legea are un fundament etic, deoarece teoriile etice generează și explică principii de drept. Astfel, în continuare vom analiza succint principalele teorii etice ale filozofilor antici precum și impactul acestor teorii.

Unii filozofi, precum Platon, Kant, au făcut eforturi și au reușit să găsească valorile autentic morale care își păstrează forma pură, iar Platon ajunge la aceste valori în scrierea - Dialogul „Politeca"-, tradus în multe limbi în varianta „Republica". Denumirea dialogului derivă din cuvântul „polis" ce este tradus ca fiind cetate. În viziunea lui Platon „cetatea" reprezenta forma de guvernământ într-un timp și spațiu diferit. Determinarea lui Platon în identificarea valorilor autentic morale a pornit de la ideea potrivit căreia cetățile fiind imperfecte, promovau un drept imperfect și astfel dreptul diferea de la o cetate la alta, și nu putea servi ca modalitate de guvernare valabil pretutindeni în spațiul grec antic.

În Dialogurile Socratice, scriere a discipolului lui Socrate, Platon (2019), este surprinsă abordarea filozofului atenian, care își propune să aducă în atenția partenerilor de dialog propriile convingeri privitoare la problemele „cetății". Tema eticii apare în dialogul „MENON - Despre virtute" unde se arată că Socrate confundă

voluntar etica cu virtutea şi conchide că aceasta poate fi cultivată de om, având o dimensiune materială: „*virtutea înseamnă cunoaştere, pentru că numai prin virtute îţi poţi trăi viaţa în cel mai desăvârşit mod*" (Platon, 2019). S-a subliniat că discursul lui Socrate despre dreptate, urmează în linii mari acelaşi tipar ca cel despre moralitate şi că pentru Socrate, „*dreptatea este echivalentă cu starea de sănătate a sufletului iar nedreptatea ca boală se tratează prin învăţătură*" (Sandu, 2012, p. 82).

O altă teorie socratică despre etică evidenţiază faptul că valorile morale, precum, dreptate, virtute, frumos etc., trebuie să fie supuse raţiunii pentru a obţine din ele un concept general comun, deoarece opiniile singulare pot diferi de la om la om, în timp ce raţiunea este una şi aceeaşi pentru toţi (Stere, 1988). Acestea erau valori supreme în „cetatea" lui Socrate. Astfel, putem observa cum teoria cunoaşterii angrenează mecanismul justiţiei, eticul circumstanţiind astfel viziunea despre „împărţirea" dreptăţii în „cetate": „*Oamenii comit răul din ignoranţă, din cunoaşterea falsă a lucrurilor, prin urmare, ei trebuie să fie ajutaţi să găsească calea cea bună cunoscând adevărul*" (Sisea & Mircea, 2018, p.90).

Având în vedere cele expuse, putem observa cum etica societăţii lui Socrate dăinuie chiar şi în zilele noastre, reprezentând practic structura de bază a normelor de drept contemporan precum şi cheia de interpretare pentru acestea. Prin urmare, se deschide calea interpretării principiilor de drept, cu precădere în dreptul procesual penal, prin prisma nevoii de cunoaştere, de la cunoaşterea legii, la cunoaşterea unor circumstanţe reale, la cunoaşterea unor drepturi ce trebuie exercitate în cursul unei proceduri judiciare.

Într-o manieră asemănătoare lui Socrate, etica şi dreptatea se întâlnesc în „cetatea" lui Platon. În viziunea lui Platon, pe de o parte, dreptatea este privită din punct de vedere filozofic ca fiind una dintre virtuţile fundamentale care face alte virtuţi posibile, iar pe de altă parte, principala misiune a dreptului este educaţia. În antiteză cu viziunea lui Platon, Aristotel diferenţiază justiţia de morală: „Nu orice normă socială este lege juridică" (Cristea, 2017).

3. Echitatea şi etica

În ceea ce priveşte echitatea, poate fi definită ca fiind acel principiu etic şi juridic care stă la baza reglementării tuturor relaţiilor sociale în spiritul dreptăţii, egalităţii şi justiţiei, al colaborări şi respectului reciproc (DEX, 2009). Plecând de la această definiţie, putem observa că relaţia dintre etică si echitate este relaţia de la întreg la parte. În timp ce eticul conturează tabloul de ansamblu al unei societăţi, echitatea este manifestarea principiilor în raporturile concrete dintre indivizi.

Echitatea reprezintă standardul modern al eticii, fiind stâlpul pe care se sprijină sistemele moderne de drept, alături de buna-credinţă. În dreptul internaţional public, *ex aequo et bono* desemnează posibilitatea rezolvării unui diferend internaţional, nu pe baza dreptului, ci pe aceea a echităţii. Această posibilitate e prevăzută şi în art. 38

parag. 2 din Statutul Curții Internaționale de Justiție: „Această dispoziție nu va restrânge dreptul Curții de a rezolva o cauză *ex aequo et bono* dacă părțile sunt de acord cu aceasta" (Statut, 1945). Deși nu s-a impus ca principiu general de drept internațional, echitatea constituie mijlocul prin care se urmărește evitarea aplicării formale a unor reguli sau principii care ar duce la rezultate injuste.

4. Principiul echității

Pentru a identifica rolul ce i-a fost atribuit principiului echității este necesară o trecere în revistă a sistemelor de drept contemporan și viziunea acestora despre echitate. Pe de o parte, în sistemul de drept anglo-saxon, echitatea ajunge să fie chiar un instrument uzual la îndemâna judecătorului. Pe de altă parte, sistemele continentale evocă acest principiu în mod indirect, prin aplicarea unor principii adiacente, conexe, precum principiul egalității, principiul dreptului la apărare (Ciongaru, 2014). În ceea ce privește sistemul de drept românesc, considerăm că acesta este guvernat de echitate, atât în activitatea legiuitorului cât și în activitatea de interpretare și aplicare a normelor de către instanțele naționale. Astfel, legiuitorul român s-a alăturat orientării europene, ratificând, printre altele Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, art. 6 stabilind standardele unui proces echitabil indiferent de materie (Lege, 1994).

Așadar, dreptul la un proces echitabil, este cel care asigură supremația dreptului într-o societate democratică, precum și protecția individului împotriva posibilelor abuzuri ale autorităților judiciare (Chiriță, 2008).

În sprijinul conceptului de echitate a fost consacrat principiul proporționalității, principiu evocat în dispozițiile art. 8 din Declarația franceză din 1789, ce prevede că „*legea nu trebuie să stabilească decât pedepse care sunt în mod strict și evident necesare*" (Dinu Bakoș, 2018). La început această viziune era de natură obiectivă, însă cu timpul caracterul obiectiv s-a transformat într-un mod mai subiectiv, dependent de fapte, deci nu separat de ele. Astfel, suntem de părere că lipsa unor standarde de echitate poate influența procesul de individualizare al pedepselor, iar enunțarea unor standarde de echitate în legea penală pot veni în sprijinul acestui proces.

În mod similar, caracterul echitabil al procesului penal este garantat și de principiul legalității procesului penal, precum și de principiul loialității administrării probelor și sancțiunea aplicată. Acesta din urmă reprezintă o sancțiune transpusă în prevederile art. 102 Cod de procedură penală, reprezentând în fapt voința legiuitorului de a crea un echilibru între interesul societății și interesul individual al celui față de care se desfășoară procesul penal, în sensul că toate actele abuzive exercitate de către organele care efectuează ancheta penală trebuie să fie înlăturate (Nuț, 2014). Pentru a nu se ajunge la un formalism excesiv trebuie precizat că nu orice probă obținută prin simpla încălcare a legii trebuie să fie exclusă, căci pe lângă dispoziția legală încălcată trebuie să se fi produs și o încălcare a drepturilor și intereselor persoanelor interesate de necesitatea excluderii probei obținută în mod nelegal.

În cauza GÄFGEN împotriva Germaniei, s-a pus întrebarea dacă probele obţinute, în condiţii de nelegalitate cu violenţă, pot fi folosite având în vedere faptul că procedura în ansamblul său ar fi una echitabilă. În această cauză, deşi Marea Cameră a reţinut că „*admiterea ca probe a declaraţiilor obţinute prin acte de tortură sau prin alte tratamente contrare art. 3 face ca procedura să fie privită în ansamblul său inechitabilă*" (Hotărâre, 2010), în final, aceasta a concluzionat că nu există o încălcare a art. 6 alin. 1 şi 3 din Convenţie, deoarece Curtea a reţinut că deşi reclamatul a fost supus unor metode de investigare ilegale în cursul interogatoriului, în speţă a fost ameninţat că va fi torturat, instanţa a încadrat aceste acte în noţiunea de tratamente inumane. În fapt, în urma declaraţiei obţinute prin metode de investigare interzise, a fost descoperit trupul victimei omorâte de către reclamat. Curtea a susţinut că deşi probele obţinute în urma declaraţiei date cu încălcarea art. 3 din Convenţie ar duce la concluzia că întreg procesul nu ar mai fi unul echitabil, condamnarea a avut la bază cea de a doua declaraţie a reclamantului, care a recunoscut ulterior faptele, nefiind excluse probele reale derivate, obţinute cu ocazia primei mărturii. Tot Curtea a explicat faptul că nu poate avea convingerea că cele susţinute de reclamant în cea de-a doua declaraţie au fost spuse numai pentru faptul că acesta a considerat că nu mai avea nici o opţiune de apărare. În opinia parţial concordantă, s-a arătat că utilizarea probelor reale obţinute ca urmare a primei declaraţii este de natură să încalce dreptul la un proces echitabil.

Dacă avem în vedere prevederile art.102 alin. (1) din Codul de procedură penală, observăm că şi în viziunea legiuitorului român au fost prevăzute pentru excludere numai probele obţinute prin tortură, dacă avem în vedere faptul că legiuitorul a utilizat numai termenul de tortură, nu şi pe cele de tratament inuman sau degradant (Udroiu, 2017), fiind în acord cu practica CEDO.

5. Concluzii

Având în vedere faptul că societatea românească de azi suferă din ce în ce mai multe transformări, se simte nevoia acută de repere care să ne ajute şi să ne ghideze existenţa. Avem nevoie de valori general valabile care au sens pentru întreaga societate. Etica reprezintă acea punte de legătură dintre dimensiunea teoretică şi cea practică a dreptului, în sensul că încă din antichitate, aportul din domeniul filozofiei a luat forma teoriilor etice, concepte ce constituie bazele normelor de drept contemporan. Astfel, putem observa cum etica şi moralitatea societăţilor antice dăinuie şi continua să producă efecte în instanţele judecătoreşti, atât la nivel european cât şi la nivel naţional, de la constituţie, la coduri deontologice şi până la legile de punere în aplicare, toate atribuie echităţii o importanţă deosebită în justiţia românească.

Referințe

Chirița, R., (2008). *Dreptul la un proces echitabil*, Editura Universul Juridic, București.

Ciongaru, E., (2014) Judecarea în echitate - transplant juridic în codul de procedură civilă, *Analele Universității Constantin Brâncuși din Târgul Jiu*, Seria Științe Juridice, Nr.4/2014, accesată la data de 3 decembrie, 2022, https://www.utgjiu.ro/revista/jur/pdf/2014-04/06_Emilian%20CIONGARU.pdf

Cristea S., (2017). *Doctrine Juridice* ed. a VII-a, Editura Universul Juridic, București.

DEX, (2009). *Dicționarul explicativ al limbii române* (ediția a II-a revăzută și adăugită), Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009.

Dinu Bakoș, M.M., (2018). Proporționalitatea - garanția echității în individualizarea legală în dreptul penal francez. *Revista Universul Juridic*, nr. 2, accesată la data de 10 decembrie, 2022: https://www.universuljuridic.ro/proportionalitatea-garantia-echitatii-individualizarea-legala-dreptul-penal-francez/

Gruber, G. (2015). *Generalități despre etică, morală și deontologie; Un scurt istoric.* În cartea: Manual pentru mentori, Editura Universității Lucian Blaga din Sibiu, Editor: Carmen Sonia Duse, accesată la data de 10 decembrie, 2022 la: https://www.researchgate.net/publication/311406664_Generalitati_despre_etica_morala_si_deontologie_Un_scurt_istoric

Hotărâre, (2010). CEDO, Marea Cameră, Cauza GÄFGEN IMPOTRIVA GERMANIEI, accesată la data de 2 decembrie 2022, la adresa: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/CAUZA-GAFGEN-impotriva-GERMANIEI.pdf

Lege, (1994). Legea nr. 30 din 1994 privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a protocoalelor adiționale la aceasta convenție, publicată în M.O. nr. 135 din 31 mai 1994, https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/4043

Nuț, T., (2014). *Scurtă introducere în problema excluderii probelor*, accesat la data de 3 decembrie 2022, https://www.juridice.ro/316433/scurta-introducere-in-problema-excluderii-probelor.html

Platon, (2019). *Dialoguri socratice*, Editura Humanitas, București.

Pleșu, A. (2020). *Minima moralia. Elemente pentru o etică a intervalului*. Accesibil la: https://www.icr.ro/varsovia/minima-moralia-elemente-pentru-o-etica-a-intervalului-de-andrei-plesu-fragment

Sandu A. (2012). *Etică și deontologie profesională*. Editura LUMEN, Iași.

Sisea D., Mircea, V.A. (2018). *About Ethics in Thinking of Grat Philosophers*, Working paper 06, Ecological University of Bucharest, Department of Economics, https://ideas.repec.org/p/eub/wpaper/2018-06.html

Statut, (1945). *Statut din 26 iunie 1945 al Curții Internaționale de Justiție*, accesat la data 8 decembrie 2022, la: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/19363

Stere E. (1988). *Din istoria doctrinelor morale*. Iași: Editura Polirom.

Udroiu, M., (2017). *Codul de procedură penală, Comentariu pe articole*, ed. 2, Editura C.H.Beck, București, p. 421.

Vasilescu, P. (2022). *Bunele moravuri – o confuziune etică de drept*, DOI:10.24193/SUBBiur.67(2022).1.1, accesibilă la: https://law.ubbcluj.ro/ojs/index.php/iurisprudentia/article/view/260/299, accesată la data de 3 decembrie 2022.

Articol

Etica în mediul universitar: perspectiva studentului asupra celor mai importante standarde etice

Ethics in Higher Education: student's perspective on the major ethical standards

Tünde GIURGIUMAN[1], Sorin Daniel VÂTCĂ[1]*

[1] Universitatea de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară din Cluj Napoca, România,

* Correspondent: sorin.vatca@usamvcluj.ro

Rezumat: *Importanţa eticii şi a respectării codului etic universitar reprezintă o dimensiune fundamentală în viaţa de student, care îi oferă acestuia o nouă perspectivă a libertăţii dar în acelaşi timp îl incumbă la cunoaşterea şi respectarea acestui cod. Împreună cu educaţia, proces fundamental al vieţii umane, etica are un rol real în formarea studentului. Codul de etică cuprinde patru categorii de standarde majore care vor sta la baza atitudinilor, a credinţelor şi a comportamentelor etice ale studentului. Printre aceste elemente se numără: libertatea şi autonomia personală, onestitatea şi integritatea, respectul şi toleranţa şi nu în ultimul rând responsabilitatea. Studentul, ca rezultat al mediului social, nu se va disocia de colectiv ci va deveni parte activă a mediului socio-cultural, economic, politic şi va lua parte la progresul şi evoluţia comunităţii sale. În această lucrare va fi abordată perspectiva studentului asupra principalelor standarde etice şi modul în care pot fi preîntâmpinate sau corectate eventualele atitudini, acţiuni sau comportamente neetice. Strategia de cercetare aleasă în acest studiu a fost una calitativa şi anume s-a utilizat tehnica focus grupului, ce a avut ca şi instrument de lucru ghidul de interviu. Etica ne influenţează modul de gândire, deciziile, comportamentele şi acţiunile noastre atât în viaţa personală, cât şi în cea profesională iar faptul că facem parte dintr-o comunitate globală ne obligă să contribuim la binele comun alegând un stil de viaţă conform standardelor etice acceptate.*

Cuvinte cheie: *codul etic, standarde etice, perspectiva, comunitate globală, progres*

Citation: Giurgiuman, T. & Vâtcă, S.D. (2022). Etica în mediul universitar: perspectiva studentului asupra celor mai importante standarde etice. *Etică şi Deontologie. 2*(2), 79-87
https://doi.org/10.52744/RED.2022.02.06

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Abstract: *The importance of ethics and the compliance of the university code of ethics represents a fundamental dimension in the student's life, which offers him a new perspective of freedom but at the same time it is obliges him to know and respect this code. Along the education, a fundamental process of human life, ethics has a real role to play in the formation of the student. The code of ethics contains four categories of major standards that will underpin the student's attitudes, beliefs, and ethical behaviors. These elements include: freedom and personal autonomy, honesty and integrity, respect and tolerance and last but not least responsibility. The student, as a result of the social environment will not dissociate from the collective but will become an active part of the socio-cultural, economic, political environment and will take part in the progress and evolution of his community. This paper will address the student's perspective on the main ethical standards and will reveal how to prevent or correct any unethical attitudes, actions or behaviors. The chosen research strategy in this study was a qualitative one, namely the focus group technique was used and as a working tool it was used the interview guide. Ethics influences our way of thinking, our decisions, behaviors and actions in both personal and professional life and the fact that we are part of a global community forces us to contribute to the common good by choosing a lifestyle according to accepted ethical standards.*

Key words: code of ethics, ethical standards, perspective, global community, progress

1. Introducere

Azi, etica joacă un rol important în toate domeniile vieții noastre. Gândirea etică și comportamentul etic, alături de educație, proces fundamental al dezvoltării umane, au devenit importante pentru evoluția umanității în condiții optime.

Din păcate mulți ani la rând această materie nu s-a regăsit în planurile de învățământ (Perniu & all., 2021), fapt ce a dus la o incertitudine sau mai precis o necunoaștere a codurilor etice necesare unui climat sănătos. Cu certitudine putem susține rolul și importanța eticii al cărui rol este unul incontestabil cu atât mai mult în mediul universitar. Importanța cunoașterii și a respectării codului etic universitar reprezintă o dimensiune fundamentală în mediul universitar (Ivan & Slabu, 2021; Manea & Salcă Rotaru, 2019), în viața de student, care îi oferă acestuia o nouă perspectivă a libertății dar în același timp îl incumbă la cunoașterea și respectarea acestui cod.

Există o legătură directă între percepția climatului etic al unei organizații și comportamentul etic al angajaților (personal didactic, nedidactic și administrativ) (Vâtcă & all., 2021) și al studenților, dimensiune în care climatul etic poate fi privit ca un factor predictor al comportamentului etic adoptat. Ne putem gândi la etică ca la principii care ne ghidează comportamentul spre a lua cele mai bune alegeri ce contribuie la binele comun al tuturor.

Etica, privită în mod general este cea care ne ghidează în a spune adevărul, a ne respecta promisiunile, a ajuta pe cineva când acesta are nevoie. Există un cadru de etică care stă la baza vieții noastre în fiecare zi, care ne ajută să luăm decizii care creează efecte pozitive și ne îndepărtează de rezultate negative. Etica ne ghidează să

facem instituţia, mediul, societatea un loc mai bun prin alegerile pentru care optăm însă aici intervin percepţiile proprii, adică modul în care fiecare din noi ajungem să filtrăm informaţiile şi ulterior să le aplicăm.

Cultura şi moştenirea culturală pot fi transmise prin educaţie (Krishna, 2019), deoarece ocupaţia principală a omului este transmiterea cunoştinţelor, aptitudinilor şi atitudinii de la o generaţie la alta. În Grecia antică, filosofi cum ar fi Socrate, Platon şi Aristotel, vedeau educaţia ca un factor care contribuie la dezvoltarea sistemului nostru educaţional, fapt rămas neschimbat până în zilele noastre, scopul educaţiei fiind îmbunătăţirea calităţii omenirii.

Conform autorului Crawford, H. T., (1906) idealurile nu sunt niciodată perfecte fiind determinate şi limitate de gândurile şi experienţele creatorilor dar sunt eficiente din punct de vedere moral deoarece sunt măreţe şi încurajatoare iar valoarea unui sistem etic depinde de caracterul comunităţii care îl creează.

Codul de etică cuprinde patru categorii de standarde majore (Krishna, 2019) care vor sta la baza atitudinilor, a credinţelor şi a comportamentelor etice ale studentului. Printre aceste elemente se numără: ***libertatea şi autonomia personală***, ***onestitatea şi integritatea***, ***respectul şi toleranţa*** şi nu în ultimul rând ***responsabilitatea***.

Studentul, ca rezultat al mediului social, nu se va disocia de colectiv ci va deveni parte activă a mediului socio-cultural, economic, politic şi va participa la progresul şi evoluţia comunităţii sale.

2. Metodologia de cercetare

În lucrarea de faţă ceea ce ne-am propus a fost să urmărim perspectiva studentului asupra principalelor standarde etice şi modul în care pot fi preîntâmpinate sau corectate eventualele atitudini, acţiuni sau comportamente neetice. Strategia de cercetare aleasă în acest studiu a fost una calitativa şi anume s-a utilizat tehnica focus grupului, ce a avut ca şi instrument de lucru ghidul de interviu. Cercetarea s-a desfăşurat în luna martie în cadrul USAMV Cluj-Napoca, la Facultatea de Medicină Veterinară, cercetare la care au participat un total de 48 studenţi din ani diferiţi.

Au fost organizate patru focus grupuri a câte 12 studenţi. Interviurile au avut o durată determinată de 1.45-2.00 ore.

Scopul pentru care s-a luat decizia aplicării metodei calitative a fost îmbunătăţirea şi în acelaşi timp clarificarea unor aspecte ce ţin de percepţia fiecăruia asupra celor mai importante standarde etice. În elaborarea ghidului de interviu ca principal instrument de lucru în focus grup, întrebările au respectat o succesiune logică, au părut spontane şi au încercat să acopere obiectivele propuse.

Ghidul a cuprins un număr de opt întrebări, la care s-au adăugat întrebările suplimentare ale moderatorului, plus comentarii, discuţii din partea participanţilor. S-a urmărit exprimarea liberă a punctului de vedere al fiecărui participant.

3. Prezentarea şi interpretarea datelor

Întrebările din chestionar au vizat *percepţia participanţilor asupra celor mai importante standarde etice:*

Binele comun
Libertate
Autonomie
Onestitate şi integritate academică
Respect
Toleranţă
Responsabilitate

şi *au dorit să releve aspecte ce ţin de luarea unor decizii etice, identificarea unor acţiuni, comportamente care contravin codului etic şi modalităţi de prevenţie sau de corectare a unor acţiuni, atitudini neetice*. S-a urmărit de asemenea *modul de integrare a principiilor etice din codul etic universitar în viaţa cotidiană.*

Din răspunsurile respondenţilor a rezultat că:

1. Binele comun este perceput ca fiind un:

- climat adecvat desfăşurării activităţilor didactice şi nedidactice;
- interes şi implicare reciprocă faţă de materie;
- relaţie deschisă profesor-student;
- bună comunicare;
- motivare, susţinere şi încurajare;
- respect;
- toleranţă, nediscriminare;
- colegialitate;
- competiţie constructivă;
- conduită decentă;
- recunoaştere obiectivă a valorilor, cunoştinţelor (validare);
- libertate de exprimare;
- decizii supuse votului;
- bun simţ;

- empatie;
- soluționare amiabilă a conflictelor;
- evaluare transparentă.

2. Luarea de decizii etice în viziunea respondenților înseamnă: bine pentru ambele părți, stabilirea unor priorități corecte, identificarea consecințelor, urmărilor acțiunilor întreprinse, evitarea răului produs asupra altora, cunoașterea și acceptarea legilor morale, cântărirea avantajelor și a dezavantajelor, obiectivitate, menținerea stimei de sine la un nivel bun, acțiunile mele negative să nu afecteze pe alții, gândire critică, dezvoltare personală și evoluția membrilor comunității, bunăstarea tuturor.

3. Percepția studenților asupra **onestității academice** constă în:
- a nu se crede mai presus de alții;
- a fi obiectiv și corect față de sine, față de cei din jur;
- să nu apeleze la metode de fraudare a examenelor (să nu copieze);
- să nu își însușească munca altora;
- comunicare deschisă;
- dezvoltarea originalității, autenticității;
- transparență;
- adevăr;
- notare obiectivă;
- valorizare profesională corectă.

4. Respectul înseamnă:
- ascultarea activă și acceptarea opiniilor diferite;
- acceptarea diferențelor (etnice, rasiale, culturale, economice, financiare, intelectuale, etc.);
- gândire critică;
- empatie;
- auto-respect;
- respectarea limitelor libertății proprii;
- respectarea principiilor fiecăruia;
- bunăvoință;
- acceptare;
- comportament civilizat.

5. Acțiuni, comportamente care contravin codului etic identificate, observate în mediul academic: (răspunsul ține de interpretarea și percepția fiecărui respondent):
- fraudare la examene;

- bullying;
- hărţuire verbală, sexuală din partea unor colegi;
- hărţuire în mediul online;
- limbaj agresiv;
- lipsa bunului simţ;
- consum de substanţe ilegale;
- evaluare preferenţială, neobiectivă;
- favoritisme;
- nepotism;
- discriminare.

6. Cum ar putea studentul preîntâmpina acţiunile, comportamentele şi atitudinile neetice din mediul academic?

- sporirea atenţiei;
- evitarea contextelor care potenţează comportamentul neetic;
- dezvoltarea gândirii critice;
- dezvoltarea empatiei şi a inteligenţei emoţionale;
- prin a da sfaturi;
- a susţine pe alţii;
- informarea forurilor competente din faze incipiente;
- arătarea unui dezacord clar şi detaşarea faţă de astfel de acte;
- discuţii preliminare;
- sesizarea tentativelor şi analizarea situaţiilor cu forurile competente;
- abordare directă imediată;
- evitarea persoanelor, grupurilor predispuse actelor antisociale, neetice;
- supraveghere atentă;
- workshopuri ţinute de persoane care au încălcat codul şi au fost sancţionate;
- discuţii între colegi.

7. Cum pot fi corectate **acţiunile, comportamentele şi atitudinile neetice** din mediul academic?

- implicarea persoanelor abilitate în a ajuta în rezolvare;
- prin asumarea propriilor decizii;
- obiectivitate;
- autocunoaştere;
- scăderea prejudecăţilor;
- consultarea cu forurile competente;
- conştientizare (introspecţie), acceptare, schimbare;

- denunţare, sancţionare;
- auto-analiză;
- discernământ;
- -consultarea periodică a codului etic;
- analizarea minuţioasă a deciziilor;
- participare la cursuri de etică;
- participare la dezbateri pe astfel de teme, voluntariate;
- educare şi auto-educare;
- dezvoltarea unor obiceiuri sănătoase.

8. Ultimul item a vizat modul în care **principiile etice din codul etic universitar vor fi integrate pe viitor de către studenţi în viaţa lor**:

- îmbunătăţirea relaţiilor cu partenerul de viaţă, familia, prietenii;
- îmbunătăţirea relaţiilor la locul de muncă;
- îmbunătăţirea comunicării cu şefii sau angajaţii;
- prin afişarea unui comportament decent, integru, respectuos atât în mediul profesional cât şi în cel cotidian;
- prin promovarea unor valori etice şi prin modelul personal;
- prin practicarea acestor principii etice, ele în timp ajung automatisme, comportamente învăţate;
- dezvoltarea unor comportamente, acţiuni, atitudini etice care vor ajuta în schimbarea în bine a propriilor valori, principii.

Ghidul de interviu a surprins menţinerea unor valori etice ridicate în rândul studenţilor participanţi. Au relevat o bună cunoaştere a codului etic şi în acelaşi timp o implicare suficient de mare la viaţa academică. Din discuţiile libere am putut constata că sunt atenţi la tot ceea ce se întâmplă în mediul lor şi sunt suficient de activi pentru a se implica fie în preîntâmpinarea, fie în corectarea comportamentelor, atitudinilor sau a acţiunilor neetice. Desigur vorbim de percepţii, ceea ce poate fi influenţat de o serie de factori interni la nivel individual şi ţin de principiile şi modelul comportamental propriu. Felul în care este percepută hărţuirea, discriminarea, bullyingul etc. poate fi diferită de la individ la individ dar cu siguranţă ca şi principiu etic este înţeles ca atare.

Responsabilitatea socială incumbă individul (sau instituţia) la a acţiona în beneficiul societăţii în general, iar societatea actuală se bazează pe drepturile omului, unde universităţile au rol fundamental în educarea cetăţenilor responsabili pentru a-şi lua un angajament etic faţă de mediul social.

4. Concluzii

Accesul și integrarea studentului în mediul universitar vine ca urmare a luării unor decizii, a asumării lor dar și a unor investiții în relații care le vor afecta în anii următori. La baza acestor decizii stau cele cinci principii etice (www. Goshen.edu) care le vor influența: autonomia, prevenția răului, a face bine, dreptatea și fidelitatea.

În scopul autonomiei, recunoaștem nevoia ca studentul să devină din ce în ce mai independent, să dezvolte un sentiment crescut de încredere și auto-direcție. În al doilea rând politicile de siguranță (de exemplu, standardele comunitare) sunt concepute pentru a preveni vătămarea persoanelor și a grupurilor, planuri de siguranță care sunt în vigoare pentru a răspunde situațiilor dăunătoare în cazul în care acestea apar. Viața studențească promovează modelarea pozitivă, direcția și oportunitățile de leadership.

Grupurile de studenți, cluburile și evenimentele oferă studenților oportunități de a contribui la o viață activă în campus, unde interacțiunile se încadrează în limitele echității, a dreptății și a toleranței. Înțelegem, de asemenea, că încrederea este esențială pentru dezvoltarea relațiilor. Fidelitatea se reflectă în angajamentul nostru față de confidențialitate, profesionalism și cunoaștere a abilităților și limitărilor noastre. Pentru a fi cel mai semnificativ, încrederea și confidențialitatea sunt acceptate atât de profesori, cât și de studenți atunci când apar probleme sensibile.

Universitățile prin codul etic se asigură ca și perspectivele multiculturale (Krishna, 2019) să fie respectate, diversitățile să funcționeze ca experiențe de învățare pozitive blocând orice acțiune anti-rasistă și asigurând aplicarea drepturilor omului în politicile și practicile școlare.

În concluzie, se poate afirma că educația este și un efort etic. Ființele umane au nevoie de comportament etic asigurat prin educație. Scopul educației etice este de a oferi oamenilor luarea deciziilor pe baza liberului lor arbitru. Normele pot fi predate cu ușurință dar presupun învățare și acceptare, adică manifestarea lor în viața cotidiană.

Aristotel spunea: „*A educa mintea fără a educa inima nu este deloc educație*”.

Referințe:

Crawford, H. T., (1906). Ethical influences in University life, *International Journal of Ethics* 16 (2):145-157. Published by: The University of Chicago Press.

Haigh M, Clifford V.A, *Integral vision: a multi-perspective approach to the recognition of graduate attributes*. Herd. 2011; 30 (5): 573-84.

Ivan, A. S., & Slabu, E. (2021). Considerations regarding the application of ethics norms in the university didactic activity. *"Ethics and Deontology" Journal*, *1*(01), 18–24. https://doi.org/10.52744/RED.2021.01.03

Krishna, K.P, 2019, Importance of Ethics in Higher Education, *IRE Journals*, Volume 2 Issue 7/ ISSN: 2456-8880.

Manea, L., Salcă Rotaru, C. M., (2019). *The Legal Regime of the Decisions of University Ethics Commissions in the Current Jurisprudential Interpretation*. Bull. Transilv. Univ. Braşov, Special Issue Series VII: Social Sciences, Law , Vol. 12, 61.

Perniu, D., Salcă Rotaru, C. M., & Drăghici, C. (2021). Etica mediului în cursurile de Etică şi integritate academică. *Revista Etică şi Deontologie*, *1*(2).

Vâtcă, S. D., Dîrja, M., Salcă Rotaru, C. M., & Giurgiuman, T. (2021). Research Ethics in Universities. *"Ethics and Deontology" Journal*, *1*(01), 52–59. https://doi.org/10.52744/ RED.2021.01.07

http:// www. Goshen.edu/about/community/five-ethical-principles-student-life

Articol

Ethical issue in the Brazilian Electoral Courts

Aspecte etice Tribunalele Electorale din Brazilia

Frederico de CARVALHO FIGUEIREDO[1*]

[1] Civil Servant in the Regional Electoral Court of Minas Gerais; Centro Universitário UNA, Brasil
***** Correspondence: frederico_miarelli@hotmail.com

Abstract: *Electoral Justice is a branch of the Brazilian Judiciary that is specialized in electoral claims and lawsuits, and also has the function of administrating the elections – from the candidacies registration to accreditation of the elected. The constitutional model that defines how the Electoral Courts are composed presents issues to implement the Code of Ethics of National Magistrature since it is essentially different from the rest of the Brazilian Judiciary.*
This paper aims to relate the idiosyncrasies of the Electoral Courts and the impossibility of fulfilling the ethical principles stated in the Code, especially independence and impartiality. The methodology is essentially a literature review, focusing on the normative determinations in Brazilian law. As a result, the paper points out that the implementation of the ethical principles described in the Code is impossible in the constitutional interpretation that imposes to the Electoral Justice a completely different model than the other Judiciary branches.
Keywords: *Electoral Courts, guarantees, independence, Electoral Justice, Cod of Ethics*

Rezumat: *Justiția Electorală este o ramură a sistemului judiciar brazilian care este specializată în cereri și procese electorale și are, de asemenea, funcția de administrare a alegerilor – de la înregistrarea candidaturilor până la acreditarea aleșilor. Modelul constituțional care definește modul în care sunt compuse Curțile Electorale prezintă probleme pentru implementarea Codului de Etică al Magistraturii Naționale, deoarece este esențial diferit de restul sistemului judiciar brazilian. Lucrarea își propune să relaționeze idiosincraziile instanțelor electorale și imposibilitatea îndeplinirii principiilor etice enunțate în Cod, în special independența și imparțialitatea. Metodologia este, în esență, o revizuire a literaturii, concentrându-se pe determinările normative din*

Citation: de Carvalho Figueiredo, F., (2022). Ethical issue in the Brazilian Electoral Courts. *Etică și Deontologie.* *2*(2), 88-95
https://doi.org/10.52744/RED.2022.02.07

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

dreptul brazilian. În consecință, lucrarea arată că implementarea principiilor etice descrise în Cod este imposibilă în interpretarea constituțională care impune Justiției Electorale un model complet diferit față de celelalte ramuri ale Justiției.

Cuvinte cheie: *instanțele electorale, garanții, independență, justiție electorală, cod de etică*

1. Introduction

Brazil has a specialized branch of the Judiciary to analyze electoral claims and lawsuits. It is called the Electoral Justice. Besides solving conflicts in elections and related to campaigns and political propaganda, it is responsible to operationalize the elections i.e. administrating the whole electoral process, from the acquisition and programming of the electronic ballot boxes to the counting of votes and the accreditation of those elected.

Despite its importance, the constitutional definitions of Electoral Justice are massively different from the rest of the judiciary branches. Those differences can have huge effects on ethical definitions of the Judiciary, especially concerning the independence and impartiality of the judges.

This paper aims to analyze the applicability of the Brazilian Code of Ethics of the National Magistrature in the Electoral Courts, the idiosyncrasies of that judiciary branch, and the conflicts that may arise from those.

To present this conflict, the paper begins by describing briefly the Brazilian Electoral Justice Model, as well as how the magistrates that compose its body are selected. Then it points out the necessary guarantees and limitations imposed by constitutional decree and necessary to maintain the impartiality and independence of the judges.

There is a discussion on how the Brazilian Code of Ethics in National Magistrature defined the main ethical principles to be complied with by Brazilian magistrates, focusing on impartiality and independence – aspects that will be addressed further on, when assessing the model for Electoral Justice and its issues on the fulfillment of the ethical parameters defined in the Code.

2. Brief description of the Brazilian Electoral Justice Model

The Electoral Justice has Federal jurisdiction, and its composition is: the TSE (*Tribunaj Superior Eleitoral* - Superior Electoral Court), as the summit organ having the final word in electoral themes, composed of seven judges; the TREs (*Tribunais Regionais Eleitorais* - Regional Electoral Courts), existing one in each federate state, and the Electoral Judges, monocratic organs (that are not strictly Courts in Brazil)

which stand at the first level of the Electoral judiciary system. Such is the model defined in the Brazilian Constitution (Congresso Nacional, 1988): art. 118. „Are organs of the Electoral Justice:

I. The Superior Electoral Court;
II. The Regional Electoral Courts;
III. The Electoral Judges"

Besides those organs, there's a fourth: the Electoral Juntas, composed of the Electoral Judge and four other citizens. Their role is to solve issues concerning vote counting, for instance. But its role was emptied by the advent of the electronic ballot box.

But there is a point where the Electoral Justice differentiates itself from the other branches of the Judiciary: it has no judges of its own and is formed by magistrates from different organs of the Judiciary. In the collegiate organs are also two openings for jurists - lawyers with remarkable juridical knowledge and unblemished reputation. That being said, the composition of the Electoral Courts is presented in articles 119 and 120 of the Brazilian Constitution (Congresso National, 1988):

"Art. 119. The Superior Electoral Court is composed of, at least, seven members, chosen from:

I - by election, with secret votes:

a) three judges from the Ministers of the Supreme Federal Court;
b) two judges from the Ministers of the Superior Justice Court;

II - by the nomination of the President of the Republic, two judges among six lawyers with remarkable juridical knowledge and moral character, indicated by the Supreme Federal Court.

Art. 120. There will be one Regional Electoral Court in the Capital of each state and the Federal District.

§1º - The Regional Electoral Courts are composed of:

I - by election, with secret votes:

a) two appeal judges from the judges of Justice Court;
b) two first-level judges chosen by the Justice Court;

II – one judge from the Federal Regional Court with headquarters in the Capital of the state or the Federal District, or if there is not one, a federal judge chosen by the respective Federal Regional Court;

III - by the nomination of the President of the Republic, two judges among six lawyers with remarkable juridical knowledge and moral character, indicated by the Justice Court".

The „borrowed" judges that compose the Electoral Justice Courts and the judges from the jurist vacancies can remain in service for a two-year term, and never for more than two terms.

When the Constitution presents this model, without judges of its own, it places the Electoral Court in a very different position than the regular model of the rest of the Judiciary. The other organs of this branch have judges who are sworn in the function after a public selection, usually with tests and evaluation of titles. Despite that difference, it is made clear that the electoral magistrates shall have the same guarantees other judges have (Figueiredo, 2022).

It is important to mention that the judges who are in the Elections Court must also fulfil the duties in their regular offices.

3. Guarantees and limitations for judges' impartiality in Brazilian law

Brazilian Constitution points out that the judges (including electoral ones) have tenure, irremovability, and irreducibility of salaries. Those are some guarantees that allow the magistrate to judge freely and independently (Friede, 2019). But there is no form to make the guarantees be upheld within the model adopted by the Electoral Justice.

Tenure is the guarantee of permanence in the office, only possible to be cast aside by judicial decision, mandatory retirement, or the own judge's will. But this guarantee is incompatible with the two-year term model adopted in Electoral Courts. Of course that judges from different Justice organs will have this guarantee in their original offices, but the jurists will not.

Irreducibility of salaries cannot be implemented as well. Despite the determination of the impossibility of reducing the salaries of magistrates, Law 8.350/1991 determines that the Electoral Court judges receive a bonus for each session of the Court they participate (Congresso Nacional, 1991). But the law also imposes a limit for the number of sessions possible in a month: eight regularly and fifteen during the election period. As such, the salary value changes according to the number of Court sessions.

Only the irremovability, the impossibility of being transferred territorially to another office, is possible of being implemented. Therefore, the Electoral Court judges do not have the same guarantees as their peers from other branches of the Judiciary, as constitutionally intended.

On the other hand, magistrates in Brazil have limitations that aim to keep their impartiality: among them, it is important to point out that the Brazilian Constitution dictates that they cannot practice law. The prohibition remains after the judge leaves the office for a period of three years, to avoid any conflict of interest.

But the jurists that are members of the Electoral Court still can practice law. Brazilian Supreme Court decided that „the incompatibility with the practice of law

does not reach the electoral judges and their replacements, such is the composition of the Electoral Justice established in the Constitution (STF, ADI 1.127/DF). The National Council of Justice, an administrative organ that regulates the Judiciary, imposes at least one limit to the practice of law by the jurist members: they cannot practice in the Court they are part of. The scene is absurd: they can practice in other courts, including those of their fellow peers originally come from.

4. The Code of Ethics of National Magistrature and the issues in the Electoral Courts model

In the 66th ordinary session of the National Justice Council, the organ approved the Code of Ethics for the National Magistrature. As such, it presents the main principles that must be observed by all judges in Brazil. Those principles are independence, impartiality, knowledge, capacitation, courtesy, transparency, professional secrecy, prudence, diligence, professional and personal integrity, honor, and decorum.

In this digression, the focus will be on two of those: independence and impartiality.

The Code of Ethics states that the magistrate should be independent and not interfere, in any way, in his peers' ruling, except in respect of legal determinations.

In Elections Courts, each judge has his functional independence, and they can decide in the way they think is right. But there is one problem that emerges from the model: there is a hierarchical relation between the members of the Court.

Serejo (2011) affirms that the judge should cultivate his independency and respect his peers, especially concerning the appeal judges.

The appeal judges in the TREs and the Supreme Court Ministers in the TSE have an administrative hierarchy over the judges and Superior Justice Court Ministers, respectively. In the TREs cases, the appeal judges can even influence the career development of the judges in their original Court, the Justice Tribunal. As such, despite the functional independence, there is almost a hierarchical obedience that may present itself.

The same author (Serejo, 2011) states that independence is based on the achievement of guarantees of tenure, irremovability, and irreducibility of salaries. As was pointed out before, in the Electoral Court those guarantees are rarely present, creating opportunities for bias in the judicial decisions.

The absence of limitations for jurist members to practice law is also an open door for breach of impartiality. Since the judge can advocate in other Courts and Judiciary branches, he can act, eventually, in front of his Electoral Court peers. The advantage – even if not desired – is unfathomable.

Impartiality exists in the very definition of jurisdiction since the judge will always be a third party equidistant to the parts in the lawsuit (Carneiro, 2010; Neves, 2018; Didier Júnior, 2016; Theodoro Júnior, 2017). This principle is also a Human Right, as stated in the São José da Costa Rica Pact (Congresso Nacional, 1992).

On the topic of impartiality, the possibility jurist-judges have to practice law is a menace to the whole judicial system. Usually, when sworn into Electoral office, the jurists keep their firms (many of those acting in the Electoral Justice) and remain practicing law in other organs of the Judiciary.

That allows for them to advocate among their electoral peers in other law fields – where those peers (Justice Courts, Federal Judges, Superior Justice Court, or Supreme Federal Court) originally are from.

It cannot be understated the importance of comprehending the Electoral Courts as political courts. Their members are chosen by vote or appointment, and not by the regular criteria implemented in Brazilian law – public selections for judges, merit or seniority for appeal judges. As such, with the judges' brief terms, the composition of Electoral Courts can be changed from one election to another – since Brazil holds elections every two years.

Understanding the political characteristic of the Electoral Courts presents an even greater problem: the possibility to change the Courts in the interest of the other Judiciary organs (choosing the judge members by vote) or the Executive (nominating the jurist members). This possible influence forbids the existence of any independence to judge the lawsuits presented to the court, sometimes by the very same person that nominates the magistrate.

5. Conclusions

The different treatment the Constitution decided to give the Electoral Justice imposes several challenges to comply with the Brazilian Code of Ethics of National Magistrature.

The two first principles stated in the code, impartiality, and independence, are at risk with the very definition of the judges that will compose the Courts.

The political decisions in nominations and elections of Electoral Court members associated with the removal of some guarantees of the magistrature result in a possible biased composition of the Court. This may lead to decisions that privilege specific groups related to the organs that selected the Court members.

To allow the jurist judges to practice law, even among their Court peers is an abomination that has to be purged from Brazilian law. This understanding, a result of a Supreme Court decision, is by itself an aberration that offends fiercely the Code of Ethics.

The administrative hierarchical relationship between Court members is also an issue to be dealt with if independence is to be achieved. Even unwillingly, this relation may result in obedience that can redefine the decision of the Court.

In essence, the Brazilian constitutional model for Electoral Justice forbids the implementation of the ethical principles inscribed in the Code of Ethics of National Magistrature. The future of Brazilian Electoral Justice – especially with the crescent judicialization of politics – demands impartiality and independence, as they are mandatory, in a State guided by the rule of law, to make the judicial decisions reliable and trustworthy.

The 2022 elections – which repercussions are still to be discovered – are a prime example of the necessity to rethink the Brazilian Electoral model. Future studies may relate the results of this year's election – such as political violence, fake news, political fraud, and irregular propaganda – and the decisions of the courts, as long as their political and organizational aspects, and their relation to the ethical principles described in the Code.

References

Congresso Nacional. (1988). *Constituição da República Federativa do Brasil*.

Congresso Nacional. (1991) Lei 8.350, de 28 de dezembro de 1991. Dispõe sobre gratificações representações na Justiça Eleitoral. Brasília: Congresso Nacional.

Congresso Nacional. (1992). Decreto 678, de 6 de novembro de 1992. Promulga a Convenção Americana sobre Direitos Humanos (Pacto de São José da Costa Rica), de 22 de novembro de 1969. Brasília: Congresso Nacional, 1992. Disponível em <http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/decreto/d0678.htm>. Acesso em 05/05/2021.

Carneiro, A. G. (2010). *Jurisdição e competência: exposição didática, área do direito processual civil*. 17 ed. São Paulo: Saraiva.

CNJ. (2008). *Código de Ética da Magistratura Nacional*. Brasília: CNJ.

Didier Júnior, F. (2016). *Curso de Direito Processual Civil: introdução ao Direito Processual Civil*, parte geral e processo de conhecimento. 18 ed. Salvador: JusPodivm.

de Carvalho Figueiredo, F. (2022). *A democracia representativa enquanto simulacro: Uma análise crítica de elementos do Direito Eleitoral brasileiro*. [Tese de Doutorado. Programa de Pós-Graduação em Direito]. Belo Horizonte: PUCMinas.

Friede, R. (2019). *Da imparcialidade do julgador à luz do novo Código de Processo Civil*. Revista Eletrônica de Direito Processual, ano 13, v. 20, n. 1, Jan/Abr.

Neves, D. A. A. (2018). *Manual de Direito Processual Civil*. Vol. único. 10ª ed. rev., ampl. e atual. Salvador: Juspodivm.

Serejo, L. (2011). Comentários ao Código de Ética da Magistratura Nacional. Brasília: ENFAM.

STF. Acórdão na ADI 1127 de 1994. Ação Direta de Inconstitucionalidade. Lei 8.906, de 4 de julho de 1994. Estatuto da advocacia e a Ordem dos Advogados do Brasil. Dispositivos impugnados pela AMB. Prejudicado o pedido quanto à expressão „Juizados Especiais", em razão da superveniência da Lei 9.099/95. Ação Direta conhecida em parte e, nessa parte, julgada parcialmente procedente. Brasília: STF, 2006. Disponível em <https://jurisprudencia.s3.amazonaws.com/STF/IT/ADI_1127_DF_1279038771875.pdf?AWSAccessKeyId=AKIARMMD5JEAO67SMCVA&Expires=1626453445&Signature=g70p94cDrOJHsxffRRq3BepBFVk%3D>. Acesso em 14/05/2021.

Theodoro Junior, H. (2017). *Curso de Direito Processual Civil: Teoria geral do direito processual civil, processo de conhecimento e procedimento comum*. Vol. I. 58ª ed. rev., atual. e ampl. Rio de Janeiro: Forense.

Article

Involvement of the University Ethics Commissions regarding the existence of plagiarism from different perspectives: MEC Order no. 5229/2020 and ME Order no. 5255/2021

Implicarea Comisiilor de etică universitară cu privire la existența plagiatului din diferite perspective: Ordinul MEC nr. 5229/2020 și Ordinul ME nr. 5255/2021

Laura MANEA[1*]

[1] Transilvania University of Brașov, Romania
* Correspondence: manea@unitbv.ro

Abstract: The preoccupation of the Romanian Ministry of Education regarding ethics and integrity in higher education began with the highest level of studies, the doctoral studies. In time, the standards and implementation of anti-plagiarism mechanisms were also adapted to the master's and bachelor's works, in parallel with their introduction as a compulsory discipline in the university curriculum as „*Ethics and Integrity*". The first measures were adopted in 2016 were to verify and sanction plagiarism in Doctoral Theses on the occasion of their completion and public defense. In 2021, based on the rules established in 2016, the central authorities retroactively extend this rule for all doctoral theses defended since 1990, through the mechanism of identification and verification of similarities between theses. At the same time there was the development of the platform with public access to all doctoral theses, a platform supported by the Portal Integrated Educational Register (https://rei.gov.ro), motivated by the need to increase transparency in the field of academic integrity. These administrative measures, although being applied retroactively and anachronic to the previous procedures, try to bring equity in the verification of doctoral theses from the perspective of similarities.

.

Keywords: *plagiarism, similarities, platform, ethics, university ethics commission*

Citation: Manea, L., (2022). Involvement of the University Ethics Commissions regarding the existence of plagiarism from different perspectives: MEC Order no. 5229/2020 and ME Order no. 5255/2021. *Etică și Deontologie. 2*(2), 96-105
https://doi.org/10.52744/RED.2022.02.08

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Rezumat: *Preocuparea Ministerului Educației din România privind etica și integritatea în învățământul superior a început cu cel mai înalt nivel de studii, studiile doctorale. În timp, standardele și implementarea mecanismelor antiplagiat au fost adaptate și la lucrările de master și de licență, în paralel cu introducerea lor ca disciplină obligatorie în programa universitară ca „Etică și Integritate". Primele măsuri care au fost adoptate în 2016 au fost verificarea și sancționarea plagiatului în Tezele de Doctorat cu ocazia finalizării și publicării acestora. În anul 2021, în baza regulilor stabilite în 2016, autoritățile centrale extind retroactiv această regulă pentru toate tezele de doctorat susținute începând cu anul 1990, prin mecanismul de identificare și verificare a asemănărilor dintre teze. Totodată a avut loc dezvoltarea platformei cu acces public la toate tezele de doctorat, platformă susținută de Portalul Registrului Educațional Integrat (https://rei.gov.ro), motivată de necesitatea creșterii transparenței în domeniul integrității academice. Aceste măsuri administrative, deși sunt aplicate retroactiv și anacronic procedurilor anterioare, încearcă să aducă echitate în verificarea tezelor de doctorat din perspectiva asemănărilor.*

Cuvinte cheie: *plagiat, similitudine, platformă, etică, comisie de etică universitară*

1. Compliance with ethical principles in scientific research in Romanian universities and research institutes

In today's society with new information technologies and unlimited access through the Internet to different sources and bibliographic resources, the concern for preventing and combating plagiarism in scientific research, but also educational, has become a *desideratum* in the development of a culture of scientific integrity, which both legislatively and administratively higher education institutions are responsible to develop. And because the imposition of a conduct is done both through good practices implemented through institutional strategies, but also through the application of sanctions for violating the rules, higher education institutions have built and implemented their own regulations (there are also separate provisions on university ethics in the University Charter) and instruments in the context in which the Education Law no. 1/2011 (LEN) defines the role and attributions of the University Ethics Commission in academic activity (Law, 2011). The activity of verifying and ascertaining the violations of the ethical principles of these institutional commissions is completed at central level with the activity of the Council for Ethics and Management of University (CEMU), respectively of the National Council for Ethics of Scientific Research, Technological Development and Innovation (CNECSDTI), about the competences and attributions of which we also find regulations in the education legislation (art. 217-218, LEN).

Academic integrity, a fundamental organizational value in the academic environment, translates into the public responsibility assumed by higher education institutions in the sense of observing their own policies of equity and academic ethics

contained in the University Charter itself, the second part of which is the Code of Ethics and Professional Deontology (art.124 reported to art.128 para.2 LEN). Taking into account the scientific research component of the teaching staff norms but also of the activity of the students from the three university study cycles, in the codes of ethics of the Romanian universities (UNIVBUC, 2020; ASE, 2020; UBB, 2013) we unanimously find the definition and criminalization of plagiarism as a violation of the academic integrity, being either of a deliberate nature, being carried out with awareness and intention to deceive, or accidentally. The definition is in accordance with the rule of Article 4 para. (1) lit. d) of Law no. 206/2004, normative act on good conduct in scientific research activity adopted before the current law on national education (Law, 2004).

Although there is no minimum mandatory code of ethics for higher education institutions, but only the legal obligation for this code of ethics to be part of the University Charter, Romanian universities have adopted since 2011 this code of ethics with the revision of the books according to the new law on education (Law, 2011). Thus, we find in all codes of academic ethics the principle of integrity transposed by the obligation of intellectual correctness and honesty of teachers in their activity - Chapter II from UNIVBUC Code of ethics - (UNIVBUC, 2020) or by moral and professional integrity along with respect for scientific probity - art. 78 para.1 letter b) and letter e) in ASE Code of ethics - (ASE, 2020), respectively the statement as fundamental principles of intellectual integrity and honesty - art. 14-31 of UBB Code of Ethics – (UBB, 2013), to name just a few concrete examples.

In all codes of university ethics, plagiarism is criminalized as a serious violation of university ethics, with regard to both the activity of teachers and students, with the university authority getting its competences in analyzing and sanctioning deviations from ethics as defined in the University Ethics Commission.

As per the studies of various social organizations (ANOSR, 2016) and media materials (Bechir, 2016), sometimes with political biases, but also taking into account the official report of the relevant ministry (MEN, 2018), we see without a doubt an upward evolution at national level of the number of students in cycle III (doctoral studies) with an average of approximately 19,000 students / academic year in the period 2013-2018 (on the background of expansion and doctoral fields) and 1800-1900 scientific PhD titles annually awarded in the period 2016-2017. The peak of the PhD titles issued was reached in 2012 (the generation registered in 2009, on the old form of the education legislation) when 6,258 PhD degrees were issued (Bechir, 2016), at which time, against the background of plagiarism scandals especially in the cases when the scientific title was awarded to a political person, the annual number of doctoral theses validated by The National Council for the Attestation of University

Titles, Diplomas and Certificates (CNATDCU) in order to issue the scientific title has begun to substantially reduce.

Since scientific activity does not mean only the doctoral studies in universities, but also the articles and scientific research materials of the teaching staff in higher education, but also of the research staff of the national research institutes, obviously the problem of the integrity of the scientific research activity is one of the principles of good conduct mentioned and guaranteed in their activity and by the national research institutes in different fields.

Although from 2020 until now, according to GEO no. 212/2020, the research institutes are subordinated to the Ministry of Research, Innovation and Digitalization (Ordinance, 2020), by splitting the research component from the former ministry of education to which the corresponding component in the field of communications from the former ministry of transport, infrastructure and communications was attached, the activity of these national institutes is regulated by the general legislation of research, which includes as it appears on the website of the relevant ministry (https://www.research.gov.ro/ro/articol/1021/legislatia-sistemului-de-cercetare) in addition to the Law on National Education no.1/2011, Law no.319/2003 on the Statute of research and development personnel, Government Ordinance no. 57/2002 on scientific research and technological development and of course the Law no. 206/2004.

Thus, in the codes of ethics of the national research institutes (most of them revised in 2021 based on the guide elaborated by CNECSDTI (CNECSDTI, 2020)) we find the same principles regarding the integrity and honesty of the researcher regarding his own activity and the observance of the contribution of predecessors, competitors or partners, for example: art.13-17 (INCDSB, 2021), chapter 3 and 4 (INCDMTM, 2009), art.10-13 and art.37 (ICF, 2021). Also, the institutional authority in the research institutes that watch over the observance of the standards of ethics and integrity is the ethics committee.

Even in the case of codes of ethics at the level of research institutes, there is no mandatory minimum code to be taken over in its own regulations by the institutes, although in 2021 the CNECSDTI, currently under the authority of the Ministry of Research, Innovation and Digitization, elaborated in November 2020 a Guide to Integrity in Scientific Research (CNECSDTI, 2020). This document with the value of recommendation provides in a detailed and objective way, unlike any other regulatory or administrative sources that we have analyzed in this material, a series of mechanisms and principles in identifying plagiarism in scientific papers (chapter 3-5 in CNECSDTI Guide) that can be useful to any ethics committee.

Analyzing the activity of the ethics commissions in the verification of complaints regarding plagiarism in scientific papers, whether electronic tools are

used to verify similarities, such as verification programs in the case of doctoral theses, or objectively applying principles from the CNECSDTI Guide (CNECSDTI, 2020), leads us to the conclusion that in the analysis of the existence of plagiarism must be involved, in addition to the members of the ethics committee, an expert from the field to which the analyzed work refers, who also has knowledge specific to the field and who can perform much better a qualitative analysis, not only by reference to strictly technical criteria that can be applied by the members of the analysis committee.

As for the need for a qualitative analysis by an expert in the respective field to be carried out after an analysis through electronic programs for the identification of similarities, we support it as being appropriate for the final decision on plagiarism, especially with reference to the verification of the works in the legal field, thus being in line with the recommendation of the CNECSDTI Guide – chapter 5.4. letter b) (CNESDTI, 2020).

2. The activity of the University Ethics Commission on preventing and combating plagiarism regarding doctoral theses

About the regulation of the activity of the councils at central level and the need to adapt and harmonize the secondary legislation on quality and ethics norms in research, there are lately legal reports and analyses (ANOSR, 2016, p.11-15; Salcă, Manea, 2021, p. 32-43), which is why in this article we propose to analyze by comparison the activity and competence of the university ethics commission established by the two administrative acts of the relevant ministry of the consecutive years 2020 and 2021 regarding the doctoral theses, as scientific research papers.

In fact, initially, the involvement of the University Ethics Commission in the procedure of prior verification of the public defence of a doctoral thesis was made since 2016, also by administrative act, respectively by Government Decision no. 134/2016 in the sense that after the technical verifications through software / platforms regarding the existence of the similarities of a thesis in the public defence procedure or upon the notification of the members of the public support committee, the procedure is suspended and the ethics commission is invested to verify the existence or not of plagiarism. Based on a decision of the University Ethics Commission regarding the non-confirmation of plagiarism, the procedure of public defence of the doctoral thesis continues, respectively on the basis of a decision to confirm plagiarism, the University Ethics Commission will apply sanctions both with regard to the paper and with regard to the author of the paper, the doctoral student, the doctoral supervisor not being the subject of research in this procedure.

Comparative analysis was used because the two administrative acts issued in the same field regarding the increase of the integrity of scientific research from the

perspective of quality and observance of ethical principles by integrating the contribution of other authors / professors in the development of an original idea when writing scientific papers, in fact concerns two distinct activities: OMEC no. 5229/2020 refers to the verification of plagiarism regarding a thesis PhD in the procedure of completion (for public defense), while OME no.5255/2021 involves the verification at present by the University Ethics Commission of the suspicion of plagiarism regarding a thesis already defended, from the period 1990-2016.

Although the Commission for University Ethics has competences regarding the verification of plagiarism complaints on scientific papers regardless of the date of publication of the paper, as there is no statute of limitations for the act of plagiarism (which we support and consider appropriate for quality assurance), the fact that in the procedure regulated by OME no. 5255/2021 is invested the ethics commission to verify a thesis publicly supported (Order, 2021), so also verified by the specialized authorities at central level, including CNATDCU and to give a verdict on whether or not to confirm plagiarism, gives the university ethics commission an authoritarian position on CNATDCU.

CNATDCU acquires through OMEC no. 5229/2020 in the thesis evaluation procedure competences regarding the identification of plagiarism and regarding the activity of the doctoral student, considering the electronic platform managed by CNATDCU on which the entire activity from during the doctoral studies of the doctoral student, but the verification of the articles published by the doctoral student, as well as of the didactic materials within the doctoral programs (specialist reports) was and remains within the competence of the University Ethics Commission if there are reports of suspected plagiarism, the doctoral student being part of the academic community.

Taking into account the position of the University Ethics Commission and the competence of such a verification carried out, we consider that it would have been appropriate to specify in OMEC no. 5229/2020 that such a verification carried out by the University Ethics Commission acquires the authority of res judicata (Order, 2020).

3. Regulated transparency in the activity of verifying the observance of university ethics and deontology in the elaboration of doctoral theses

Against the background of the scandals supported by the media regarding the plagiarism of doctoral theses in the case of the characters in the political sphere, but also as a result of the very large number of doctoral theses confirmed after the 2000s, the education ministry adopted a national strategy for preventing plagiarism regarding doctoral theses. Thus, it is implemented the obligation of higher education

institutions in which doctoral theses were defended in 1990-2016 to start a transparent and objective procedure to verify the observance of university ethics and deontology in the elaboration of doctoral theses. The procedure refers to the entire period 1990-2016 which includes also the period 2010-2014 when non-reimbursable European funds for financing doctoral studies through doctoral scholarships have been allocated to Romania, thus making this university study programs more attractive.

Thus, OME no. 5255/2021 is issued through which universities are obliged to establish their own strategies for preventing and combating plagiarism in the institution, but at the same time retroactively to carry out a verification of doctoral theses from the period 1990/2016 (the year of introducing the electronic procedure for verifying doctoral theses with the platform of similarities through the Government decision no. 134/2016 (Decision, 2016)) from the perspective of observing the rules of ethics and deontology in the drafting of these papers. Thus, the universities were obliged to set up an administrative service/office to be responsible for the digitization of doctoral theses from the period 1990-2016, most of them being only in print (or mail) format, on paper, and with the format thus digitized to check in the platforms of similarities in which the doctoral theses are currently verified before the public defense.

Taking into account the technological limitations, in the sense that the similarity platform carries out checks by comparing the analyzed text with those from the databases currently existing, it is not possible to select at the level of the databases from the period of the presentation of each doctoral thesis, as well as the fact that the quality standards and the criteria for citing certain papers differ from one period to another, from one institution to another, the results thus obtained through the procedure imposed by OME no. 5255/2021 are left to the appreciation of each university that will draw up a final report to be submitted to the relevant ministry (Order, 2021).

At the same time, OME no. 5255/2021 left it to the discretion of CNATDCU and ensured the independence in its actions, the possibility of verifying the doctoral theses from the period 1990-2016 on the basis of a referral, which implies a duplication of verifications, all the more so as the verification carried out by CNATDCU, according to its own regulations, differs from the verification procedure carried out by the ethics committee which operates, inter alia, also on the adversarial principle of the parties, thus ensuring a real and effective right of defence.

This approach is supported by the Ministry, which, at central level, has also started the procedures for the configuration of a public platform of the Integrat Educational Register (REI) where the doctoral theses defended in higher education institutions from 2016 to 2022 can be accessed in full format (Platforma REI (gov.ro)),

for which the authors have not opted or the term of separate publication of the thesis has expired, in total there are about 13,000 works loaded.

The REI database will be extended as the implementation of OME no. 5255/ 2021 is carried out at the level of all universities and doctoral institutions that will digitize all their doctoral theses.

4. Conclusions

According to the general norms of the Education Law but also of Law 206/2004, the competence in researching and confirming plagiarism regarding a scientific paper (without distinguishing between a doctoral thesis and article / research material published in specialized journals) lies with the Ethics Commission (the commission for university ethics in the case of higher education institutions), a body entitled as based on the findings and individualization of the context of plagiarism (procedure that includes the hearing of the complained party) to apply sanctions, including with effect on the plagiarized work but also on the author.

Within the procedure for awarding the scientific title of Doctor, based on the doctoral thesis publicly defended after verifications and analyses of the text in different commissions, we state that in respect of doctoral theses publicly defended at the level of the doctoral school, competences in the evaluation of doctoral theses is acquired by the CNATDCU, through the administrative act (OMEC no. 5229/2020) competences in the evaluation of doctoral theses from the perspective of professional ethics standards, including the existence of plagiarism within the thesis or the activity of the Doctoral student.

This final verification carried out by the CNATDCU evaluators may occur on a previous check on the suspicion of plagiarism in the analysis phase of the doctoral thesis upon the notification of one of the members of the guidance committee or of the public support committee, and the Ethics Commission at the level of the doctoral organizing institution that carried out the verification in advance did not confirm the plagiarism, but the verdict of the CNATDCU evaluators is definitive and somewhat authoritative because it is not based on an analysis carried out in contradiction with the one in question, as the CNATDCU evaluators are experts in the field of commission and doctoral studies. Thus, the verdict of the CNATDCU evaluators confirming plagiarism will lead to the rejection of the thesis (sanction applied to the act of plagiarism), and the General Council of CNATDCU will analyze the responsibility of the doctoral supervisor or of the doctoral school, being able to decide in the sense of applying one of the administrative sanctions provided for in art.170 LEN: the withdrawal of the quality of doctoral supervisor or the withdrawal of the

accreditation of the doctoral school, so the sanctions do not stop only at the level of the doctoral thesis and of the student, the author of the thesis.

Regarding the involvement of the ethics commission in the analysis of the complaint or suspicion of plagiarism based on the provisions of OME no. 5255/2021, we find that from the new CNATDCU can carry out a verification in parallel with that of the ethics commission of the university, the checks being independent and not having the authority of res judicata the conclusions of the ethics commission, because the analysis carried out by CNATDCU is justified based on the mechanisms of quality assurance in scientific research, and on the clearly superior position of the National Council towards the university ethics commission.

In both cases we consider that the analyses on the existence of plagiarism carried out by the CNATDCU evaluators, experts in the scientific field as I said before, are final (although as an administrative act the CNATDCU decision can be challenged in the administrative court) and authoritative based exclusively on technicality, practically the perpetrator having no possibility of direct defense, but only on the basis of appeal against the decision of confirming plagiarism.

References

ANOSR, (2016) – Alianța națională a Organizațiilor Studențești din România, Universitățile „copy-paste": fenomenul plagiatului și impostura academică în învățământul superior românesc – perspectiva studenților (*"Copy-paste" Universities: the phenomenon of plagiarism and academic imposture in the Romanian higher education – students' perspective,* 2016), revised edition june 2016, accessed October 2022, link https://anosr.ro/wp-content/uploads/2016/06/pozitie_ANOSR_plagiat_etica_2016-6-iunie.pdf

ASE, (2020). Academia de Studii Economice, București, Code of Ethics of ASE Bucharest – Chapter XV of the ASE Charter, accessed link https://etica.ase.ro/codul-de-etica-al-ase/

Bechir, M. (2016) – *România doctoratelor: Sinistrul avânt și spectaculoasa cădere a unei industrii business to business între politicieni și universități*, accessible at: https://cursdeguvernare.Ro /exlusivitate-romania-doctoratelor-spectaculosul-avant-si-brusca-decadere-a-unei-industrii-business-to-business-intre-pliticieni-si-universitati.html

CNECSDTI, (2020). CNESDTI, *Ghid de integritate în cercetarea științifică* (Integrity Guide in Scientific Research), accessed at: https://www.research.gov.ro/uploads/sistemul-de-cercetare/organisme-consultative/cnecsdti/2020/ghid-integritate-in-cercetarea-stiintifica-cne-2021.pdf

Decision, (2016). Hotărâre nr. 134 din 2 martie 2016 pentru modificarea și completarea Codului studiilor universitare de doctorat, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 681/2011, published in the Official Gazette no. 182 of 10.03.2016, accessed link: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/176458

ICF, (2021). Institutului de Chimie Fizică Ilie Murgulescu al Academiei Române, Codul de conduită de etică și deontologie profesională al Institutului de Chimie Fizică Ilie Murgulescu (Code of Conduct for Ethics and Professional Deontology of the Institute of Physical Chemistry Ilie Murgulescu, Romanian Academy, Bucharest), accessed at: https://www.icf.ro/

Institut/legislatie/Codul%20de%20etica%20si%20integritate%20al%20personalului%20din%20ICF.pdf

INCDSB, (2021). Institutul național de Cercetare-Dezvoltare pentru Științe Biologice, Codul de etică (National Institute of Research and Development for Biology Sciences, Code of Ethics) accessed link https://www.incdsb.ro/wp-content/uploads/Cod_de_etica_INCDSB_2021.pdf

INCDMTM, (2009). Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Mecatronică și Tehnica Măsurării, Codul de conduită etică și deontologie profesională (National Institute of Research and Development for Mechatronics and Measurement Technique, Code of Conduct for Ethics and Professional Deontology), accessed at: https://incdmtm.ro/COD_CONDUITA_ETICA.pdf

Law, (2004). Law no.206 of May 27, 2004 on good conduct in scientific research, technological development and innovation, published in the Official Gazette no.505/04.06.2004 with subsequent amendments.

Law. (2011). Law no.1/2011 of national education, published in the Official Gazette no. 18/10.01.2011, accessible to: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/125150

Order, (2020). Order no.5229 of August 17, 2020 for the approval of the methodologies regarding the granting of the certificate of empowerment, the awarding of the PhD title, as well as the settlement of complaints regarding the non-observance of quality standards or professional ethics, including on the existence of plagiarism, within a doctoral thesis, published in the Official Gazette no.783 of 27.08.2020.

Order, (2021). Order no. 5255 of 10 September 2021 of the Ministry of Education on the verification of compliance with university ethics and deontology in the elaboration of doctoral theses from 1990-2016, published in the Official Gazette no.888 of 16.09.2021.

Ordinance, (2020). Government Emergency Ordinance no. 212 of December 28, 2020 on the establishment of measures at the level of the central public administration and for the amendment and completion of certain normative acts, published in the Official Gazette no.1307 of 29.12.2020.

MEN, (2018). Ministerul Educației naționale, Raport privind starea învățământului superior din România 2017 - 2018 (Report on the state of higher education in Romania 2017-2018), accessed at: https://www.edu.ro/sites/default/files/Raport%20privind%20starea%20%C3%AEnv%C4%83%C8%9B%C4%83m%C3%A2ntului%20superior%20din%20Rom%C3%A2nia_%202017%20-2018.pdf

Salca Rotaru C.M., Manea L. (2021). De lege ferenda cu privire la reglementările cu impact asupra activității comisiilor de etică universitară. *Revista Etică și Deontologie*. 1(1), 32-43. https://doi.org/10.52744/RED.2021.01.05

UBB, (2013). Babeș-Bolyai University, *Code of Ethics and Deontology of Babeș-Bolyai University*, accessed https://www.ubbcluj.ro/ro/despre/organizare/files/etica/Codul_Etic_al_UBB.pdf

UNIVBUC, (2020). University of Bucharest, *Code of Ethics and Deontology of the University of Bucharest*, accessible to: https://unibuc.ro/wp-content/uploads/2021/01/CODUL-DE-ETICA-SI-DEONTOLOGIE-AL-UNIVERSITATII-DIN-BUCURESTI-2020-1.pdf

NOUTĂŢI LEGISLATIVE

Noutăţi legislative privind avertizorul de integritate

Laura MANEA[1*]

[1] Transilvania University of Braşov, Romania
* Correspondence: manea@unitbv.ro

Prezentam în numărul anterior al revistei o analiză a reglementărilor la nivel european cu privire la consilierul de etică şi activitatea acestuia în instituţiile publice, în vederea prevenirii abaterilor profesionale din zona administraţiei publice şi a analizelor periodice ce trebuie efectuate în zonele sensibile ale administraţiei publice (https://ethicsprouniversitaria.ro/index.php/ead/issue/view/7/11).

Necesitatea asigurării unui climat de legalitate şi lipsit de abuzuri în activitatea instituţiilor şi autorităţilor administraţiei publice este resimţită şi la nivelul administraţiei din România, cetăţenii fiind, nu de puţine ori, descurajaţi să demareze procedurile specifice, convinşi fiind de insuccesul acestora. În acest sens, Comisia Europeană a continuat să ceară României adaptarea legislaţiei interne la normele comunitare, arătând că prevederile din Codul Administrativ referitoare la consilierul de etică nu transpun în integralitate Directiva 2019/1937 a Parlamentului European privind protecţia persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii (cunoscută drept Directiva Whitleblowing). Criticile aduse legislaţiei interne se referă la necesitatea implementării prin norme naţionale a măsurilor de protecţie reală şi eficientă pentru persoanele care sesizează abateri de etică şi/sau profesionale săvârşite de funcţionari, în exerciţiul puterii publice.

Astfel, observaţiile reprezentanţilor Comisiei Europene erau în sensul că raportările, inclusiv sesizările anonime, privind probleme de integritate funcţională să fie examinate şi soluţionate dacă există informaţii suficiente - sintagmă existentă în Directiva 2019/1937.

În septembrie 2022, fiind luate în considerare observaţiile Curţii Constituţionale cuprinse în Decizia nr. 390/13.07.2022 (aşa cum arătam în numărul anterior că se

reîntorsese la Senat forma finală a Legii privind protecţia avertizorilor în interes public după demararea procedurii controlului prealabil de constituţionalitate), textul Legii este reanalizat în cele două Camere legislative discuţiile fiind centrate în zona conţinutului raportărilor anonime privind încălcări ale legii, precum şi asupra măsurilor de protecţie care trebuie garantate avertizorilor prin lege.

La finalul lunii decembrie, 2022, a fost promulgată Legea nr. 361 privind protecția avertizorilor în interes public, fiind astfel întregit, așa cum am arătat, pachetul de acte normative care să asigure pe de o parte, prevenţia şi educaţia pentru o activitate în acord cu principiile etice şi legale în cadrul autorităţilor statului, iar pe de altă parte, să asigure, la un nivel ridicat, protecţia avertizorilor. Prin normele cuprinse astfel în Legea nr.361/2022 pentru soluţionarea sesizărilor de integritate sunt asigurate în fapt măsuri necesare pentru garantarea interesului public.

Legea nr. 361/2022 transpune deci, Directiva (UE) 2019/1.937 a Parlamentului European şi a Consiliului din 23 octombrie 2019 privind protecţia persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 305 din 26 noiembrie 2019, cu menţiunea că la art. 6 alin. (2) din lege formularea nu este cea din norma comunitară (informaţii suficiente) ci este folosită sintagma *indicii temeinice referitoare la încălcări ale legii* în cazul sesizărilor anonime. Astfel, legiuitorul român impune un grad probatoriu mai ridicat din partea autorului sesizării care nu își deconspiră identitatea, considerându-se astfel că se vor descuraja practicile sesizărilor anonime nefondate, depuse doar de dragul procedurii.

Potrivit art. 9 din Legea nr. 361/2022, autorităţile, instituţiile publice, alte persoane juridice de drept public, indiferent de numărul de angajaţi, precum şi persoanele juridice de drept privat (enumerate în Anexa nr. 3 a Legii nr. 361/2022) care au cel puţin 50 de angajaţi au obligaţia de a identifica sau institui canale interne de raportare şi de a stabili proceduri de raportare internă şi pentru efectuarea de acţiuni subsecvente în cazul unor sesizări cu privire la încălcări ale legii făcute în aria de fapte descrise la art. 3 pct.1 din lege.

Legea nr. 361 are trei Anexe, dintre care două prezintă un interes deosebit:

- Anexa nr.1 care cuprinde reglementări speciale normative şi administrative la nivel european şi naţional cu caracter obligatoriu privind raportarea încălcărilor legii, respectiv

- Anexa nr. 2 care conţine enumerarea unor dispoziţii legale de la nivel european şi naţional din diferite domenii prin care sunt sancţionate încălcările prevederilor legale, care devin şi ele obiect al raportărilor de integritate din domenii precum achiziţiile publice; serviciile, produsele şi pieţele financiare, precum şi prevenirea spălării banilor şi a finanţării terorismului; siguranţa şi conformitatea produselor; siguranţa transportului; protecţia mediului; protecţia radiologică şi siguranţa nucleară;

siguranţa alimentelor şi a hranei pentru animale, sănătatea şi bunăstarea animalelor; sănătatea publică; protecţia consumatorilor; protecţia vieţii private şi a datelor cu caracter personal şi a securităţii reţelelor şi sistemelor informatice

Actul normativ stabileşte la art. 10 alin. (1) şi alin. (2) condiţii pentru autorii sesizărilor care ar beneficia de măsuri de protecţie, respectiv de măsuri reparatorii în cazul în care s-ar face dovada existenţei represaliilor enumerate la art. 22 lege la adresa avertizorului. Aceste măsuri, cerute şi în actul european, se adaugă deja obligativităţii instituite cu privire la asigurarea confidenţialităţii identităţii avertizorului de integritate în cadrul procedurii de analiză internă sau externă a sesizării, conform art. 8 alin. (1), art. 13 alin. (2) lit. c) şi art. 31 lege.

Cu privire la raportările externe privind încălcarea legii de către instituţii publice, dar şi de către persoane juridice de drept privat, aşa cum am arătat anterior, autoritatea centrală cu competenţe în analiza unor astfel de sesizări este Agenţia Naţională de Integritate.

Rămâne să constatăm în anii următori dacă aceste măsuri legislative sunt aplicate cu bună credinţă atât de către autorii sesizărilor (de multe ori există sesizări nefondate, dar care odată depuse trebuie să urmeze procedurile legale), cât şi de către instituţiile şi autorităţile publice ce fac obiectul raportărilor, pentru că ceea ce de fapt se urmăreşte prin acest pachet legislativ (Legea nr. 176/2010, Legea nr. 251/2004, OUG nr. 57/2019, OSGG nr. 600/2018 şi Legea nr. 361/2022) este asigurarea unui cadru legal pentru prevenţia şi educaţia etică privind activităţile din cadrul autorităţilor statului pentru garantarea interesului public al cetăţeanului.

Indicarea pachetului legislativ cu sursele de informare on line:

Directiva 2019/1937 a Parlamentului European şi a Consiliului din 23 octombrie 2019 privind protecţia persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii, accesibilă la: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri= CELEX:02019L1937-20211110&from=EN

Legea nr. 251 din 16 iunie 2004 privind unele măsuri referitoare la bunurile primite cu titlu gratuit cu prilejul unor acţiuni de protocol în exercitarea mandatului sau a funcţiei, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 561 din 24 iunie 2004, accesibilă la: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/52934

Legea nr. 176 din 1 septembrie 2010 privind integritatea în exercitarea funcţiilor şi demnităţilor publice, pentru modificarea şi completarea Legii nr. 144/ 2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Integritate, precum şi

pentru modificarea şi completarea altor acte normative, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 621 din 02 septembrie 2010, cu modificările şi completările ulterioare, accesibilă la: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/121924

Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 555 din 05 iulie 2019, accesibilă la: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/215925

Ordin Secretariatul General al Guvernului 600/20.04.2018 privind aprobarea Codului controlului intern managerial al entităţilor publice, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 387 din 07 mai 2018, accesibil la: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/200317

Decizia CCR nr. 390/13.07.2022 referitoare la obiecţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 1 alin. (4), (6) şi (7) şi ale art. 19 din Legea privind protecţia avertizorilor în interes public, precum şi a legii în ansamblul său, publicată în Monitorul Oficial nr.746/25.07.2022, accesibilă la: https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2022/07/Decizie_390_2022-1.pdf

Legea nr. 361 din 15. 12. 2022 privind protecţia avertizorilor în interes public, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1218 din 19.12.2022, accesibilă la: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/262872

BREVIAR

Noua viziune privind comisiile de etică în proiectul de lege privind învățământul superior

The new vision regarding ethics commissions in the draft law on higher education

Cristina Mihaela SALCĂ ROTARU[1]*

[1] Universitatea Transilvania din Brașov, rotaruc@unitbv.ro,
* Correspondent: rotaruc@unitbv.ro

Citation: Salcă Rotaru,C. M., (2022). Breviar: Noua viziune privind comisiile de etică în proiectul de lege privind învățământul superior. *Etică și Deontologie. 2*(2), 110-115
https://doi.org/10.52744/RED.2022.02.09

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Dezbaterile din spațiul public privind proiectul de lege pentru învățământ superior (NPL) lansat la data de 13 iulie 2022 au fost ample și au vizat numeroase aspecte. O parte a acestor discuții au avut ca obiect prevederile privind etica universitară, însă au vizat preponderent aspectele instituționale din perspectiva comisiilor consultative cu atribuții în domeniu ale ministerului de resort (Comisia Națională de Etică a Titlurilor Universitare – CNETU și Comisia Națională de Etică a Managementului Universitar - CNEMU) și doar marginal alte aspecte ale aplicării concrete a prevederilor legale.

Lăsând concretizarea discuțiilor privind comisiile anterior amintite în seama persoanelor direct implicate (președinții și membrii actualelor comisii consultative – CNECSDTI și CEMU), ne vom apleca doar asupra aspectelor privind rolul și atribuțiile comisiilor de etică de la nivelul instituțiilor de învățământ superior - IIS.

Conform propunerii de lege, atribuţiile comisiilor de etică se regăsesc în cadrul art. 167 NPL, conform căruia acestea:

„a) urmăresc în cadrul instituţiilor respectarea codurilor de etică;

b) asigură ducerea la îndeplinire a ordinelor ministrului educaţiei pentru respectarea cadrului legal în domeniul eticii universitare;

c) analizează şi soluţionează abaterile de la normele de etică universitară şi deontologie profesională, pe baza sesizărilor sau prin autosesizare;

d) contribuie la elaborarea Codului de etică şi deontologie universitară, prin propuneri senatului universitar pentru adoptare şi includere în Carta universitară;

e) realizează un raport anual referitor la situaţia respectării normelor de etică şi deontologie profesională, care se prezintă rectorului, senatului universitar şi constituie un document public;

f) alte atribuţii prevăzute de prezenta lege sau stabilite conform Cartei universitare".

Se poate observa că aceste atribuţii sunt aproape identice cu cele prevăzute în cadrul actualei legi a educaţiei naţionale, art. 306 alin. (3) din Legea nr. 1 din 2000.

Atunci cu ce vine nou proiectul de lege? Cercetând prin comparaţie cele două acte normative observăm că NPL are o serie de noi reglementări, dintre care unele aduc modificări importante structurii şi funcţionării comisiilor de etică, inclusiv din perspectiva finalităţii activităţii acestora. Aceste noi modificări propuse se pot concretiza grupat, astfel:

1. Modificări cu impact asupra independenţei Comisiilor de etică

Noua propunere de lege, comparativ cu art. 306 alin. (1) şi Legea 1/2011, arată în cadrul art. 166 alin (2) că aceste comisii se înfiinţează pe lângă consiliile de administraţie. Şi această exprimare, care nu indică concret independenţa Comisie de etică, v-a genera un nou val de interpretări diferite ale aplicării legii. Cu privire la aceste posibile interpretări menţionăm că au fost făcute ample discuţii în cercetări anterioare, în care s-a arătat că lipsa exprimării concrete a legiuitorului cu privire la independenţa Comisiei de etică a dus la diferite subordonări ale acesteia (Salcă Rotaru, 2018; Salcă Rotaru &Manea, 2021a; Salcă Rotaru &Manea, 2021b).

2. Modificări cu impact asupra componenţei şi mandatului comisei de etică, unde se constată următoarele modificări:

a) Modificarea situaţiilor în care se poate invoca starea de incompatibilitate

Cu privire la componenţa comisiilor, faţă de care se menţin prevederile cu privire la modalitatea de propunere, avizare şi numire, se înlătură o parte a situaţiilor

de incompatibilitate vizate de art. 306 alin. (2) din Legea 1/2021. Astfel, conform noilor propuneri „din comisiile de etică și deontologie profesională nu pot să facă parte membrii Consiliului de administrație al instituției de învățământ superior", prevederi care coroborate cu cele ale art. 130 alin. (7) NPL, limitează starea de incompatibilitate doar la nivel de rector, prorectorii, decanii, directorul general administrativ, directorul general adjunct administrativ și reprezentantul studenților în consiliu.

b) Noul rol al consilierului juridic al IIS

Pornind de la inconvenientele generate fie de necunoașterea de către membrii comisiilor de etică a principiilor de drept care guvernează întreaga activitate a Comisie de etică, fie de aplicarea neuniformă a acestor principii, dar luând în considerare și faptul că în continuare consilierul juridic al instituției de învățământ superior avizează hotărârile Comisiei de etică (art. 168 NPL), noua propunere de lege impune în sarcina consilierul juridic al instituției obligația de a asigura secretariatul tehnic al comisiei (art. 166 alin. (4) NPL).

c) Stabilirea unui interval al mandatului comisiei

Cu privire la numărul de ani care constituie mandatul comisiei, acesta este stabilit la 5 ani, conform noi propunerii care se regăsește în art. 166 alin. (2). Mandatul de 5 ani al comisei este corelat cu noul mandat al structurilor de conducere ale instituției de învățământ superior și al comisiilor naționale de la nivelul ministerului de resort.

3. Modificări cu impact asupra organizării și funcționării Comisiilor de etică

Reglementările privind organizarea și funcționarea Comisiilor de etică, elaborate la nivelul IIS în baza principiului autonomiei universitare, vor ține cont însă de reglementările emise de ministerul de resort în acest sens dar și de reglementările internaționale care vizează aspectele de etică la care România este parte. Salutăm în acest sens inițiativa de a exista un Regulamentul cadru de organizare și funcționare a comisiilor de etică aprobat prin ordin al ministrului de resort (art. 169 NPL), deoarece, practica actuală a elaborării propriilor regulamente ale comisiilor de etică a arătat că există mari și importante diferențe de abordare a procedurilor comisiilor (Salcă Rotaru, 2018; Manea & Salcă Rotaru, 2021).

Un aspect important de subliniat este cel al menținerii inconsecvenței legiuitorului cu privire la denumirea actelor cu care se finalizează cercetările efectuate de comisiile de etică. Dacă la art. 168 NPL se vorbește de hotărârile comisie de etică, la art. 158 alin. (2) se arată că Comisiile de etică de la nivelul instituțiilor de învățământ superior se pronunță prin decizie motivată. În același sens sunt art. 145

alin. (2) NPL care arată că CNETU se pronunţă asupra contestaţiilor formulate împotriva deciziilor Comisiilor de etică.

4. Modificări cu impact asupra sancţiunilor ce pot fi stabilite de către Comisia de etică şi asupra încadrarea juridice a acestora

NPL vine cu modificări majore în ceea ce priveşte sancţiunile aplicabile de către Comisia de etică. Astfel, comparativ cu prevederile Legii 1/2011;

a) sunt eliminate:
- sancţiunea cu desfacerea contractului de muncă prevăzută de art. 318 lit. e) din Legea 1/2011 şi
- sancţiunea diminuării salariului de bază, cumulat, când este cazul, cu indemnizaţia de conducere, de îndrumare şi de control prevăzută de art. 318 lit. b) din Legea 1/2011 dar,

b) sunt date în competenţa comisie şi alte sancţiuni care erau prevăzute ca fiind aplicabile de către comisia naţională – CNECSDTI (art. 324 lit. b) şi h) din Legea 1/2011), şi anume:
- retragerea şi/sau corectarea tuturor lucrărilor publicate prin încălcarea normelor de etică profesională;
- interzicerea, pentru o perioadă determinată, a accesului la finanţare din fonduri publice destinate cercetării;
- este stabilit intervalul de timp (între 1 an şi 5 ani) pentru care se poate aplica sancţiunea suspendării dreptului de înscriere la un concurs pentru ocuparea unei funcţii superioare ori a unei funcţii de conducere, de îndrumare şi de control sau ca membru în comisii de concurs;
- este introdusă o nouă sancţiune, şi anume aplicarea de măsuri în vederea anulării titlului de doctor.

Competenţa comisie este extinsă de la studenţi şi studenţi doctoranzi şi la cursanţi, cercetători post-doctoranzi faţă de care pot aplica o nouă sancţiune, şi anume, anularea rezultatelor evaluărilor.

Este de remarcat că nepunerea în aplicare, de către funcţiilor de conducere, a sancţiunilor stabilite de către comisiile de etică, de CNETU sau CNEMU (153 alin. (3) lit. f) NPL) constituie abatere de la normele de etică în exercitarea atribuţiilor aferente acelor funcţii.

Cu privire la încadrarea juridică a sancţiunii, NPL arată la art. 151 alin. (2) că „Încălcarea normelor de etică şi deontologie universitară reprezintă abatere disciplinară în măsura în care nu constituie infracţiune potrivit legii penale.” Implicaţiile acestei încadrări sunt complexe şi vor face subiectul unor discuţii ulterioare.

5. Modificări cu impact asupra procedurii de contestare a sancţiunilor aplicate de Comisia de etică

NPL instituie şi proceduri de contestare a deciziilor (hotărârilor) luate de comisia de etică. Astfel, în termen de 30 de zile de la comunicarea deciziilor către persoanele implicate direct în procedură, decizia poate fi contestată la CNETU sau CNEMU, după caz. Necontestarea deciziei în termenul anterior menţionat are ca efect rămânerea definitivă şi obligatorie a deciziei pentru persoana cercetată şi pentru instituţia de învăţământ superior (art. 158 alin. (3) şi (4) NPL). Procedura de contestare nu îngrădeşte dreptul persoanei cercetate de a formula acţiune în instanţă pentru contestarea sancţiunilor aplicate (art. 158 alin. (7) NPL). Deoarece nu este clar explicitat dacă această procedură de contestare este obligatoriu de urmat înaintea sesizării instanţei de judecată, presupunem că vor exista, şi aici, diferite interpretări şi aplicări ale legii .

O situaţie aparte o are decizia Comisiei de etică privind existenţa plagiatului în cadrul unei teze de doctorat, pentru titlurile doctor confirmate de instituţia de învăţământ superior. Astfel, la rămânerea definitivă a deciziei şi după comunicarea sa rectorului, acesta care un termen de maximum 30 de zile în care are obligaţia de a formula acţiune în contencios administrativ în vederea anulării deciziei de acordare a titlului de doctor (art. 158 alin. (5) NPL).

Având în vedere viitorul incert al NPL privind învăţământul superior ne determină a nu aprofunda discuţiile privind noua viziunea asupra comisiile de etică în cadrul proiectul de lege, însă, prin semnalarea, chiar şi succintă, a posibilelor probleme determinate de noile reglementări propuse, ne dorim să tragem un semnal de alarmă care să fie luat în considerare la elaborarea viitoarelor propuneri de lege.

Referințe

Legea educației naționale nr. 1 din 5 ianuarie 2011, M.O. nr. 18 din 10 ianuarie 2011, https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/125150

Manea, L. & Salcă Rotaru, C.M. (2021) The Legal Regime of the Decisions of University Ethics Commissions in the Current Jurisprudential Interpretation, *Bulletin of the Transilvania University of Brasov*. SERIES VII - SOCIAL SCIENCES AND LAW, DOI: 10.31926/but.ssl.2019.12.61.3.5

Proiect Legea învățământului superior - România Educată, https://www.edu.ro/proiecte_legi_educatie_2022_consultare_publica

Salcă Rotaru, C. M. (2018). Rolul eticii și comisiilor de etică în asigurarea calității în învățământul universitar românesc, *Quality Assurance Review for Higher Education*, Vol. 8, No. 2, 2018, pp. 25–40.

Salcă Rotaru, C.M. & Manea, L., (2021a). De lege ferenda cu privire la reglementările cu impact asupra activității comisiilor de etică universitară. *Revista Etică și Deontologie*. 1(1), 32-43. https://doi.org/10.52744/RED.2021.01.05

Salcă Rotaru, C. M. & Manea, L. (2021b). Propuneri de modificări legislative privind etica universitară: forma autorilor și forma aprobată de CEMU. *Revista Etică și deontologie.* 1 (1), 117-152 https://doi.org/10.52744/RED.2021.01.14 [accessed Dec 27 2022].

INDICE AUTORI

de CARVALHO FIGUEIREDO Frederico - 88
Professor at Centro Universitário UNA; Professor and researcher at the University Center of Belo Horizonte; PhD in Urban Management from the Pontifical Catholic University of Paraná, Brasil; Civil Servant in the Regional Electoral Court of Minas Gerais

GIURGIUMAN Tünde - 79
Lecturer, PhD, Teacher Training Department, University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine Cluj-Napoca, Romania

GLIGA Ioan Constantin - 73
Lecturer, PhD., Faculty of Law Transilvania University of Brașov; Brașov, Romania; President of the Legal Commission of Transilvania University of Brașov, Romania

MANEA Laura – 7, 96, 106
Lecturer, PhD., Faculty of Law Transilvania University of Brașov; Brașov, Romania; Legal Department of Transilvania University of Brașov, Romania

SALCĂ ROTARU Cristina Mihaela - 7, 110
Lecturer, PhD., Faculty of Law Transilvania University of Brașov; Brașov; Romania; President of the Commission of Ethics and University Deontology of Transilvania University of Brașov;

SINACI Maria, - 45
Asisstant Professor, PhD., „Vasile Goldiș" Western University of Arad, Romania, Director of socio-human sciences Department

TROCIN Alina - 5
PhD., Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, România.

VELTER Victor - 7
PhD., Scientometrics Expert at Executive Unit for Funding Higher Education, Research, Development and Innovation (UEFISCDI) Bucharest, Romania.

VÂTCĂ Sorin Daniel - 79
Associate Professor, PhD, Eng.,Faculty of Agriculture, Department of Plant Physiology. Cluj-Napoca Romania; President of the Commission of Ethics and University Deontology of USAMV Cluj; https://orcid.org/0000-0001-6185-4702.

GOZO Zeno - 58
Professor, PhD., Tibiscus University, Timișoara, România